

Utdanningsdirektoratet

Årsrapport 2015

Utgiver:

Utdanningsdirektoratet

Ansvarlig redaktør:

Helge Lund

Redaksjonen:

Doris Amland (redaktør)

Angela Kreher

Anne Kristine Larsen

Arne Eltvik

Julia Stelzer Pettersen

Karen Bø

Line Mork

Marit Helen Bakken

Marit Solvoll

Morten Haug Frøyen

Design og grafisk produksjon:

Dinamo AS

Trykk:

07 media

Foto:

Tine Poppe

DEL I	LEDERS BERETNING	4
DEL II	INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	8
DEL III	ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	18
DEL IV	STYRING OG KONTROLL I VERKSEMDA	66
DEL V	VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	78
DEL VI	ÅRSREKNESKAP	82

«2015 er det året vi fikk lyskasterne rettet mot oss selv.»

Del I

Leders beretning

Petter Skarheim
Direktør i Utdanningsdirektoratet

Petter Skarheim

2015 er det året vi fikk lyskasterne rettet mot oss selv.

Vi er blitt sett i kortene av egne medarbeidere, eksterne evalueringsekspertene og brukere ute i sektorene. Medarbeiderundersøkelsen forteller at mye er bra i organisasjonen vår, og mange er stolte over å jobbe i Utdanningsdirektoratet. Jeg mener at nettopp det er en av flere viktige faktorer som gjør oss til et kvalitetsbevisst og handlekraftig direktorat. Men vi kan alltid bli bedre, og vi vil fortsette å jobbe med å se helheten i arbeidet vårt på tvers av avdelinger, divisjoner og prosjekter.

Hva mener sektorene om oss? 2015 ga oss flere svar. Vi får bekreftet at vårt generelle omdømme er godt. Det er vi naturligvis svært glade for! Samarbeidet med fylkesmannen er også godt. Difi konstaterte at vi i svært stor grad bidrar til å heve kvaliteten på fylkesmannens utøvelse av myndighetsoppgaver. Men vi vet også at vi på noen områder blir oppfattet som om vi gjør for store inngrep i kommunens ansvarsområder. Vårt arbeid skal bidra til å styrke barnehage- og skolesektoren og jevne ut forskjeller i kvalitet. Derfor er det et dilemma at statlige og lokale tiltak kan komme i konkurranse med hverandre.

Vi har en god forståelse for den faktiske hverdagen i barnehagen og på skolen. Ingen av de store satsingene våre som Ungdomstrinn i utvikling, Vurdering for læring eller Regelverk i praksis ville vært mulige uten et tett og nært samarbeid med sektorene. Med en stadig økende faglig styrke og en god dialog er vi godt rustet til å se hvilke utfordringer de har. Men, hvilke tiltak gir best effekt? Handlingsrommet vårt må være stort nok til å justere ressursbruken mot de tiltakene som vi ser har størst effekt.

Tydelige mål for direktoratet forutsetter at vi er enige om hva som er målsetninger for sektorene. Hvis vi skal bli målt på sektormålene, bør vi – som et fagdirektorat -

også være i stand til å velge de beste egnede virkemidlene. Hvem har ansvaret for å styre når vi blir styrt i detaljene? Vi er i for stor grad detaljstyrte, og dette innskrenker handlingsrommet vårt.

Digitalisering er et viktig stikkord fordi den bidrar til å øke kvaliteten og effektiviteten i sektorene. Jeg mener vi ligger godt an i denne utviklingen. I 2015 lanserte vi flere nye løsninger. Vi fortsetter arbeidet med en styrt og langsiktig plan for digitalisering av virkemidler og verktøy. Innsatsen og prislappen kan virke høy, men gevinsten for sektorene blir tilsvarende høy.

Vi må opprettholde trykket på arbeidet for trivsel og et bedre læringsmiljø. Både nasjonale og internasjonale undersøkelser viser at de aller fleste elevene i norsk skole trives, og at de har en god relasjon til lærerne sine. Undersøkelser indikerer også at det kan være færre som opplever mobbing og krenkelser, men dette er fortsatt et stort problem. Ifølge elevene er skolen for ofte uvitende om at det foregår mobbing, og mange elever opplever at de ikke blir hørt eller får hjelp. Selv skoler som jobber godt med skolemiljøet, opplever at de ikke får bukt med all mobbing og alle krenkelser. Mobbingen tar stadig nye former.

I løpet av 2015 jobbet vi med ny strategi for perioden 2016-2019. Jeg var på turné i alle avdelingene for å la flest mulig si sin mening om hva vår strategi bør inneholde. Dette har vært en spennende og givende prosess. Innholdet og målene i strategien er omtalt i del V, under Vurdering av framtidsutsikter (side 80).

Det er selvfølgelig knyttet spenning til i hvor stor grad anbefalingene til Svein Gjedrem og Sven Ole Fagernæs i rapporten Kunnskapssektoren sett utenfra, vil bli fulgt opp. De utfordringene som er skissert i rapporten, er svært relevante for hele kunnskapssektoren. Hvor godt

---

«Vi har jobbet hardt, og vi har oppnådd gode resultater på flere områder, men det er fremdeles mange utfordringer som vi tar med oss videre.»

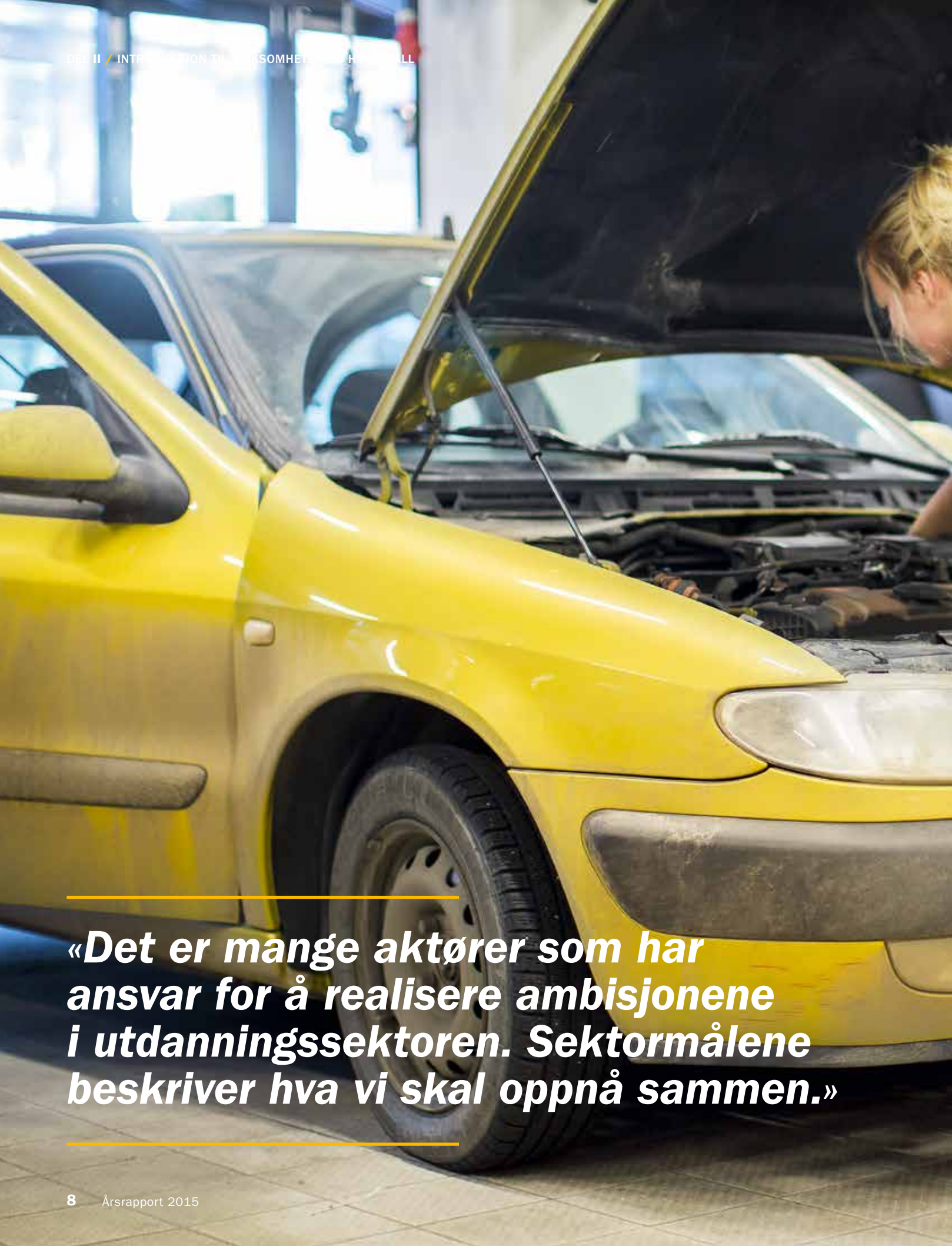
det endelige resultatet blir, vil være helt avhengig av prosessen videre.

2015 har vært et lærerikt år på mange områder og i denne årsrapporten gir vi våre vurderinger av det arbeidet vi gjorde. Min egen oppsummering er at innsatsen har vært høy. Vi har jobbet hardt, og vi har oppnådd gode resultater på flere områder, men det er fremdeles mange utfordringer som vi tar med oss videre.

Gjennom våre første ti år har Udir vært ekspansivt. Men nå får vi signaler om at tiden er inne for å konsolidere oss. Nå må vi sørge for å nyttiggjøre oss av vår samlede kunnskap og erfaring for å løse utfordringene i årene som kommer.

Udir har i sitt 11. år vist seg å være et effektivt og handlingsrettet fagdirektorat. Flyktningskrisen mot slutten av 2015 gjorde at vi måtte snu oss fort og samarbeide effektivt med andre etater. Sammen har vi løst utfordringer og fått på plass noen virkemidler på kort tid. Lærdommen tar vi med oss inn i året som kommer. Vi er klare for å møte gamle og nye utfordringer med faglig styrke og endringsvilje. ✕

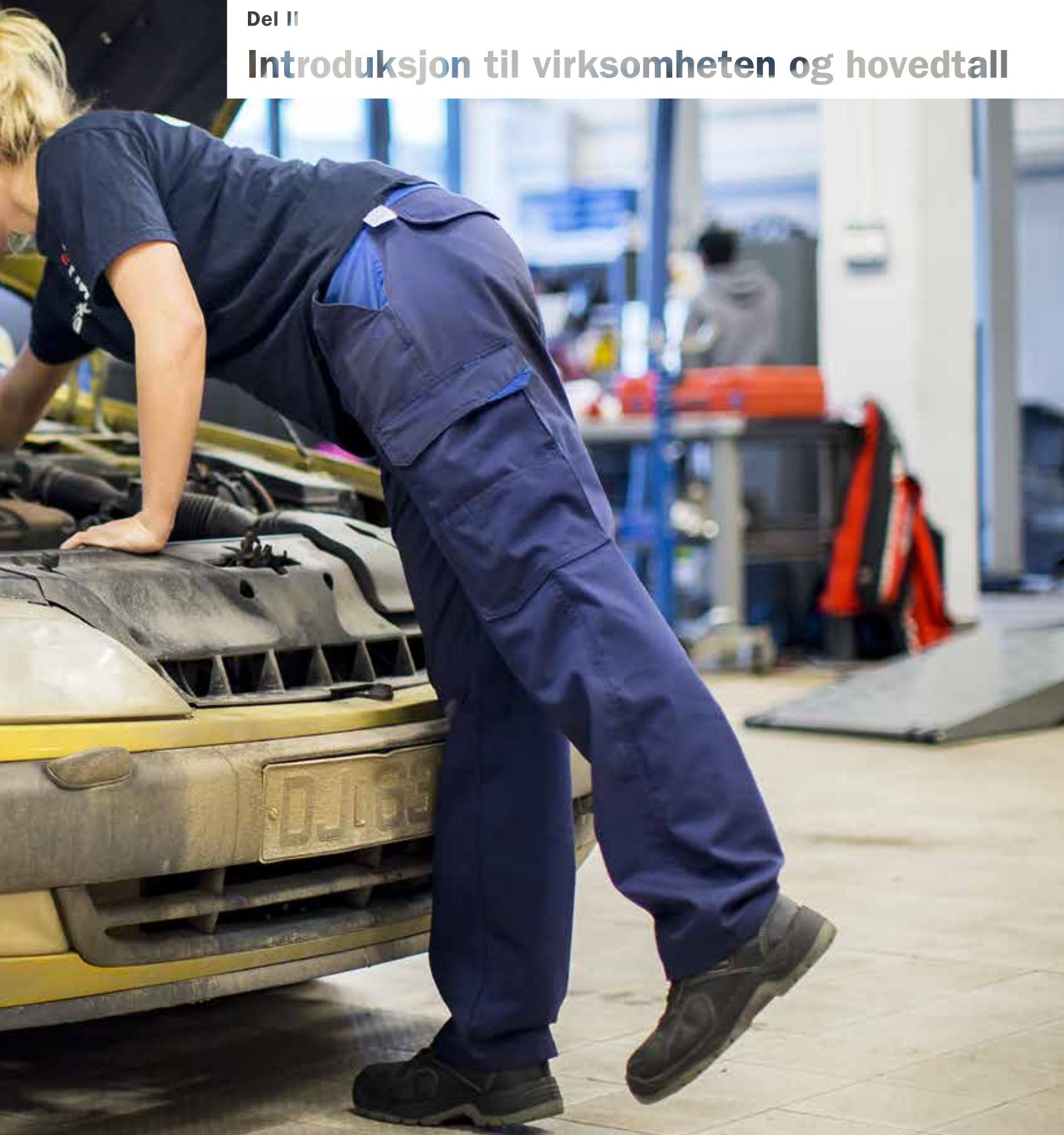

«Det er mange aktører som har ansvar for å realisere ambisjonene i utdanningssektoren. Sektormålene beskriver hva vi skal oppnå sammen.»

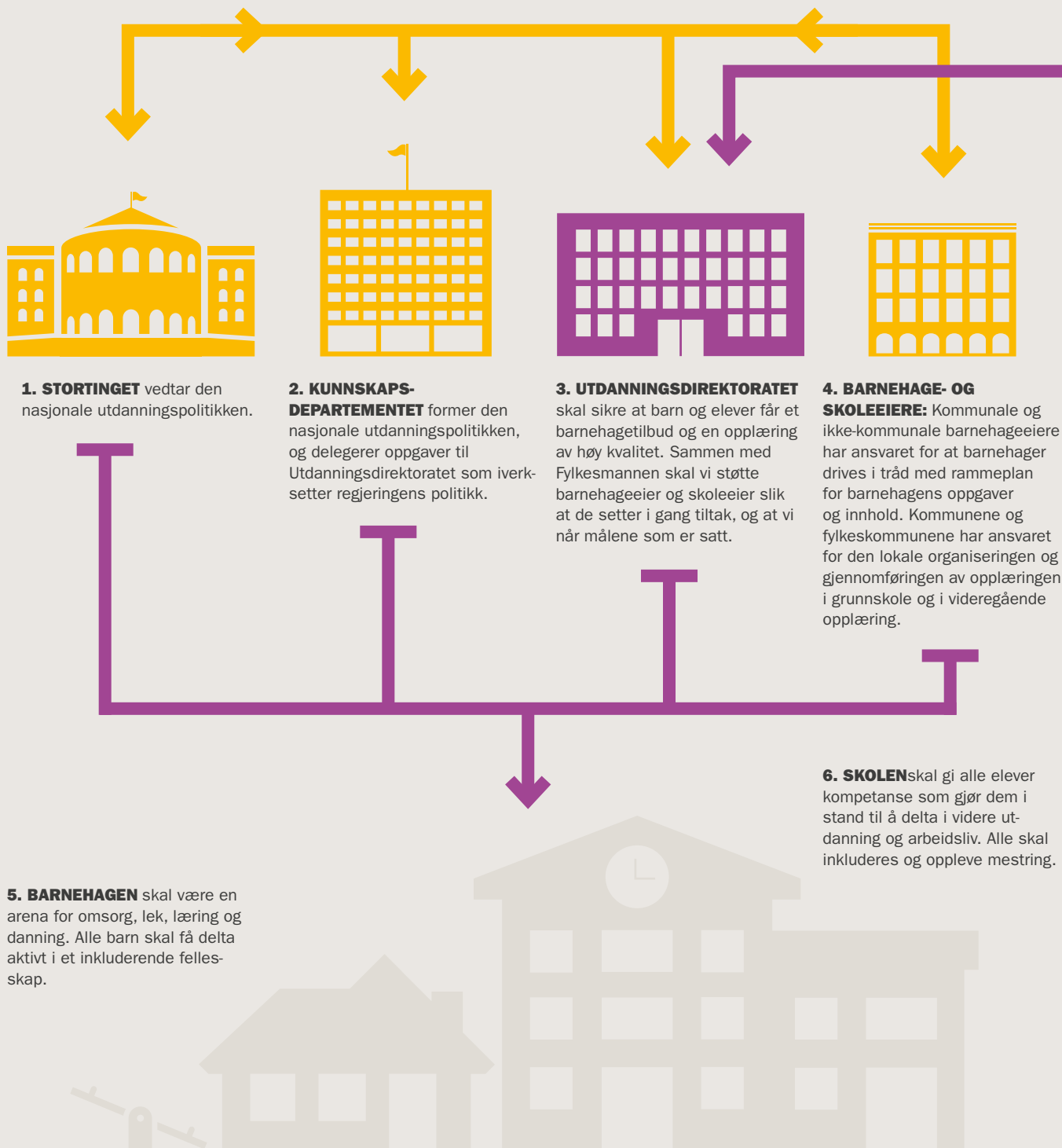
Del II

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

OM FORVALTNINGEN

– Hvem gjør hva og hvordan henger det sammen?

OM UDIR

– Hvem er vi, og hva gjør vi?

VÅRT SAMFUNNSOPPDRAG

Udir har et overordnet forvaltningsansvar for barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

VÅRT SAMFUNNSOPPDRAG

Direktoratet skal sikre at norsk utdanningspolitikk iverksettes og følges opp, og bidra til at barn, ungdom og voksne rettigheter til et likeverdig tilbud i barnehage, skole og opplæring blir ivaretatt.

Det er mange aktører som har ansvar for å realisere ambisjonene i utdanningssektoren. Sektormålene beskriver hva vi skal oppnå sammen. Utdanningsdirektoratet befinner seg mellom Kunnskapsdepartementet og barnehage- og skoleeiere. Vi har ansvar for å styre gjennom Fylkesmannen og kommunene og bruke virkemidler slik at barnehage- og skoleeiere har kompetanse og kapasitet til å nå målene.

Sektormålene er formulert på følgende måte:

🕒 BARNEHAGE

- › Eit tilgjengeleg barnehagetilbod av høg kvalitet, og som gjennom tidleg innsats medverkar til sosial utjamning og livslang læring
- › Rett til barnehageplass blir innfridd
- › Likeverdig og høg kvalitet i alle barnehagar
- › Alle barnehagar skal vere ein god arena for leik, omsorg, læring og danning
- › Alle barn skal få delta aktivt i eit inkluderande fellesskap
- › Prisen skal vere så låg at alle som ønskjer det, skal ha råd til å ha barn i barnehage

🕒 GRUNNOPPLÆRINGEN

- › Grunnopplæring av høg kvalitet, som gir den einskilde og samfunnet naudsytte føresetnader for framtidig velferd, og demokratisk deltaking og ei berekraftig utvikling.
- › Alle elevar som går ut av grunnskolen, skal meistre

grunnleggjande dugleikar som gjer dei i stand til å delta i vidare utdanning og arbeidsliv.

- › Alle elevar og lærlingar som er i stand til det, skal gjennomføre vidaregåande opplæring med kompetanseprov som kan verdsetjast for vidare utdanning eller i arbeidslivet.
- › Alle elevar og lærlingar skal inkluderast og oppleve meistring.

Som fagorgan har Udir ansvar for å bidra med utredningar, utvikle og formidle relevant kunnskap og gi innspill til ulike statsbudsjett- og stortingsdokumenter. Vi har også en rådgivingsrolle overfor departementet og den politiske ledelsen.

Direktoratet har i tillegg ansvar for å forvalte læreplanverket for grunnopplæringen og utvikle støtte- og veiledningsmaterieill knyttet til rammeplanen for barnehagen. Vi utarbeider sentralt gitt eksamen og prøver for norsk grunnskole og videregående opplæring. En stor del av arbeidsinnsatsen er rettet mot veilednings- og støttarbeid mot sektorene. Dette gjelder også tilrettelegging av elektroniske verktøy for kvalitetsutvikling i egen virksomhet, fra barnehage til skoleeier.

Udir styrer fylkesmannens tilsyn med kommunale skoleeiere og barnehagemyndigheten. Vi fører selv tilsyn med frittstående skoler, og har i oppgave å forvalte og tolke regelverket som gjelder for barnehager og grunnopplæringen i Norge når det er behov for avklaring på nasjonalt nivå.

SAMARBEID MED ANDRE ETATER OG UNDERLIGGENDE VIRKSOMHETER

Udir har på mange områder mindre innflytelse på hverdagen i barnehagene eller skolene, og vi benytter oss derfor av utstrakt samarbeid med andre aktører som

Tilknytningsform

Utdanningsdirektoratet (Udir) er et ordinært statlig forvaltningsorgan (bruttobudsjettert virksomhet) under Kunnskapsdepartementet (KD). Vi har også selv etatsstyringsansvar for Statped, en organisasjon med rundt 800 ansatte, og de tre statlige samiske skolene. Videre har vi embetsstyringen av Fylkesmannens utdanningsadministrasjoner og etatsstyringen av 10 nasjonale sentre. Disse sentrene er administrativt knyttet til et universitet eller en høyskole, mens Udir har ansvar for den faglige virksomheten.

jobber tettere opp mot barnehage og skole. I noen sammenhenger må vi også samarbeide med virksomheter på tvers av fagfelt, f.eks. med helse og barnevern.

Vi løser våre oppgaver ved å bruke våre egne faglige ressurser og fagkompetansen i virksomheter vi har et styringsansvar overfor. Sistnevnte gjelder Statped, styrene til de statlige samiske skolene, fylkesmanns-embetenes utdanningsadministrasjon og de nasjonale sentrene for kvalitet i opplæringen.

Fylkesmannen

Fylkesmannen er statens representant i fylket. Fylkesmannen skal ivareta innbyggernes rettsikkerhet gjennom tilsyn, informasjon, veiledning og klagesaksbehandling, og de skal gi statlig støtte til barnehageeiere, skoleeiere, lokal barnehagemyndighet og andre aktuelle målgrupper i fylket.

Statped

Statped er en nasjonal virksomhet som gir spesialpedagogiske tjenester, først og fremst til kommuner og fylkeskommuner. Statped skal støtte barnehageeiere og skoleeiere med å gi barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov tilpasset og inkluderende opplæring. Tjenestene kan også være individrettet i spesielle tilfeller.

De statlige samiske skolene

Styrene av de statlige samiske skolene har som hovedmålsetting å opprettholde og videreutvikle samisk identitet, språk og kultur.

De nasjonale sentrene

De nasjonale sentrene skal bidra i gjennomføringen av nasjonal utdanningspolitikk og være en ressurs i arbeidet med nasjonale satsinger. Oppgavene er knyttet til de overordnede målene i barnehagesektoren og opplæringssektoren i et langsiktig perspektiv.

De nasjonale sentrene er:

- › Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring (NAFO)
- › Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen (Fremmedspråksenteret)
- › Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringa (KKS)
- › Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret)
- › Nasjonalt senter for læringsmiljø, (Læringsmiljøsentret)
- › Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet
- › Nasjonalt senter for matematikk i opplæringa (Matematikkenteret)
- › Nasjonalt senter for naturfag i opplæringa (Naturfagsenteret)
- › Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa (Nynorsksenteret)
- › Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning (Skrivesenteret)

De nasjonale sentrene utarbeider støtte- og veiledningsmaterieell innenfor sine fagområder som kan brukes i opplæringen.

SAMARBEID MED ANDRE SEKTORER

Udir jobber sammen med Helsedirektoratet, Helse-tilsynet Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet, Integrasjon og mang-

foldsdirektoratet på områder som krysser faggrensene.

Direktoratet er en del av Direktørnettverket hvor 10 direktorater innenfor «velferdssektoren» er representert. Nettverkets formål er blant annet å bidra til dialog og samarbeid på tvers av sektorene. ✕

NØKKELTALL 2015

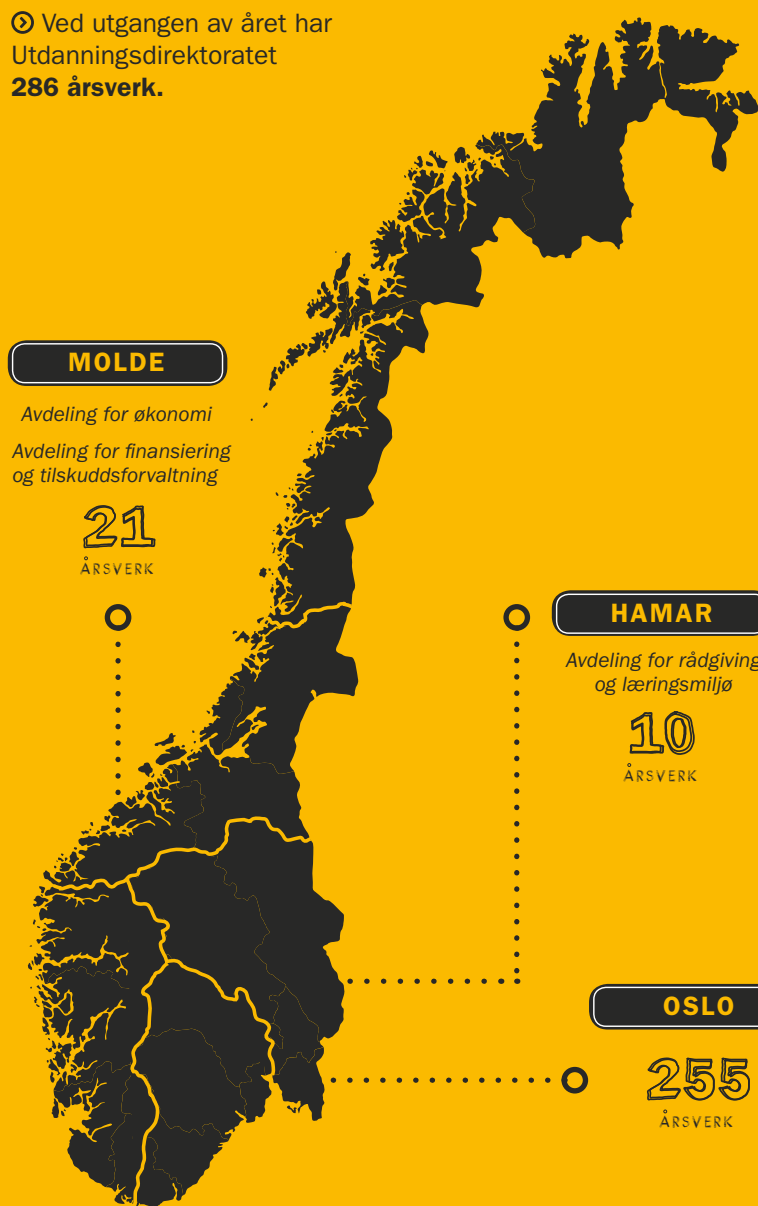
	2013	2014	2015	Endring i % siste året
Eksamen og prøver				
Antall avholdte sentralt gitte eksamener i grunnskolen	77 443	76 664	78 000	1,7 %
Antall avholdte sentralt gitte eksamener i grunnopplæringen for voksne	1 632	Inngår i tallet ovenfor	2 600	-
Antall avholdte sentralt gitte eksamener for elever i videregående opplæring	143 473	149 535	150 495	0,6 %
Antall avholdte sentralt gitte eksamener for privatister i videregående opplæring	74 943	72 931	69 234	-5,1 %
Antall avholdte kartleggingsprøver i digitale ferdigheter 4. trinn	35 895	39 058	41 340	5,8 %
Antall avholdte prøver fra prøvebanken	450	2 800	Ikke tall for 2015 ¹	-
Etter- og videreutdanningstiltak				
Antall lærere som deltok i videreutdanning (Kompetanse for kvalitet)	1 800	3 408	4 895	43,6 %
Antall skoleledere som deltok i rektorutdanning (Kompetanse for kvalitet)	496	497	490	-1,4 %
Antall skoleeiere knyttet til Veilederkorpset	19	20	10	-50%
Antall skoler knyttet til Veilederkorpset	69	51	22	-56,8 %
Antall kommuner som har deltatt i <i>Ungdomstrinn i utvikling</i>	123	131	262	100 %
Antall private skoleeiere som har deltatt i <i>Ungdomstrinn i utvikling</i>	7	18	40	122 %
Antall skoler som har deltatt i <i>Ungdomstrinn i utvikling</i>	252	309	617	99,7 %
Utgivelser				
Antall publiserte forsknings-, evaluerings-rapporter og kartleggingsrapporter	36	47	53	12,8 %

¹ Prøvebanken har pga. oppdatering vært ute av drift store deler av året. Vi har derfor ikke med tall for 2015, da disse ikke vil være representative. 2016 vil igjen være et «normalår».

Utvalgte nøkkeltall fra årsregnskapet 2013 - 2015	2013	2014	2015	Endring i % siste året
Antall årsverk	276	290	286	-1,4 %
Samlet tildeling post 01-99 i kr 1000	-	9 315 433	10 282 270	10,4 %
Utnyttelsesgrad post 01-29 i prosent	-	97,6	96,3 %	-1,3 %
Driftsutgifter i kr 1000	-	946 706	783 148	-17,3 %
Lønnsandel av driftsutgifter i prosent	-	22,7	28,9 %	6,2 %
Lønnsutgifter pr årsverk i kr 1000	-	741	793	7 %
Konsulentandel av driftsutgifter i prosent	-	26,9	30,3 %	3,4 %
Tilskuddsbevilgninger og overføringer til andre i kr 1000	-	6 200 524	7 351 502	18,6 %
Tildeling til Statped i kr 1000	595 514	612 977	612 447	-0,1 %
Tildeling til Styrene for de samiske statlige skolene i kr 1000	81 473	84 995	89 458	5,3 %
Grunntildeling til de nasjonale sentrene i kr 1 000	74 371	93 558	85 976	-8,1 %

🕒 Ved utgangen av året har Utdanningsdirektoratet **286 årsverk.**

4 895

Lærere deltok i videreutdanning

53

publiserte rapporter i 2015

41 340

avholdte kartleggingsprøver i digitale ferdigheter

🕒 Tall for grunnskolen på nasjonalt nivå:

«Vi bidrar i stor grad til ny kunnskap om barnehager og skoler. Målet er at barnehager og skoler skal få nytte av forskning og statistikk for å drive kunnskapsbasert kvalitetsutvikling.»

Del III

Årets aktiviteter og resultater

Sektormål for barnehagen	20
Sektormål for grunnpoplæringen	22
Virksomhetsmål	24
Faste oppdrag	44
Opplæring av asylsøkere	58
Særskilte aktiviteter i 2015	60
Oppdragsbrev	62

SEKTORMÅL FOR BARNEHAGEN

Målet er at alle barnehager oppnår en høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring. Alle barn skal få et godt og likeverdig tilbud.

- › Barnehager med høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring
- › Et tilgjengelig barnehagetilbud for alle barn
- › Forutsigbare rammevilkår som medvirker til mangfold og likeverd i barnehagesektoren

Kunnskapsgrunnlaget om barnehagesektoren har blitt betydelig styrket og systematisert i de senere årene. Vi gjennomfører bl.a. en årlig spørring til barnehagestyrere, eiere og myndigheter, vi får et stadig bedre statistikkgrunnlag basert på barnehagenes rapporteringer i BASIL, vi innhenter rapporter fra fylkesmennenes tilsyn med kommunene, og vi setter ut ulike forskningsoppdrag og evalueringer på barnehagefeltet som gir ny kunnskap.

Direktoratet legger også vekt på å formidle kunnskapsgrunnlaget tilpasset de ulike aktørene i feltet (barnehageansatte, eiere, foreldre og myndighet). Vi har utviklet magasinet Vetuva, Udir-magasinet om kompetanseutvikling, barnehagesidene på udir.no, barnehagefakta.no, Barnehagespeilet og andre ressurser.

Vi utvikler et kvalitetssystem for barnehagene som nettopp skal bidra til at barnehager, eiere, lokale og nasjonale myndigheter skal ha god tilgang på informasjon om tilstanden i sektoren og gode verktøy for kvalitetsutvikling. I dette arbeidet innhenter vi råd og innspill fra barnehager, barnehageeiere og andre aktører, slik at kvalitetsverktøyene vi utvikler, er tilpasset barnehagenes behov. I likhet med mange skoler og skoleeiere har ikke alle i barnehagesektoren den kompetansen som trengs for å kunne delta like aktivt i arbeidet med kvalitetsutvikling. Målet med kvalitetssystemet er å bidra til et mer likeverdig barnehagetilbud til alle barn gjennom å gi støtte til systematisk vurdering og utvikling av kvalitet i barnehagen.

De ansatte og de ansattes kompetanse er viktig for å sikre kvalitet i barnehagen. Kompetansemidler har i stor grad vært nyttet til å tilrettelegge for at barnehageeiere kan oppfylle pedagognormen, og også for å få flere fagarbeidere. I 2015 ble det bl.a. innført økonomisk tilrettelegging for at ansatte skal kunne ta grunnutdanning. Det er positivt at flere barnehager nå oppfyller pedagognormen.

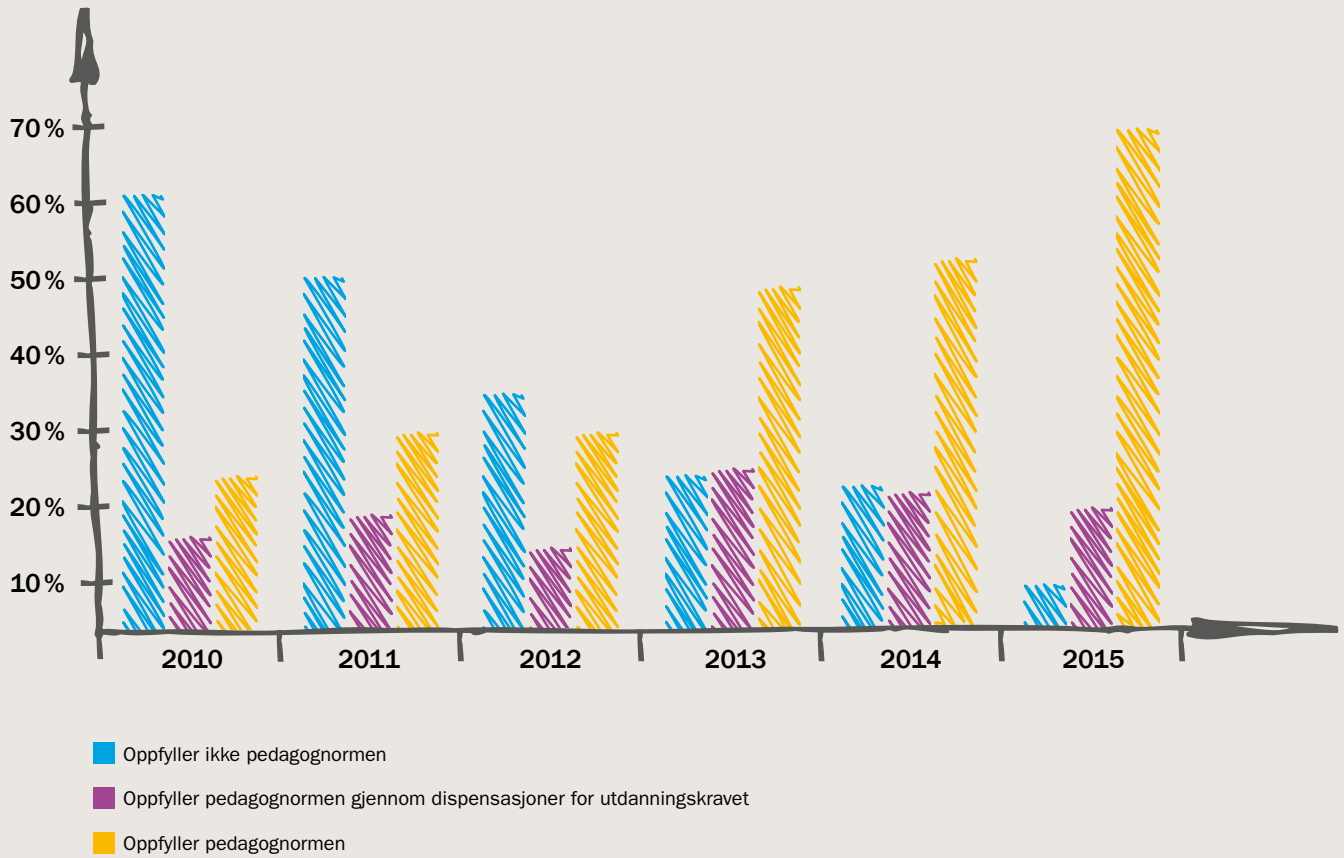
Vi prioriterer å etablere en bedre sammenheng mellom disponering av kompetansemidler og områder som språk, realfag og læringsmiljø, og å innrette disse satsingene slik at de inkluderer hele opplæringsløpet. God ledelse er et annet prioritert område for å utvikle og sikre høy kvalitet. De som deltar på den nasjonale lederutdanningen for barnehagestyrere, opplever at tilbudet er relevant for arbeidshverdagen, og vi ønsker at flere vil delta.

Vi skal fortsette å videreutvikle kunnskap om sektoren ved å tette kunnskapshull og støtte sektoren. Målet er at alle barnehager oppnår en høy kvalitet som fremmer trivsel, lek og læring. Alle barn skal få et godt og likeverdig tilbud. ✕

FIGUR 1

BARNEHAGER SOM OPPFYLLER PEDAGOGNORMEN

UTVIKLINGEN FRA 2010 TIL 2015. PROSENT

SEKTORMÅL FOR GRUNNOPPLÆRINGEN

Gjennom de siste årene har vi etablert et solid kunnskapsgrunnlag som beskriver tilstanden i skole og fagopplæring.

- › Elever skal mestre grunnleggende ferdigheter og ha god faglig kompetanse
- › Elever skal ha et godt og inkluderende læringsmiljø
- › Flere elever og lærlinger skal gjennomføre videregående opplæring

Utdanningsdirektoratet har gjennom de siste årene etablert et solid kunnskapsgrunnlag som beskriver tilstanden i skole og fagopplæring. Kunnskapsgrunnlaget består av statistikk, forskning og ulike undersøkelser. Kunnskapsgrunnlaget gir skoler, lærebedrifter og skoleeiere mulighet til å diskutere utviklingstiltak og prioritere innsatser på grunnlag av konkrete funn i brukerundersøkelser, resultater og kunnskap fra internasjonale undersøkelser og forskning.

For å gjøre kunnskapsgrunnlaget relevant er vi avhengige av et nært samarbeid med skoler, lærebedrifter og skoleeiere. Undersøkelser har synliggjort at det er variasjon i hvordan kunnskapsgrunnlaget blir brukt lokalt. Mange skoleeiere har gode rutiner for å involvere i analyse og oppfølging av resultater. Vi legger til rette for at flere kan etablere slike rutiner.

Rapporter viser at mange skoler, lærebedrifter og skoleeiere har en systematisk tilnærming til kvalitetsutvikling, og de ser kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i sammenheng. Imidlertid er det også på dette området ulike forutsetninger og ulik praksis.

Summen av statlige støtte- og veiledningstiltak må utvikle skolens samlede kunnskaper, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid. Gjennom vårt arbeid med nasjonale utviklingstiltak ser vi at flere skoler og skoleeiere har en økt bevissthet til en organisasjonstenkning hvor ansatte samarbeider og lærer

sammen. Etter vår vurdering viser rapportene og andre tilbakemeldinger at den mest avgjørende faktoren for å lykkes med utvikling, er tydelig ledelse og vedvarende engasjement fra skoleeier og rektor.

Til tross for mange tiltak har andelen som fullfører videregående opplæring med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år, ligget stabilt på omtrent 70 prosent de siste årene. Problemet med lav gjennomføring er langt større på yrkesfaglige enn på studieforbereende utdanningsprogrammer, og mange elever slutter i overgangen fra Vg2 til læreplass. Mange elever har svake grunnleggende ferdigheter og faglige kompetanser etter 10 år i grunnskolen. Svake resultater fra grunnskolen gir lav sannsynlighet for å fullføre videregående opplæring.

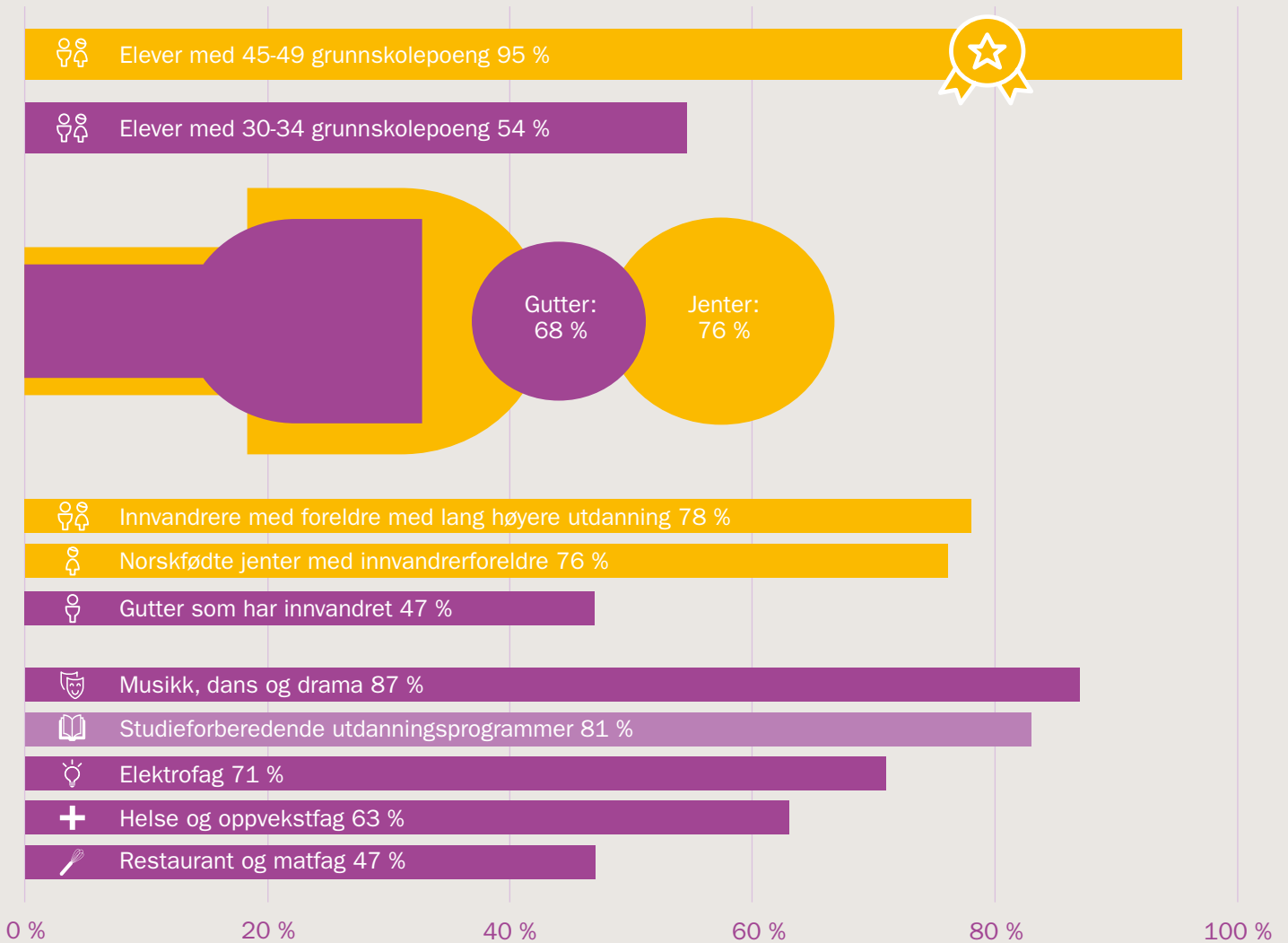
Mange av de som ikke har fullført etter fem år, gjennomfører en større eller mindre del av opplæringen senere og får en kompetanse de kan bygge videre på. Etter ti år er det nesten 10 prosentpoeng flere som har fått studie- eller yrkeskompetanse.

Å få flere ungdommer til å fullføre videregående opplæring er likevel en stor utfordring som følger oss fra år til år, sammen med utfordringer knyttet til et godt læringsmiljø for alle elever. Her er det flere gode tiltak på gang, men vi må gi tiltakene tid til å virke. Mange skoler og skoleeiere gjør en god jobb. Vi kan først og fremst legge til rette for at alle kommer videre i sitt kvalitetsutviklingsarbeid, og vi må innrette statens virkemidler på støtte- og veiledningssiden slik at de mer effektivt identifiserer, mobiliserer og støtter de som har særskilte utfordringer. ✕

FIGUR 2

ANDELEN AV 2007-KULLET SOM FULLFØRER OG BESTÅR VIDEREGÅENDE OPPLÆRING PÅ NORMERT TID + TO ÅR, ER STABIL OVER TID, MEN DET ER STORE FORSKJELLER MELLOM ULIKE GRUPPER.

INNHOOLD

Virksomhetsmål

VIRKSOMHETSMÅL 1 25

Kvalitet og deltakelse i etter- og videreutdanning i begge sektorene 25

Kompetanseutviklingstiltak i barnehagen 25

Videreutdanning for lærere 25

Rektorutdanningen 26

Kvalifisering av ansatte i undervisningsstillinger 26

SEVU-PPT 26

Veilederkorpsset 26

Kompetanseutvikling krever prioritering og tilrettelegging fra barnehage-/skoleeier 26

Skolebasert kompetanseutvikling – hva er forutsetningene for å lykkes? 27

VIRKSOMHETSMÅL 2 30

Samfunnskontrakt for flere læreplaner 30

Hospiteringsordninger 30

Utprøving av vekslingsmodeller 30

Alternativ Vg3 for elever som ikke får læreplass 31

Læringsløftet 31

Merkeordning for godkjente lærebedrifter 31

Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæring i bedrift 31

VIRKSOMHETSMÅL 3 32

Kunnskapsgrunnlag og kvalitetsutvikling 32

Kunnskap om barnehagen og grunnopplæringen 32

Statistikk 32

Statistikkportalen 33

Formidling og bruk av forskning og statistikk 33

Faste undersøkelser 34

Elevundersøkelsen 34

Brukerundersøkelsene i fagopplæringen 34

Ny brukerundersøkelse for voksne i grunnopplæringen 34

Spøringer til utdanningssektoren 34

System for kvalitet 35

Kunnskapsgrunnlag 35

VIRKSOMHETSMÅL 4 36

Barnehage 36

Tilsyn med barnehagemyndighetene 36

Grunnopplæringen 36

Vi har redusert områder med potensiell snøballeffekt 37

RefLex – og implementering av nytt regelverk 37

Implementering av nytt regelverk 38

Ny friskolelov - Implementering av nytt regelverk og forståelse av eksisterende regelverk 39

Generelt om friskoler 39

Prosjektet Regelverk i praksis 39

VIRKSOMHETSMÅL 5 42

Et inkluderende tilbud 42

Rettighetene til barn, unge og voksne med særskilte behov 42

Tilrettelagte læremidler 42

PP-tjenesten 42

Samarbeid med brukerorganisasjoner 43

Direktoratens arbeid med 0-24 samarbeidet 43

Prioriterte tiltak 43

Samordning av virkemidler 43

Virksomhetsmål 1

SEKTORENS KOMPETANSE TIL Å LØSE DE PRIORITERTE UTFORDRINGENE ER ØKT

Barnehager og grunnopplæring har som mål å bedre barns og elevers læringsutbytte. For å løse dette må kommuner og skoleeiere sørge for å heve det faglige nivået for de ansatte i barnehagen og for lærere i skole og opplæring. Udirs oppgave er å utvikle, forvalte og sette i gang tiltak, for eksempel tilbud om videreutdanning for ledere og ansatte i barnehager og i grunnopplæringen. Vi skal legge tilbudene til rette for de lokale myndighetene slik at de kan gjennomføre en kompetanseheving på best mulig måte. I teksten under beskriver vi hvordan vi har løst oppgaven, og hvilke resultater vi har oppnådd.

KVALITET OG DELTAKELSE I ETTER- OG VIDEREUTDANNING I BEGGE SEKTORENE

Omfanget på flere kompetanseutviklingstiltak for ansatte i barnehage og grunnopplæring ble økt sammenlignet med året før. Det ble også opprettet flere stipendordninger for å rekruttere og kvalifisere personer uten godkjent utdanning i både barnehage og grunnopplæring. Flere og større kompetanseutviklingstiltak har krevd betydelige ressurser for å kunne etablere og forvalte ordningene i Utdanningsdirektoratet. Vi har vært opptatt av å opprettholde høy kvalitet i viderutdanningstilbudene i en periode med sterk økning i antall deltakere

En av utfordringene i årene fremover vil være å finne gode mål på kvalitet og effekt av de ulike tiltakene. Inntil videre baserer vi oss på selvrapportering (deltakerundersøkelser), det vil si hva den enkelte deltaker selv mener om kvaliteten på tilbudet og eget læringsutbytte. Vi bør etter hvert utvikle mer objektive mål for kvaliteten på de ulike tilbudene som kan supplere funnene fra deltakerundersøkelsene.

Kompetanseutviklingstiltak i barnehagen

382 personer begynte på styrerutdanningen i 2015. Dette er noe lavere enn måltallet på 450, men innenfor det som kan forventes siden noen deltakere takker

nei før studiet begynner. Arbeidsplassbasert barnehagelærerutdanning (ABLU) er et tilbud med mange søkere, og i 2015 var det 290 deltakere som begynte på ABLU, fordelt på 10 studiesteder i landet. Det ble også høsten 2015 innført en stipendordning for ansatte i barnehagen som tar ABLU og Tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk (TIB). Om lag 900 deltakere fikk innvilget stipend.

Videreutdanning for lærere

Antall søknader fra lærere og antall godkjente søknader fra skoleeiere var betydelig høyere i 2015 enn tidligere år. Det samlede måltallet for videreutdanning for lærere i studieåret 2015/2016 var 5050. Til tross for at fem prosent flere enn måltallet fikk tilbud om å delta i ordningen, var tallet på lærere som startet opp høsten 2015, noe lavere (4 895). Frafallet før studiestart kan blant annet skyldes personlige forhold, forhold knyttet til den økonomiske støtteordningen og forhold knyttet til kombinasjonen jobb-studier.

Deltakerundersøkelsene for studieåret 2014-2015 viser, som tidligere, at de aller fleste deltakerne opplever at studiene har høy kvalitet. De fleste deltakerne rapporterer også at de har endret eller vil endre sin egen undervisningspraksis som følge av kompetanse-

hevingen. Vi har blant annet satt ned en ressursgruppe i matematikk, som består av fagpersoner fra universiteter, høyskoler, grunnskoler og representanter fra nordiske kompetansemiljøer. Gruppen har blant annet hatt ansvar for å harmonisere det faglige innholdet på nivå 1 i matematikkilbudene. Fra 2016 skal vi også ha tiltak for å sikre og utvikle kvaliteten i tilbudene i engelsk og norsk ved å gjennomføre erfaringsseminarer.

Rektorutdanningen

Rektorutdanningen er et godt etablert tiltak som over år har fått svært positiv evaluering fra deltakerne. Antall deltakere i rektorutdanningen er videreført på samme nivå i 2015 med 500 plasser, og har fra høsten 2015 flere studiesteder enn tidligere, blant annet i Bodø og Ålesund. Vi hadde i 2015 mange søkere fra disse områdene, som har vært dårlig representert tidligere.

Kvalifisering av ansatte i undervisningsstillinger

Våren 2015 ble det utlyst stipendmidler for at ansatte i undervisningsstillinger som mangler godkjent lærerutdanning, kunne ta praktisk-pedagogisk utdanning eller yrkesfaglærerutdanning. Skoleeier søkte på vegne av sine ansatte, og om lag 750 ansatte fikk innvilget stipend for å gjennomføre utdanningen.

SEVU-PPT

Som en del av strategien for etter- og videreutdanning i PP-tjenesten, har 163 deltakere begynt på videreutdanningstilbud for ledere og ansatte høsten 2015. I tillegg inneholder strategien flere tiltak som blant annet omhandler utvikling av veiledningsmaterieell og regionale nettverk.

Veilederkorpset

11 nye skoleeiere startet opp med veiledning fra veilederkorpset januar 2015, som første portefølje med forlenget veiledningsperiode på inntil 2,5 år. Direktoratet har samarbeidet med fylkesmannsembetene om mer målrettet rekrutteringen til 2016-porteføljen, og totalt 12 skoleeiere er rekruttert for oppstart i 2016. For tall knyttet til deltakelse kompetanseutviklingstiltakene, se også Nøkkeltall på side 16.

KOMPETANSEUTVIKLING KREVER PRIORITERING OG TILRETTELEGGING FRA BARNEHAGE-/SKOLEEIER

Økningene i volum og antallet statlige ordninger for kompetanseutvikling har til hensikt å være en støtte for barnehage- og skoleeiere, men kan i noen tilfeller også skape dilemmaer. Prioritering og tilrettelegging for personalets deltakelse i de ulike satsingene, inkludert å finne kvalifiserte vikarer, kan være krevende for eiere og styrere/rektorer. Satsingene har tidligere blitt gjort kjent på forskjellige tidspunkt i løpet av året, og flere nye ordninger har blitt introdusert i løpet av kort tid. Utdanningsdirektoratet har samordnet utlysings- og søketidspunkt for ordningene så langt det har vært mulig, for å gi størst mulig forutsigbarhet for kommuner, barnehager og skoler. De mange ulike statlige støtte- og veiledningstiltakene kan i noen tilfeller konkurrere med hverandre, og kan gjøre det vanskelig for sektor å prioritere hva man bør delta i. De kan også fortrenge lokalt utviklede opplegg som allerede er igangsatt, og som for eksempel ikke har like god finansiering som de statlige tiltakene.

Mange skoleeiere og skoler deltar i flere satsinger, og de kan dermed oppleve at mange gode tiltak står i motsetning til konsentrasjon og langsiktig prioritering. Vi vet fra forskning at god skoleutvikling krever konsentrasjon om utvalgte områder over lengre tid, og at man ikke sprer ressurser og innsats over for mange områder samtidig. Statlige utdanningsmyndigheter må legge vekt på å fremstå som mer enhetlig og samlet overfor skole- og barnehageeiernivået, noe som er en vesentlig forutsetning for at kommunene og styrerne/rektorene kan lede prosessene for å sikre mobilisering av personalet.

I satsinger der staten har en ambisjon om å nå alle kommuner, skoler og barnehager, vil ressursene fordeles tynt utover og ikke rettes inn mot dem som trenger det mest. Vi ser at det ofte er skole-/barnehageeiere og skoler/barnehager som allerede arbeider godt med kvalitetsutvikling, som er de første til å melde sin interesse for å delta i nye satsinger. Å gjennomføre de statlige utviklingstiltakene over lang nok tid for å sikre at vi når alle, og å arbeide målrettet og langsiktig nok for å nå dem som har størst behov, bør være en viktig målsetting. Evalueringen av *Ungdomstrinn i utvikling* viser at dette er krevende, og at tilbudet må differensieres.

STYRINGSPARAMETRE

DELTAKELSE I ETTER- OG VIDEREUTDANNINGEN I BEGGE SEKTORENE

Antall søkere til rektorutdanningen	655
Antall søkere påbegynt rektorutdanningen	490
Antall søkere til videreutdanning av norsklærere	1003
Antall søkere påbegynt videreutdanning av norsklærere	609
Antall søkere til videreutdanning av engelsklærere	904
Antall søkere påbegynt videreutdanning av engelsklærere	569
Antall søkere til videreutdanning av matematikklærere	2354
Antall søkere påbegynt videreutdanning av matematikklærere	1619
Antall søkere til videreutdanning av naturfaglærere	656
Antall søkere påbegynt videreutdanning av naturfaglærere	417
Antall søkere til styrerutdanningen	489
Antall søkere påbegynt styrerutdanningen - ikke kommunale	382
Antall søkere til videreutdanning av ansatte i SEVU-PPT	227
Antall søkere påbegynt videreutdanning av ansatte i SEVU-PPT	136
Antall søkere til videreutdanning av ledere i SEVU-PPT	50
Antall søkere påbegynt videreutdanning av ledere i SEVU-PPT	34

Tabellen viser deltakelse i etter- og videreutdanningstilbud for lærere knyttet til utvalgte fag. Differansen mellom antall søkere og antall påbegynte deltakere på etter- og videreutdanningstilbudene skyldes at søkere har trukket seg underveis frem til studiestart, eller at barnehage-/skoleeier ikke har godkjent søknadene.

KVALITET I ETTER- OG VIDEREUTDANNINGEN I BEGGE SEKTORENE

Vi innhenter Informasjonen om denne styringsparameteren etter at utdanningsløp er avsluttet.

Veilederkorpset og læringsmiljøprosjektet er eksempler på satsinger der staten forsøker å motivere og nå frem til dem som trenger det mest. Vi vurderer om fylkesmannsembetene kan få en tydeligere rolle i å støtte og veilede de skoleeierne som har svakest forutsetninger for å klare seg alene.

SKOLEBASERT KOMPETANSEUTVIKLING – HVA ER FORUTSETNINGENE FOR Å LYKKE?

Vi vet fra nasjonal og internasjonal forskning at så vel barnehagebasert som skolebasert kompetanseutvik-

ling har de beste forutsetningene for å oppnå varige resultater. Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskaper, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid.²

Intensjonen med statlig initiert kompetanseutvikling er profesjonsutvikling, individuelt og i fellesskap i barnehager og skoler. De siste årene er flere nasjonale satsinger i ulik grad innrettet mot at skoler, og også barnehager, får direkte støtte på egen arbeidsplass til å drive utviklingsarbeid for hele personalet samlet. I

² Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013-2017, Udir revidert 2014

³ Skolebasert kompetanseutvikling – en gavepakke til ungdomstrinnet? NTNU 2013

⁴ Rapportering fra Nettverk for kompetansemiljøer i den skolebaserte kompetanseutviklingen på ungdomstrinnet, NTNU mai 2015 og november 2015 og Fra politisk visjon til virkeligheten i klasserommet, NIFU Rapport 27-2015

Ungdomstrinn i utvikling (UiU) og i *Kompetanse for mangfold* (KFM) er universiteter og høyskoler til stede på skoler, i KFM også i barnehager, for å støtte utviklingsarbeidet. I tillegg er utviklingsveiledere og ressurslærere en del av støtteressursene i UiU.

En av konklusjonene i NTNUs evalueringsrapport fra piloteringen av UiU, er at skoler som allerede har de beste forutsetningene for felles læring og utvikling, også er best i stand til å dra nytte av det tilbudet som den skolebaserte kompetanseutviklingen representerer.³

Flere rapporter i 2015⁴ peker på en viss frykt for økte forskjeller mellom skolene som en konsekvens av deltakelse i UiU. Det blir rapportert om store variasjoner i ledelse og forankring hos skoleeiere og skoleledere. Det kan derfor se ut som om vi har fått på plass egnede virkemidler for de med best forutsetning for skolebasert utvikling, men ikke lagt godt nok til rette for dem med dårligere forutsetning for denne typen utviklingsarbeid.

Etter vår vurdering viser rapportene og andre tilbakemeldinger at den mest avgjørende faktoren for å lykkes med skolebasert kompetanseutvikling, er tydelig ledelse og vedvarende engasjement fra rektors side. En ledelse som sikrer organisasjonsutvikling der læring skjer gjennom kollektive prosesser og en undersøkende tilnærming til undervisningspraksis, gir utvikling på skolen. Veksling mellom læringsarenaer som egen skole, nasjonale samlinger og nettverk med andre, kan styrke den skolebaserte kompetanseutviklingen. Det kan imidlertid synes som om skolene har ulike behov for de ulike arenaene, og at myndighetene må ta hensyn til dette når de designer et nasjonalt tilbud.

Den skolebaserte tilnærmingen er avhengig av godt fungerende profesjonsfellesskap og motivasjon for arbeidet. Skoleeiers støtte og forskningsbaserte, praksisnære pedagogiske ressurser er viktige bidrag til dette. Støtte fra interne og eksterne ressurspersoner som har kompetanse og kapasitet til å veilede ledelse og lærere, kan styrke utviklingsarbeidet ytterligere. Men antall ressurspersoner samsvarer ikke nødvendigvis med skolenes utbytte av støtten. Ulike faglige forutsetninger og kulturer kan gjøre samarbeidet krevende. I UiU har det skjedd en positiv utvikling. Spesielt UH-ansatte trekker nå fram de mange aktørene som en styrke for arbeidet på skolene.

Både deltakere i UiU og KFM rapporterer om en

positiv holdning til den skolebaserte tilnærmingen. Selv de som strever, både i sektoren og på universiteter og høyskoler, har tro på at dette er måten skolen skal drive kompetanseutvikling på framover. Vi ser likevel at det er en lang vei å gå før et statlig initiert kompetanseutviklingstiltak er «oversatt» til en kontekst og et språk som gir mening for lærerne som deltar i et skolebasert tiltak.

Vi mener at dersom skolene skal ha nytte av skolebasert kompetanseutvikling på sikt, må de statlige tiltakene være bærekraftige ut over perioden med statlige midler. Skolen må ha forutsetninger for å være en læringsarena som gjennom skolebasert kompetanseutvikling blir enda mer robust - robust til å ta imot nye satsinger uten å rigge nye læringsarenaer hver gang. ✕

Virksomhetsmål 2

ØKT KVALITET I FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

Udir har som oppgave å hjelpe og støtte sektoren med å øke kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen. Vi skal gi støtte slik at flest mulig elever og lærlinger gjennomfører yrkesopplæringen, og legge til rette for at flere fylkeskommuner tar i bruk praksisbrev, vekslingsmodeller og hospiteringsordninger. Vi skal jobbe med tiltak som resulterer i flere læreplasser, og som bidrar til at opplæringen er god og relevant. Slik kan den møte elevenes og arbeidslivets behov. I teksten under beskriver vi hva vi har gjort for å løse disse oppgavene.

SAMFUNNSKONTRAKT FOR FLERE LÆREPLASSER

Samfunnskontrakt for flere læreplasser gikk ut i 2015. Kontrakten hadde en målsetting om 20 prosent økning i antall læreplasser fra 2011 til 2015. Frem til 2015 lå vi på om lag 8 prosent økning. Det har vært stor oppmerksomhet knyttet til økningen i antall læreplasser. Til tross for at en rekke ulike strategiske grep er tatt siden partene i arbeidslivet og utdanningsmyndighetene ble enige om Samfunnskontrakt for flere læreplasser i 2012, har økningen i antall nye læreplasser og lærekontrakter vært relativt lav. Det har mange og ulike årsaker.

Det er på fylkeskommunalt nivå og skolenivå at mobiliseringen av læreplasser skjer. Erfaringene med Samfunnskontrakt for flere læreplasser viser at det er viktig med god forankring hos partene for å få til en god dynamikk i oppfølgingen av tiltakene og forpliktelsene.

Samfunnskontrakt for flere læreplasser inneholdt også tiltak knyttet til at flere elever og lærlinger skulle gjennomføre og fullføre med et fag- eller svennebrev. Vi har satt i gang eller støttet utprøvinger av en rekke tiltak. På denne måten får vi anledning til å undersøke om tiltakene vil gi de ønskede resultatene før vi eventuelt tar dem i bruk i hele landet. Her omtaler vi noen av utprøvingene.

Hospiteringsordninger

En viktig del av kompetansen har yrkesfaglæreren fått

gjennom deltakelse i arbeidslivet. Når arbeidslivet stadig er i endring, krever en vellykket fagopplæring at det er kontakt mellom bedrift og skole gjennom hele utdanningsløpet, slik at lærerne får mulighet til å oppdatere kompetansen sin. Hospiteringsordningen er et virkemiddel for å styrke kontakten mellom skole og bedrift.

Utdanningsdirektoratet har prøvd ut hospiteringsordninger siden 2010. Antall hospitanter har vært stigende i perioden 2013-2015, og til sammen har om lag 2800 personer deltatt i ordningen i løpet av perioden. Resultatene har vært gode, og regjeringen vil nå videreføre bruken av hospiteringsordningen i fag- og yrkesopplæringen, slik at flere lærere og instruktører kan delta.

Utprøving av vekslingsmodeller

I 2013 og 2014 inviterte vi fylkeskommunene til å delta i utprøving av gjennomføringsmodeller som innebærer mer vekslings mellom opplæring i skole og på arbeidsplass gjennom hele løpet. Prosjektene i helse- og oppvekstfag som startet i 2013, rapporterte i juli 2015 om at vekslingen var godt i gang. De har tilfredse elever og lærlinger og får gode tilbakemeldinger fra lærere og lærebedrifter. Stort sett er det veldig lite frafall eller ikke frafall i det hele tatt. Samarbeidet mellom skole og bedrift har blitt bedre.

Det finnes også utfordringer. Noen fylkeskommuner ser ut til å slite mer enn andre med å finne læreplasser til

alle, og i noen fylker frykter de at læreplassene i vekslings-utprøvingen går på bekostning av læreplasser til elever som har fulgt 2+2-modellen. Søkingen fra elever varierer. Noen elever er redde for at det kan bli vanskeligere å gå over til påbygg til studieforbereidende. Dette har ført til at det enkelte steder blir opprettet små klasser, noe som går ut over økonomien i prosjektene. Utprøvingen må få fortsette før vi kan trekke noen konklusjoner.

Alternativ Vg3 for elever som ikke får læreplass

Fem fylkeskommuner har deltatt i utprøvingen av alternativer på Vg3-nivå for dem som ikke får læreplass. Fylkeskommunene har gitt tilbud om et forsterket alternativ Vg3, det vil si minst et halvt år ekstra tid, og opplæring basert på et tett samarbeid mellom skole og arbeidsliv. Fafo har evaluert utprøvingen. Deres kvalitative kartlegging tyder på at både forlenget tid og visse typer praksisbasert opplæring i bedrift øker sannsynligheten for at flere fullfører alternative Vg3-løp. Om lag halvparten av elevene i de fleste fylkene har enten bestått fagprøven eller er lærlinger halvannet år etter at tilbudet kom i gang.

Det har imidlertid vært vanskelig å måle den kvantitative effekten av tiltaket, deriblant om utprøvingen har ført til at flere har fått fagbrev eller læreplass. Fylkeskommunene som har deltatt i utprøvingen, har heller ingen klare anbefalinger når det gjelder videreføringen av alternativ Vg3. Det samme gjelder Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY). Direktoratet mener derfor at det ikke er grunnlag nå for å innføre en eller flere nasjonale modeller for forsterket alternativ Vg3 i skole. Det bør imidlertid iverksettes noen informasjonstiltak om de muligheter og plikter som allerede i dag eksisterer når det gjelder praksis og utvidet opplæringstid. Drøftingen av mulige alternative tiltak knyttet til et styrket alternativ Vg3 bør også videreføres.

Lærlingløftet

Statsråden lanserte nettsiden lærlingløftet.no sammen med partene i desember 2013. I 2014 valgte utdanningsmyndighetene sammen med partene å utvide Lærlingløftet med et mer direkte samarbeid med noen fylker. Målsettingen var å bistå fylkene med forskjellige kommunikasjonsstiltak for å få flere virksomheter til å tilby læreplasser.

Etter den vellykkede satsingen med Østfold som pilotfylke i 2014 ønsket partene å utvide med tre nye fylkeskommuner i 2015. I 2015 har Agder-fylkene og Troms deltatt i tillegg til Østfold. Resultatene i Aust-Agder viser blant annet at de har en økning i antallet som fikk læreplass totalt sett, men også økning i offentlig sektor. Troms prøvde ut nye tiltak innen utdanningsprogrammet

service og samferdsel.

I 2015 har vi også opprettet en verktøykasse på lærlingløftet.no. Dette er en samling av alt materiell som er utarbeidet i forbindelse med tiltak og aktiviteter. Fylkeskommunene får her en beskrivelse av hvordan tiltakene kan gjennomføres.

Merkeordning for godkjente lærebedrifter

Merkeordning for godkjente lærebedrifter som har lærling, ble etablert i 2015. Målet med merkeordningen er å bidra til å heve status for alle som tar yrkesfag, synliggjøre at godkjente lærebedrifter med lærlinger tar samfunnsansvar, og oppmuntre forbrukerne til å velge produkter og tjenester fra slike bedrifter når de skal ut og handle. Kunnskapsministeren lanserte merket under Arendalsuka i august, og i slutten av november gikk vi i gang med en kampanje for å markedsføre merket. Responsen har så langt vært god.

RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV FAGOPPLÆRING I BEDRIFT

Riksrevisjonen la i mai 2013 fram Dokument 3:6 (2012-2013) om fagopplæring i bedrift. Målet med undersøkelsen var å vurdere i hvilken grad det legges til rette for at ungdom med rett til videregående opplæring får en fagopplæring i bedrift av høy kvalitet. Undersøkelsen omfatter perioden 2006-2012. Direktoratet fikk ansvar for å følge opp hovedfunnene fra undersøkelsen:

1. Tilgangen på læreplasser er ikke tilstrekkelig, noe som gir økt risiko for at mange ungdommer ikke fullfører fag- og yrkesopplæringen.
2. Lærebedriftene og fylkeskommunene etterlever ikke opplæringslovens bestemmelser om kvalitetssikring og oppfølging av fagopplæringen på en god nok måte.
3. Det er svakheter i den statlige oppfølgingen av fagopplæringen når det gjelder å føre tilsyn, sikre styringsinformasjon og forvalte læreplanene.

Samfunnskontrakt for flere læreplasser har vært et viktig tiltak for å øke tilgangen på læreplasser.

Direktoratet har utviklet et tilsynsopplegg som kan brukes ved fylkesmennenes tilsyn med videregående opplæring i lærebedrift. Kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen (KIF) skal blant annet støtte fylkeskommunenes arbeid med fagopplæring i bedrift. Arbeidet omfatter å innhente og tilrettelegge god styringsinformasjon gjennom blant annet forskning, statistikk og konferansen Arena for kvalitet. ✕

Virksomhetsmål 3

ET GODT KUNNSKAPSGRUNNLAG OG SYSTEMER FOR Å VURDERE OG STYRKE KVALITETEN I BARNEHAGEN OG I GRUNNOPPLÆRINGEN

Udir har som oppgave å samle inn og formidle statistikk og forskning. Dette kunnskapsgrunnlaget skal brukes til å utvikle ny politikk og bidra til kvalitetsutvikling i barnehage og grunnskole. Vi skal legge til rette for å samle inn og publisere statistikk i våre kanaler. I teksten under beskriver vi hva vi har gjort for å løse disse oppgavene.

KUNNSKAPSGRUNNLAG OG KVALITETSUTVIKLING

For å legge til rette for kvalitetsutvikling lokalt og politikkutvikling sentralt arbeider vi kontinuerlig for å skaffe og formidle kunnskap om tilstanden i sektorene. Vi publiserer årlige statistikker og faste undersøkelser og spøringer, og vi gjennomfører forskningsoppdrag, kartlegginger og evalueringer.

Gjennom forskning, statistikk og analyser har vi opparbeidet et betydelig kunnskapsgrunnlag for skoler og myndigheter. For at barnehager og skoler skal få nytte av forskning og statistikk, legger vi vekt på formidlings tiltak. Vi utvikler også verktøy som hjelper skoleeiere og skoler med å drive kunnskapsbasert kvalitetsutvikling.

KUNNSKAP OM BARNEHAGEN OG GRUNNOPPLÆRINGEN

Det er igangsatt 18 nye forsknings- og evalueringsoppdrag i 2015. Dette er både mindre oppdrag som er av kortere varighet, og større mer langsiktige oppdrag som vil gi oss mer kunnskap i årene som kommer. Anskaffelsesprosedyren er ressurskrevende både for forsknings- og instituttsektoren og for Udir. For å kvalitetssikre det interne arbeidet med forsknings- og evalueringsoppdrag følger vil rutineene som er nedfelt i forskningsplakaten vår. Den beskriver rutineene som skal

følges gjennom hele oppdraget, fra anskaffelse til publisering av en ferdig rapport. Vi har i tillegg knyttet til oss eksterne forskere som bistår både med å vurdere tilbud og prosjektbeskrivelser og kvaliteten på de rapportene vi mottar.

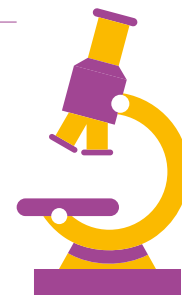
Vi setter i gang mange oppdrag, og mange av dem er små. Det kan føre til at kunnskapen blir fragmentert, og det kan også stilles spørsmål ved om Udir, KD og sektorene har kapasitet til å nyttiggjøre seg av informasjonen fra alle oppdragene. Vi mener det vil være hensiktsmessig å redusere antallet forsknings- og evalueringsoppdrag, og våren 2015 utarbeidet vi derfor sammen med KD et rammeverk for samarbeid om igangsetting av forsknings- og evalueringsoppdrag. Rammeverket gir noen overordnede retningslinjer for hvordan KD og Udir vil samarbeide om kunnskapsinnhenting, analyse og kunnskapsoversetting, og om kapasitetsbygging. Disse må spesifiseres når rammeverket skal settes ut i livet, men målet er å gjøre en prioritering innenfor en på forhånd bestemt kvantitativ grense for antall og omfang av nye prosjekter. Dette vil få konsekvenser for budsjettprosessene fram mot 2017.

STATISTIKK

I statistikkarbeidet må behovet for relevant og aktuell statistikk balanseres mot belastningen vi pålegger

18

nye forsknings- og evalueringsoppdrag er igangsatt i 2015.

sektorene i forbindelse med innsamling og rapportering av data og statistikk. I 2015 har vi gjennomført en kritisk gjennomgang av Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) for å redusere omfanget av rapporteringen. I en slik gjennomgang er det mange hensyn som skal ivaretas, men omfanget av innsamlingen ble noe redusert.

Statistikkportalen

I desember lanserte vi Statistikkportalen. Dette er publiseringsdelen av det nye statistikksystemet. Systemet består i tillegg av løsninger for kvalitetssikring, sammenstilling og analyse av data og statistikk. Gjennom kryptering og regler for skjerming av data gir systemet en forsvarlig behandling av personopplysningene som samles inn. Automatisering av oppgaver som tidligere ble utført manuelt, gir en mer effektiv statistikkproduksjon og redusert risiko for feil. Portalen gjør datagrunnlaget og statistikken mer tilgjengelig. Vi tror åpenhet om data og statistikk er en viktig forutsetning for en kunnskapsbasert kvalitets- og politikktutvikling.

Det gjenstår fortsatt en del funksjonalitet før systemet er ferdig utviklet, og det er flere statistikker som foreløpig ikke er lagt inn. Det vil derfor være viktig å fortsette å allokere ressurser inn i dette arbeidet. Likevel ser vi allerede at systemet gir en merverdi for vårt eget arbeid. For å opprettholde relevansen av statistikk og indikatorer har vi stadig dialog med sektorene om innholdet i innsamlingene fra barnehager og skoler gjennom BASIL og GSI. I statistikkarbeidet er det ofte noen grupper som får større oppmerksomhet enn andre barn og unge. Dette er et viktig grunnlag for å sikre likeverdige tilbud, og

gjelder for eksempel minoritetsspråklige barn og unge med særskilte behov, barn og unge i oppfølgingstjenesten og voksne som får opplæring etter opplæringsloven. I den forbindelse vil det fremover være viktig å følge med på tilstrømningen av flyktninger i skolealder.

FORMIDLING OG BRUK AV FORSKNING OG STATISTIKK

Vi formidler ny kunnskap om barnehage og grunnopplæring gjennom ulike kanaler og bruker kunnskapen i arbeidet internt og i ulike nettverk. I 2015 har vi gjennom ulike forsknings- og evalueringsoppdrag fått ny kunnskap om blant annet spesialundervisning, bruk av læremidler, barnehager og kompetanseutvikling. Del III inneholder mer informasjon om mange av tiltakene og satsingene våre, og forskning og evalueringer blir aktivt brukt som del av kunnskapsgrunnlaget i dette arbeidet.

I 2015 ble 53 rapporter tilgjengelige på udir.no. Vi formidler forskning og statistikk gjennom flere publikasjoner årlig. *Forskning og tall viser* er en artikkelserie som presenterer aktuell forskning på grunnskole, videregående opplæring og barnehager. Utdanningsspeilet er vår årlige publikasjon med statistikk og forskning om både barnehage og grunnopplæring. Barnehagespeilet er et barn av Utdanningsspeilet med aktuell statistikk og forskning og analyse av barnehager i Norge. *Vetuva* er et årlig forskningsmagasin som sendes til alle barnehagene.

Med mange oppdrag å igangsette og følge opp ser vi at vi bruker mye av ressursene våre på dette, og at vi må nedprioritere analyse og formidling av forskning. Dette

406 000

elever fra 5. trinn til og med Vg3 svarte på Elevundersøkelsen i skoleåret 2014-2015.

er en annen årsak til at vi mener det er hensiktsmessig å redusere antallet forsknings- og evalueringssoppdrag. Når rammeverket nevnt over her blir innført, vil vi bruke mindre tid på anskaffelsesprosessen og kan sette av mer tid til analyse og formidling.

FASTE UNDERSØKELSER

Elevundersøkelsen, Lærlingundersøkelsen og Lærebedriftundersøkelsen gjennomføres årlig for å måle læringsmiljø i skole og bedrift. Elever og lærlinger svarer på spørsmål som har betydning for trivsel og læring. Undersøkelsene er viktige for kvalitetsutviklingen i skole og lærebedrift. Hensikten er at skoler, skoleeiere og lærebedrifter skal vurdere resultatene og på bakgrunn av dem vurdere eksisterende og nye tiltak. Tilbakemeldinger fra sektoren viser at det er ulik praksis i hvordan undersøkelsene brukes.

Elevundersøkelsen

406 000 elever fra 5. trinn til og med Vg3 svarte på Elevundersøkelsen i skoleåret 2014-2015. Totalt svarte 71 prosent av alle elevene på de nevnte trinnene på undersøkelsen.

Våren 2015 ble det gjennomført en egen undersøkelse for å analysere betydningen av rekkefølgen på spørsmålene om mobbing og krenkelser i Elevundersøkelsen. Vi utreder problemstillingen videre og har innhentet flere vurderinger fra forskning slik at vi kan sikre en god løsning i 2016

Brukerundersøkelsene i fagopplæringen

I 2015 ble det obligatorisk å gjennomføre Lærlingundersøkelsen, og resultatene fra undersøkelsen ble publisert på Skoleporten for første gang. Gjennomføringen

av Lærlingundersøkelsen synes å være innarbeidet i de fleste fylkene. Alle fylkeskommunene ser ut til å nå målet om 40 % deltakelse som er minstekravet for å kunne publisere på Skoleporten.

I alt 12 fylkeskommuner deltar i den frivillige Lærebedriftundersøkelsen, og den nasjonale svarprosenten vil komme godt over 40. Dette er et forholdsvis godt resultat tatt i betraktning at Lærebedriftundersøkelsen har en ny utsendingsprosedyre som fylkene trenger tid for å innarbeide.

Ny brukerundersøkelse for voksne i grunnopplæringen

Voksenopplæringsundersøkelsen er laget med utgangspunkt i Elevundersøkelsen, men er kortere, og mange av spørsmålene er tilpasset voksne deltakere. Det første året blir et utprøvsingsår, primært for voksne i videregående opplæring. Portalen åpner i februar 2016.

Spøringer til utdanningssektoren

Spørsmål til Barnehage-Norge og Spørsmål til Skole-Norge er faste årlige spøringer. På denne måten får vi samlet opp og hentet inn informasjon om mange temaer samtidig, og vi unngår å belaste sektoren med mange og små spøringer. Data hentes inn for å få kunnskap om tilstanden innen visse temaer og om virkningene av nasjonale satsinger og tiltak i utdanningssektoren. Udir bruker blant annet informasjonen for å tilrettelegge ulike typer virkemidler som vurdering for læring og lokalt arbeid med rammeplanen.

For barnehagene gjennomføres det en spørring i høsthalvåret, og målgruppene for spørringen er barnehagestyrere, barnehageeiere og kommunen som barnehagemyndighet. Svarprosentene har så langt vært noe lavere for barnehagesektoren og særlig for barnehageeierne.

elever på 4. trinn deltok i kartleggingsprøver i digitale ferdigheter.

Resultatene er viktige for arbeidet med satsingene våre, og de formidles gjennom udir.no, Utdanningsspeilet og Barnehagespeilet. Vi vurderer at det er et potensiale for å utvikle samordningen og detaljeringsgraden i spørringene. Det er viktig at systemet rundt spørringene er godt, og at vi ikke inkluderer for mange spørsmål.

SYSTEM FOR KVALITET

Kvalitetsvurderingssystemet består av kunnskapsgrunnlag, verktøy, rutiner og tiltak for skole, lærebedrift, kommune, fylkeskommune og nasjonalt nivå, om enn noe forskjellig på de ulike nivåene. Systemet bygger på at det settes mål og legges planer. Systemet bygger videre på at arbeidet med kvalitet er en kontinuerlig prosess hvor de vurderingene som gjøres, følges opp med justeringer og nye mål. Prosessene krever involvering og dialog horisontalt og vertikalt.

Prosjektet *Kvalitet i barnehagen* utvikler et system for å følge med på og utvikle kvaliteten i barnehagen. Kvalitetssystemet skal legge til rette for at barnehager, eiere, lokale og nasjonale myndigheter har tilgang på informasjon om tilstanden i sektoren og har verktøy for kvalitetsarbeid i barnehagene.

I 2015 har prosjektet utviklet nettstedet Barnehagefakta som har foreldrene som hovedmålgruppe. Barnehagefakta gir en oversikt over alle barnehagene i Norge og presenterer sentrale nøkkeltall om dem: personaltetthet, ansattes utdanningsbakgrunn, om barnehagen fyller pedagognormen og om oppholdsarealet i barnehagen. Barnehagefakta har også en kommuneside som viser de samme indikatorene på kommunenivå. Formålet med nettstedet er å gi foreldrene et grunnlag for valg av barnehage og for å bidra til en dialog om kvaliteten i barnehagene. Prosjektet har utviklet en foreldre-

undersøkelse for barnehagen som ble pilotert høsten 2015, og som vil være tilgjengelig for alle barnehager fra november 2016. Foreldreundersøkelsen skal være et utgangspunkt for videre dialog med barnehagen, og for barnehagens kvalitetsarbeid. Undersøkelsen skal også gi foreldre som søker barnehageplass, informasjon om hvor tilfredse foreldrene er med tilbudet.

I 2015 ble *Kvalitet i fagopplæringen* avsluttet som et eget prosjekt. Dette arbeidet inngår nå som en del av arbeidet med kvalitet i opplæringen. Fag- og yrkesopplæringen har fått en egen fane i Skoleporten, og det er utviklet nye indikatorer for denne delen av opplæringen.

Kunnskapsgrunnlag

Over tid er det utviklet gode datakilder, og det er samlet inn et rikt datamateriale til bruk i kvalitetsvurderingen på skole- og skoleeiernivå. Vår vurdering er at vi nå må prioritere verktøyutvikling og tiltak som styrker kompetansen til å drive gode vurderingsprosesser som bidrar til praksisendring og kvalitetsutvikling lokalt.

Fram til 2015 har de internasjonale studiene PISA, TIMSS og PIRLS gitt oss muligheten til å si noe om endringer i elevenes prestasjoner nasjonalt. I år kan skolene og kommunene for første gang vurdere endringer i egne resultater på nasjonale prøver i regning og engelsk (les mer s. 46-47 om prøve- og eksamensresultater).

Fra og med høsten 2015 har skoler, bedrifter og skoleeiere tilgang til relevante og pålitelige tall både gjennom Skoleporten og Statistikkportalen. Skoler og kommuner etterlyser fortsatt det de kaller «analysekompetanse», men ferske tall fra Spørsmål til Skole-Norge høsten 2015 viser at de i større grad enn tidligere opplever at de har tilstrekkelig kompetanse til å behandle og analysere datamaterialet. ✕

Virksomhetsmål 4

REGELVERKET FORSTÅS OG ETTERLEVES

Udir har som oppgave å legge til rette for økt regelverksforståelse i sektorene og for god implementering av regelverksendringer. Direktoratet skal vurdere forenkling av regelverket for barnehagen og grunnsopplæringen. I teksten under beskriver vi hva vi har gjort for å løse disse oppgavene.

BARNEHAGE

I 2015 utredet vi forslag til ny forskrift om tilskudd til private barnehager. Finansieringsmodellene ble sendt på høring 22. mai 2015, med frist 20. august 2015. Utdanningsdirektoratet behandlet 1170 høringsuttalelser. I Statsråd 9. oktober 2015 ble det fastsatt ny forskrift. Forskriften er en videreføring av dagens finansieringsmodell, og trådte i kraft 1. januar 2016.

For å informere om regelverket og sikre mest mulig lik praksis i landet, satte vi i gang flere tiltak i forbindelse med den nye forskriften: Vi har hatt regionsvise møter med fylkesmennene på saksbehandlernivå, vi har publisert informasjon og regneeksempler på nettsidene våre, og fram til nyttår hadde vi en ordning der fylkesmennene kunne sende spørsmål om forskriften fra kommunene og andre direkte til oss. Vi mener at tiltakene samlet har bidratt til å informere om den nye forskriften på en god måte. Beslutningen om å sette av en dag i hver fylkesmannsregion var verdt den ekstra ressursbruken. Fordi det ikke var mer enn rundt 20 deltakere på samlingene, fikk vi gode samtaler og diskusjoner om problemstillinger de ønsket drøftet. Tilbakemeldinger fra fylkesmennene tyder på at de også mener møtene fungerte bra.

Arbeidet med forskriften har vært utfordrende på grunn av svært korte tidsfrister. Dessuten er det svært delte meninger i sektoren om hvordan regelverket bør utformes. I valget av finansieringsmodell hadde særlig KS og flertallet av kommunene et annet syn enn PBL og flertallet av de private barnehagene.

Tilsyn med barnehagemyndighetene

Vi anser at vårt arbeid i 2015 har bidratt til å øke kom-

petansen til embetene når det gjelder tilsyn med barnehagemyndigheten, og til å styrke regionsamarbeidet mellom embetene. Samtidig ser vi at det gjenstår en del arbeid fremover. Vi er bekymret for om barnehagemyndighetene har tilstrekkelig kompetanse til å avdekke lovbrudd i sine tilsyn med barnehagene. Vi viser i denne sammenheng til rapporten «Spørsmål til Barnehage-Norge 2015», hvor det fremgår at det kommunale tilsynet bare avdekker brudd på barnehageloven i 5 % av tilsynene. Dette tallet samsvarer ikke med funnene fra fylkesmannens tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet i 2014. Fylkesmennenes tilsyn viser at barnehagemyndighetene ikke er gode nok til å vurdere om barnehagene følger regelverket. Tilsyn og veiledning med barnehagene blir heller ikke gjennomført slik at det er egnet til å avdekke om tjenestetilbudet er i tråd med barnehageloven. Dataene fra spørringen tyder derfor på at barnehagetilbudet ikke drives i tråd med minstekravene i loven – på tross av at barnehagemyndigheten gjennomfører tilsyn.

GRUNNOPPLÆRINGEN

Opplæringsloven med forskrifter skal sikre den enkelte elev og lærling en god kvalitativ opplæring i et trygt og omsorgsfullt miljø. Vi mener at sektorens kapasitet til å forvalte et omfattende og komplekst regelverk, som dessuten endres og øker i omfang år for år, ikke er tilstrekkelig. Når sektoren ikke er trygg på hvordan regelverket skal forstås, går dette også utover evnen til å bruke handlefriheten. Sektoren synes å være avhengig av en permanent, statlig ressurs for informasjon og opplæring - også om regelverk som ble vedtatt

år tilbake, f.eks. regelverket om spesialundervisning og skolemiljø. Vi ser at embetene er en viktig nøkkel når det gjelder klagebehandling, tilsyn og veiledning. På den annen side erfarer vi at det er stor variasjon i embetenes kompetanse, kapasitet og effektivitet på regelverksområdet.

Direktoratet ser at det er rom for forenkling av regelverket, blant annet å gjøre forskrift til opplæringsloven lettere tilgjengelig. Vi har særlig arbeidet med regelverket om individuell vurdering, noe vi vil fortsette med i 2016. Vi har informert om endringene skriftlig og på samlinger, også på en egen samling for embetene. Det er for tidlig å si om disse forenklingene og den informasjonen vi har gitt, har ført til bedre regelverksetterlevelse i sektoren.

Vi bør vurdere om det kan være hensiktsmessig å redusere omfanget av minimumskrav i lov og forskrift. På den annen side ser vi at det vil være vanskelig å prioritere hva som fortsatt «må» være felles i grunnopplæringen, og hvilke krav som kan tas bort, for på den måten å sikre bedre regelverksetterlevelse på de prioriterte områdene - som vi eventuelt velger å prioritere. Direktoratet anbefaler at regelverket gjennomgås med sikte på å vurdere om det bør åpnes for større lokal handlefrihet på noen områder.

Utdanningsdirektoratet har også i 2015 arbeidet aktivt for å forbedre regelverksinformasjonen på Udir.no. Høsten 2015 har vi fulgt opp spørningen i 2012 og spurt Skole-Norge om bl.a. vår «Informasjon om regelverket». Vi vil følge opp resultatene fra undersøkelsen i 2016.

Vi har redusert områder med potensiell snøballeffekt

Rapporten om rapporterings- og dokumentasjonskrav i skolesektoren (Grindheimrapporten) fremhever at samhandlingen mellom stat, skoleeier og den enkelte skole kan føre til en «snøballeffekt» hvor skolene dokumenterer langt mer enn det som følger av kravene i regelverket. Det betyr at aktørene legger gradvis flere lag utenpå kravene som følger av regelverket. Denne snøballeffekten blir blant annet utløst når statlige myndigheter konkretiserer kravene i regelverket gjennom statlige veiledninger. I Tildelingsbrevet 2015 ba departementet oss om å følge opp Grindheimrapporten.

Konkretisering av kravene i regelverket kan aldri gå lenger enn de kravene som følger av opplæringsloven med

forskrifter. Samtidig er det helt nødvendig å konkretisere kravene for at skolene og skoleeierne skal få eksempler på god praksis, og for at det skal være mulig å føre tilsyn med om skolene og skoleeier følger regelverket.

Vi er opptatt av at felles nasjonalt tilsyn bidrar til en bedre skole. Det er uheldig dersom enkelte krav i tilsynsopplegget for felles nasjonalt tilsyn oppfattes på en annen måte enn det som har vært meningen fra nasjonale myndigheter. Dette kan skape større dokumentasjonskrav enn regelverket krever. Både ut fra Grindheimrapporten og basert på våre egne evalueringer av felles nasjonalt tilsyn, har vi i 2015 identifisert noen områder der vi ser at det kan være fare for den nevnte snøballeffekten. Vi har på denne bakgrunnen gjort justeringer i det felles nasjonale tilsynet. Disse justeringene blir innarbeidet i tilsynet fortløpende.

RefLex – og implementering av nytt regelverk

Vi har utviklet et nettbasert verktøy som gir skoler og skoleeiere hjelp til å vurdere egen praksis opp mot regelverket. Verktøyet ble lansert i januar 2015 for offentlige skoleeiere. RefLex har inntil nå inneholdt temaene for det felles nasjonale tilsynet. Avslutningsvis i 2015 ble også to tema om psykososialt miljø lansert i systemet. Lansering av psykososialt miljø i RefLex er et konkret virkemiddel med direkte betydning inn mot flere av målene i Djupedalsutvalgets utredning om virkemidler for et trygt psykososialt miljø.

I 2015 har vi utviklet dette verktøyet for kommunen som barnehagemyndighet, og vi har begynt på et tilsvarende verktøy for frittstående skoler. I tillegg til å stimulere til økt regelletterlevelse gjennom egenvurdering, skal verktøyet bidra til å tydeliggjøre dokumentasjonskravene i tilsynet. Vi mener verktøyet vil bidra til å redusere omfanget av dokumentasjonen som sendes inn i forbindelse med tilsynet, fordi verktøyet tydeligere viser hva tilsynsmyndigheten ber om.

Fra og med 2016 vil vi utvide RefLex til å omfatte egenvurdering av pliktene på skoleeiernivå. Vi vurderer at RefLex kan være et nyttig verktøy for skoleeiere, slik at de blir bevisste på sitt systemansvar, og hva det innebærer.

Utdanningsdirektoratet mener RefLex er et relevant verktøy som bidrar til å sikre at regelverket forstås og etterleves. Måltallene som er satt for bruken av verktøyet, er nesten nådd når det gjelder andelen skoler

🕒 STYRINGSPARAMETRE

IMPLEMENTERING AV NYTT REGELVERK

SKALA 1- TIL 6; MÅLTALL ER 4,5; AKSEPTABELT MELLOM 4 OG 4,5

Barnehage

1. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å veilede kommuner, barnehageeiere og ledere?	4,6
2. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å behandle klager på barnehagefeltet?	4,4
3. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å føre tilsyn på barnehagefeltet?	4,2

Grunnoppfølging

4. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å veilede skoleeiere og skoleledere?	4,6
5. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å behandle klager på skole- og opplæringsfeltet?	4,7
6. I hvor stor grad setter vår informasjon om nytt regelverk deg i stand til å føre tilsyn på skole- og opplæringsfeltet?	4,7

I tabellen er tilbakemelding på skriftlig og muntlig informasjon slått sammen. Jevnt over ser vi at Udir skårer høyere på skriftlig enn muntlig informasjon, og bedre på informasjon knyttet til grunnoppfølgingen enn til barnehage. Forskjellene er imidlertid ikke urovekkende.

Forståelse av eksisterende regelverk barnehage

(1. måltall 12 %; akseptabelt mellom 9 og 12), (2. måltall 10 %; akseptabelt mellom 7 og 10)

1. Andel skoler som har startet eller fullført en egenvurdering i RefLex	11,8 %
2. Andel skoleeiere som har bedt om skolens egenvurdering	11,2 %

Tilsynene og annen aktivitet for regelverksetterlevelse har truffet utfordringene i sektoren.

Ingen egne målinger på denne styringsparameteren. Den er delvis dekket av foregående styringsparametre og blir omtalt under avsnittet om tilsyn.

som har startet eller begynt på egenvurdering i RefLex. Utdanningsdirektoratet legger til grunn at måltallet ville vært nådd om det nye temaet psykososialt miljø hadde blitt lansert etter planen, fremfor helt avslutningsvis i året. Når det gjelder andelen skoleeiere som har bedt om skolens egenvurdering, så er måltallet nådd.

IMPLEMENTERING AV NYTT REGELVERK

14 av 18 utdanningsdirektører svarte i desember 2015 på den første obligatoriske, halvårslige spørreundersøkelsen om Fylkesmannen opplevde tilfredshet med Udirs informasjon om nytt regelverk. Embetene ble bedt om å svare på spørsmål knyttet til informasjon om nytt regelverk på barnehage- og opplæringsfeltet. Det var fastsatt en skala fra 1-6 der 1 ga uttrykk for «i svært liten grad» og 6 «i svært stor grad». Anbefalt ambisjons-

nivå og ønsket resultat var i forkant satt til 4,5, mens akseptabelt resultat var 4,0 til 4,5. Mindre enn 4,0 vurderte vi ikke som godt nok.

Embetene synes å mene at vår skriftlige informasjon om nytt regelverk i litt større grad setter dem i stand til å løse sine oppgaver, enn hva den muntlige informasjonen vår gjør. Gjennomsnittlig er tilbakemeldingene innenfor det ønskete ambisjonsnivået når det gjelder det skriftlige 4,7, og innenfor det akseptable ambisjonsnivået når det gjelder det muntlige 4,3. I den grad noen svar skiller seg ut, er det at skriftlig informasjon om nytt regelverk er veldig nyttig for embetenes klagebehandling på skole- og opplæringsfeltet, ettersom 71 % svarte 5 eller bedre. Mens muntlig informasjon om nytt regelverk er mindre nyttig for å føre tilsyn på barnehageområdet ettersom 28,6 % svarte 3. Det fremgår ikke hva grunnen til dette er. Vi vil likevel peke på at regelverket om tilskudd til

private barnehager over tid har vært krevende også for embetene, og det kan ha gitt utslag på embetenes svar. I de obligatoriske kommentarfeltene skriver flere at nettsidene våre har blitt bedre, og at vårt skriftlige materiale er oppdatert og relevant. Samtidig kan et stort omfang gjøre det vanskelig å holde god oversikt. Språket vårt kan gjøres enklere og tekstene kortere.

Flere skriver at våre samlinger er relevante, at inn lederne våre er gode, og at de er godt fornøyde. Samtidig er det et uttrykt ønske om at vi er tydeligere på målgruppe og formål i våre invitasjoner. Vi bør i større grad åpne for aktivisering av deltakerne gjennom oppgaveløsning, dialog, refleksjon og diskusjon. Noen ber også om at embetenes erfaringer brukes i større grad. Udir vil følge opp resultatene sammen med embetene for å treffe best mulig med våre opplærings tiltak.

Kommentarene tyder på at flere har gitt tilbakemelding på vår informasjon om regelverket generelt, og ikke kun om nytt regelverk. Før neste undersøkelse skal gjennomføres, kan det derfor være aktuelt å endre spørsmålene. For å få et større datagrunnlag kan vi vurdere om flere enn utdanningsdirektørene skal spørres.

Ny friskolelov - implementering av nytt regelverk og forståelse av eksisterende regelverk

Forslag til ny friskolelov var på høring våren 2015, og de fastsette endringene trådte i kraft 1. august 2015. Utdanningsdirektoratet har informert sektoren om nytt regelverk. Vi har også informert om regelverket på konferanser arrangert av friskoleorganisasjonene. Nye tolkningsuttalelser blir lagt ut på våre hjemmesider. Utdanningsdirektoratet jobber aktivt for at sektoren skal finne den regelverksinformasjonen de trenger på våre nettsider.

Vi har fått tilbakemeldinger fra både fylkesmenn og skolesektoren om at det nå er lettere å finne informasjon om regelverk på nettsidene våre. En utfordring er likevel å få informert fylkesmennene tilstrekkelig om friskoleloven og voksenopplæringsloven. Vi har fått informasjon om at friskoler blir sendt videre til Utdanningsdirektoratet fra fylkesmennene, med begrunnelse at de ikke har tilstrekkelig kompetanse til å svare på en del henvendelser fra skolene. Vi antar at dette kan ha sammenheng med at vi både behandler søknader om godkjenning

og fører tilsyn med friskolene. Fylkesmennenes kontakt med friskolene er derfor mer begrenset enn den er for de offentlige skolene.

Det ble utarbeidet nye forskriftsbestemmelser, og flere forskriftsendringer vil bli sendt på høring våren 2016.

Generelt om friskoler

Privatskoleloven endret navn til friskoleloven høsten 2015. I tillegg til navneendring ble det blant annet lagt til to nye grunnlag for godkjenning. Det var «særskilt profil» og «videregående opplæring i yrkesfaglege utdanningsprogram». Skoler som skal godkjennes på grunnlag av særskilt profil, må ha en særskilt profil med spesiell faglig oppmerksomhet rettet mot et emne, eller en særskilt profil gjennom bruk av en annen pedagogikk. I etterkant ble det også iverksatt et omfattende forskriftsarbeid etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Innføring av nye grunnlag medfører også en krevende prosess for å fastsette de skjønsmessige rammene for godkjenning av skoler etter de nye grunnlagene.

Det har vært en liten økning i søknader etter friskoleloven i løpet av 2015. Dette kan skyldes at det er innført to nye grunnlag for godkjenning.

PROSJEKTET REGELVERK I PRAKSIS

2015 var året da tiltakene kom skikkelig i gang. Det er prosjekter i gang i store deler av landet og både fylkeskommuner, kommuner og enkeltskoler er involvert på ulik vis.

Delprosjektet «Dialog og nettverk», der direktoratet og fylkesmannsembetene samhandler med kommuner i Vesteråsregionen i Nordland og i Østfold, forteller oss at mer dialogbaserte arbeidsmetoder kan vise seg hensiktsmessige også i arbeid med regelverket. At skoleeiere og skoleledere gis anledning til felles refleksjon og skjønnsette sammen med kolleger fra andre kommuner, og med de statlige representantene som veiledere, gir et annet eierforhold og bedre dybde i arbeidet med regelverksetterlevelse.

Erfaringene oppsummeres fortløpende og vil bli sammenfattet ved utgangen av prosjektperioden. Et eksempel fra Sortland kommune, der kommunalsjefen uttaler følgende om effekten av arbeidet;

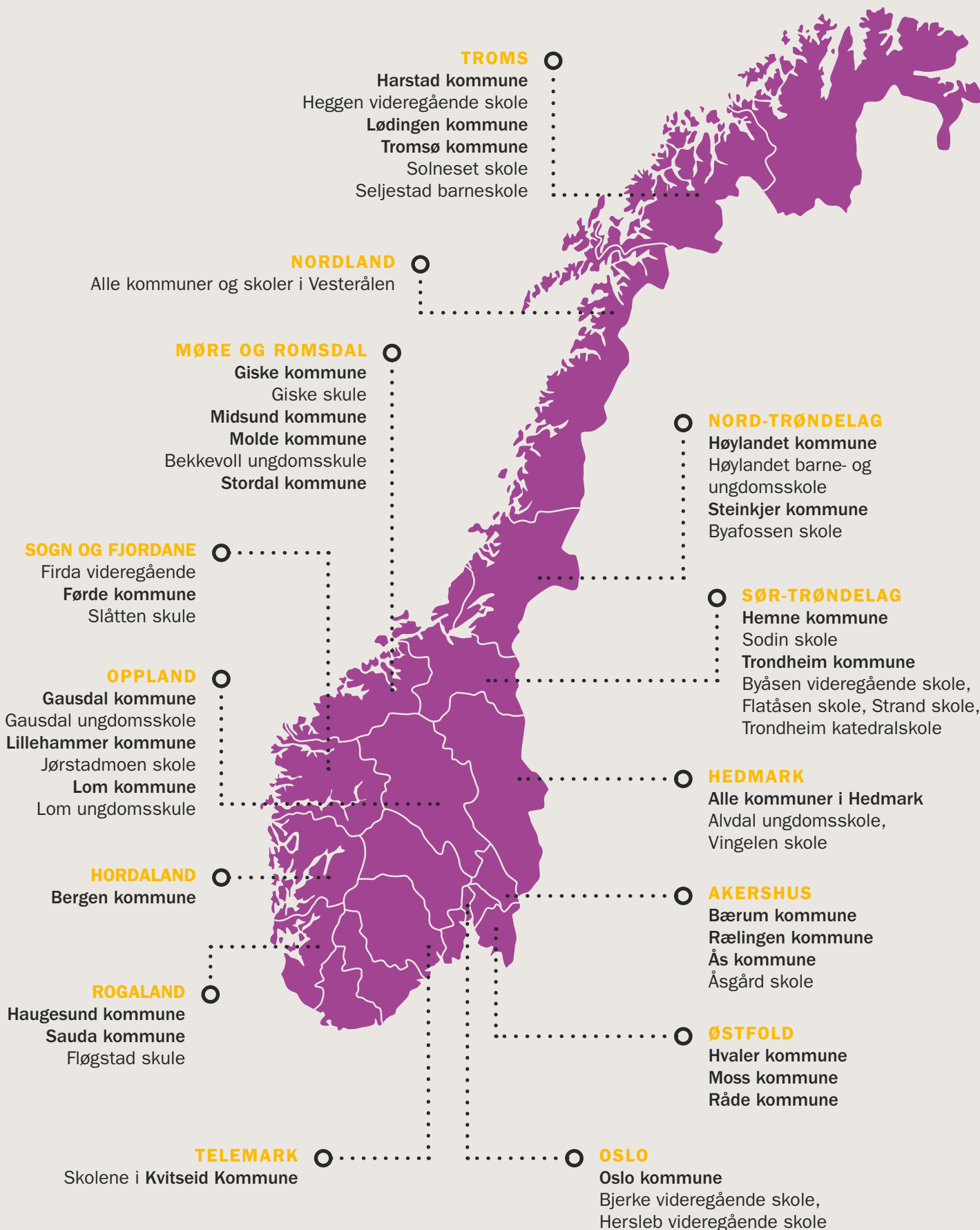
- › Økt profesjonalitet hos saksbehandlere, skoleledere og lærere.
- › Felles tolkning av regelverk mellom kommunene.
- › Vi finner praksisendringer i alle deltakerkommunene.

Et annet eksempel fra Fredrikstad;

Fredrikstad kommune har høsten 2015 gjennomført «foreldreskole» for alle foreldre på 1. trinn. Tilbudets formål var å gi foreldrene bedre kjennskap til regelverket, samt bedre forståelse for rollene i utdanningssektoren. Kommunen har utarbeidet en egen folder om foreldreskolen.

Regelverk i praksis vektlegger også kompetanseheving av ansatte i direktoratet og i fylkesmannsembetene. I tillegg til opplæring på selve regelverket deltar mange i programmet «Den praktiske skole- og skoleeierhverdagen». Formålet her er at deltakerne skal kjenne til og forstå variasjonen i praksis og kultur blant kommunene/fylkeskommunene, og dermed også få økt bevissthet om betydningen av variasjon og tilpasning av formidling, støtte og de virkemidlene vi velger i møte med skoleeiere og skoleledere. Tilbakemeldingene så langt tyder på at deltakelsen har hatt betydning for arbeidet med den enkeltes daglige oppgaveportefølje. ✕

FIGUR 3 REGELVERK I PRAKSIS

Virksomhetsmål 5

BARN, UNGE OG VOKSNE MED SÆRSKILTE BEHOV FÅR ET TILRETTELAGT TILBUD TIL RETT TID

Udir har som oppgave å styrke PP-tjenesten gjennom kompetanseutviklingstiltak som skal øke kvaliteten på tilbudet til barnehagebarn med særskilte behov, og øke læringsutbyttet til elever med særskilte behov. Udir skal sørge for at kompetansetiltak for barnehagelærere og lærere bygger på kunnskap om inkluderende tilbud. I teksten under beskriver vi hva vi har gjort for å løse disse oppgavene.

ET INKLUDERENDE TILBUD

For at barn, unge og voksne med særskilte behov skal få den hjelpen de trenger, må det være et godt samarbeid mellom støtteapparatet og barnehagen/skolen. Derfor arbeider vi systematisk med Statped og de nasjonale sentrene. Nasjonale sentre har fått i oppdrag å utvikle pedagogiske ressurser som PP-tjenesten kan bruke i barnehage og skole.

Rettighetene til barn, unge og voksne med særskilte behov

Gjennom nasjonalt tilsyn ser vi at kommunene ikke er gode nok til å sikre rettighetene til barn og unge med særskilte behov. Vi utvikler støtte- og veiledningsressurser for å bidra til at rettighetene blir ivaretatt. Vi har inkludert barn, unge og voksne med særskilte behov i nasjonale satsinger i større grad enn tidligere, blant annet gjennom tiltak i strategi for språk, lesing og skriving, realfagssatsingen, *Kompetanse for mangfold* og *Vurdering for læring*.

Vi ser behov for å tydeliggjøre rammene og det handlingsrommet læreplanverket gir, når det gjelder tilpasset opplæring. Vi utvikler derfor en ressurside om tilpasset opplæring på udir.no med ulike tekster og andre støtte- og veiledningsressurser.

Tilrettelagte læremidler

Tilskuddsordningen for læremiddelutvikling bidrar til

at elever med særskilte behov får tilrettelagte, aldersadekvate læremidler. Ifølge en rapport fra Rambøll og våre egne erfaringer er det fortsatt behov for særskilt tilrettelagte læremidler på ungdomstrinnet og i videregående opplæring, særlig for elever med motoriske og språkrelaterede vansker. Vi har gjort tiltak for å heve kompetansen hos læremiddelutviklerne på dette feltet, noe som har ført til at de selv har dannet nettverk for erfaringsutveksling.

PP-tjenesten

PP-tjenesten har en sentral rolle for å styrke tilbudet i barnehager og skoler. Gjennom sitt tosidige mandat skal PPT både drive kompetanse- og organisasjonsutvikling på skoler, og dessuten være kommunenes og fylkeskommunenes sakkyndige instans for barnehager og skoler. Vi ser PP-tjenesten som en viktig samarbeidsinstans i det lokale tilbudet. Vi ønsker derfor å inkludere PP-tjenesten i større grad i våre satsinger, og å øke samarbeidet mellom Statped og PP-tjenesten. Gjennom *Vurdering for læring* ser vi en tendens til at kommuner etter hvert har med PP-tjenesten som deltaker. Det er fortsatt behov for videre arbeid med PP-tjenesten som målgruppe for de ulike nasjonale satsingene.

Det har tatt noe tid å gjøre *Strategi for etter- og videreutdanning* (SEVU-PPT) kjent blant ansatte i PP-tjenesten. Likevel har det vært stor etterspørsel blant enkelte videre-

49 258

elever får spesialunder-
visning i grunnskolen.
Dette utgjør 7,9%.

utdanningstilbud og for bruk av etterutdanningsmidlene. Deltakerundersøkelser, utført av SENTIO, viser gjennomgående gode resultater for de videreutdanningstiltakene som er gjennomført. Men vi ser fortsatt behov for å tilby kompetanseutviklingstiltak for ansatte i PP-tjenesten knyttet til nasjonale satsinger.

Samarbeid med brukerorganisasjoner

Vi samarbeider med ulike brukerorganisasjoner for å involvere dem tidlig i planprosesser ved gjennomføringen av ulike tiltak, både nasjonalt og internasjonalt. Samarbeidet fungerer godt. Organisasjonene gir tilbakemeldinger som viser at vi har blitt mer synlige. Samarbeidet fører til at vi kan gi faglig begrunnede anbefalinger for vårt arbeid.

DIREKTORATENES ARBEID MED 0-24 SAMARBEIDET

Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet har fått et felles oppdragsbrev om å legge til rette for bedre samarbeid mellom sektorene, som grunnlag for en mer helhetlig innsats overfor utsatte barn og unge under 24 år. I alt 25 ulike tiltak skal følges opp i perioden 2015 – 2020. De fem virksomhetslederne for direktoratene har dannet et felles programeierskap og vedtatt felles programmandat. Udir koordinerer arbeidet og leder styringsgruppen for samarbeidet.

Prioriterte tiltak

Femten av tiltakene er igangsatt. Dette dreier seg om de prioriterte tiltakene innen spesifikke språkvansker, regelverk, samordning, læreplaner, forskning, tilskudsforvaltning og samarbeidsstrukturer. I tillegg

har direktoratene valgt å prioritere et tiltak knyttet til asylsøkere og flyktninger. Arbeidet med tiltakene gjøres i arbeidsgrupper som er sammensatt av representanter fra samtlige direktorater. Vi har også opprettet en kommunikasjonsgruppe på tvers for å ivareta en samordnet og god kommunikasjon i og om programmet, og en «FM-gruppe» som ivaretar kontakten mellom 0-24 programmet og Fylkesmannen.

Vi mener arbeidet med 0-24 programmet er viktig, og at det kan gi betydelige effekter når det gjelder treffsikkerhet og effekt av arbeidet for bedre gjennomføring. Arbeidet er solid organisert og administrert og høyt forankret. Dette gir et godt grunnlag for samarbeidet mellom direktoratene som oppleves stadig mer konstruktivt.

Samordning av virkemidler

Samordningen av direktoratenes virkemidler, og det å jobbe frem nye og mer hensiktsmessige strukturer for samordning og samarbeid på flere forvaltningsnivåer, er imidlertid tunge og ressurs- og tidkrevende prosesser. Programmet omfatter mange grupperinger, medarbeidere og ledere i direktoratene. Ressurssituasjonen er krevende for samtlige direktorater. Det er også krevende å administrere og lede helheten i arbeidet, ivareta grenseflatene mellom arbeidsgruppene og tiltakene, og å sørge for at det ikke blir dobbeltarbeid, men synergi. Det å få til gode prosesser som ivaretar fremdrift, læring og utvikling i programmet og i direktoratene, er utfordrende. Difi har valgt 0-24 programmet som et av sine case for å se på samordningsprosjekter i forvaltningen, og de vil bistå programmet, blant annet som rådgiver for å hjelpe oss med noen av disse problemstillingene.

Det er viktig at departementene gir direktoratene den nødvendige støtten i dette arbeidet, særlig ved at det ikke kommer mange oppdrag i tillegg og utenfor programmet. ✕

INNHOOLD

Faste oppdrag

KVALITETSUTVIKLING 45

Rammeplan og læreplanverk	45
System for oppfølging av læreplaner	45
Oppvekst- og læringsmiljø	45
Bedre læringsmiljø	46
Trivsel i barnehagen	46

KVALITETSVURDERING, DOKUMENTASJON OG ANALYSE 46

Prøve- og eksamensordninger	46
Prøveadministrasjon	46
Nasjonale prøver	46
Karakter- og læringsstøttende prøver	47
Kartleggingsprøver	47
Eksamen	47
Standpunktvurdering	47
Vurdering for læring	48
Internasjonalt arbeid	48
Deltakelse i internasjonalt arbeid	48
Rapporter fra internasjonale undersøkelser	48
Rekruttering av skoler til internasjonale undersøkelser	48
Deltakelse i ny internasjonal undersøkelse for styrere og ansatte i barnehage	48
Utdanningsdirektoratets bidrag til å markere norsk ståsted internasjonalt	49
Internasjonale besøk	49

FORVALTNING 49

Lokalt initierte forsøk	49
Friskoler	49
Fortsatt fokus på læring i tilsynet	50
Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler	51
Egeninitierte tilsyn	51
Felles nasjonalt tilsyn med kommunale og frittstående skoler	52
Skoleeierperspektivet inn i felles nasjonalt tilsyn	52
Utdanningsdirektoratets øvrige tilsyn med frittstående skoler	52
Vårt tilsyn med folkehøgskoler	53
Rettferdsvederlag	53
Godkjenning av yrkeskvalifikasjoner	53

TILSKUDDSFORVALTNINGEN ER MED PÅ Å STYRKE KVALITETEN OG MANGFOLDET I OPPLÆRINGEN 55

Tilskuddskontroll og tilskuddsindikatorer	55
Evalueringer	57
Nye ordninger	57
Ordninger som går ut	57

FASTE OPPDRAG

Her følger en beskrivelse av vårt arbeide med løpende faste oppgaver. Dette er en vurdering av hovedtrekkene i direktoratets virksomhet. Vi hjelper også Kunnskapsdepartementet i arbeidet med utforming og oppfølging av stortingsmeldinger, proposisjoner, strategier og handlingsplaner.

🕒 KVALITETSUTVIKLING

RAMMEPLAN OG LÆREPLANVERK

Vi følger opp den eksisterende rammeplanen for barnehagene og læreplanverket for Kunnskapsløftet. Innenfor fag- og yrkesopplæringen har vi igangsatt en pilot hvor fire faglige råd skal få større innflytelse på læreplanene i Vg3.

System for oppfølging av læreplaner

Arbeid med læreplaner og vurdering er skolens kjernevirksomhet. Gjennom vårt system for oppfølging av læreplaner (SOL) har vi fått systematisk kunnskap om hvordan læreplanene fungerer som styringsdokumenter på ulike nivåer i utdanningssektoren.

SOL-rapporten for 2014/2015 viser at det fortsatt er behov for å tydeliggjøre hva lokalt arbeid med læreplaner etter LK06 innebærer, og at arbeidet skal være kontinuerlig og systematisk på tvers av ulike nivåer i utdanningssektoren. Vi må kommunisere hva god læreplanforståelse er, og hvordan læreplanene skal fungere som styringsdokumenter, slik at intensjonene i LK06 i større grad blir realisert i praksis.

I nasjonale og lokale satsinger og kompetansetiltak må arbeid med læreplaner i større grad inngå i tiltakene, også når anskaffelser utarbeides og i møter med tilbydere av etter- og videreutdanning. I fag- og yrkesopplæringen, både i skole og bedrift, er det behov for å kommunisere hva lokalt arbeid med læreplaner innebærer. Visning av læreplaner på Udir.no må støtte opp om en helhetlig forståelse av LK06 som utgangspunkt for det lokale arbeidet.

Vi ser også på hvordan vi omtaler sammenhengen

mellom arbeidet med læreplaner og vurdering i samlinger vi arrangerer, i ressurser som vi utarbeider og i forbindelse med andre tiltak som *Regelverk i praksis*. Vi bruker SOL som kunnskapsgrunnlag for å planlegge fagsamlingen for de nasjonale sentrene. Samtidig som vi har iverksatt tiltak for å styrke læreplanforståelsen og arbeidet med læreplaner basert på funn og anbefalinger i SOL, er det viktig å fremheve at det fortsatt er en vei å gå for å styrke det lokale arbeidet med læreplaner. I den sammenheng kan SOL være et viktig redskap for å identifisere hva som er de viktigste utfordringene, og gi gode anbefalinger om hvordan ulike avdelinger i Udir kan samarbeide for best mulig å følge opp utfordringene.

OPPVEKST- OG LÆRINGSMILJØ

Både nasjonale og internasjonale undersøkelser viser at de aller fleste elevene i norsk skole trives, og at de har en god relasjon til lærerne sine. De siste årene har det også blitt mindre uro i læringsøktene. Undersøkelser indikerer også at det er færre som opplever mobbing og krenkelser, men dette er fortsatt et stort problem. I Elevundersøkelsen 2015 oppga 3,7 prosent av elevene at de var blitt mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. 14,3 prosent av elevene har opplevd en eller flere krenkelser to til tre ganger i måneden eller oftere. Både når det gjelder mobbing og krenkelser, er det en liten nedgang fra 2014. Ifølge elevene er skolen uvitende om mye av det som skjer, og mange elever opplever at de ikke får hjelp. Rapporten «Skolers arbeid med elevenes psykososiale miljø» (NOVA og AFI, rapport 14/15) viser at selv de skolene som jobber godt med skolemiljøet, opplever at de ikke får bukt med mobbing og krenkelser.

Antall lærlinger
i 2015:

19 829

Mobbingen tar stadig nye former, og skolens arbeid er komplekst. Skolene har mange tiltak, men forskerne bak undersøkelsen mener det har vært litt for mye vekt på tiltak knyttet til atferd og klasseledelse, og for få tiltak for samvær og fellesskapsfølelse.

Bedre læringsmiljø

Satsingen *Bedre læringsmiljø* ble avsluttet i 2015. En evaluering viser at elevenes læringsmiljø har fått mer oppmerksomhet, og at mange skoleeiere og skoler jobber mer systematisk med dette. Samtidig viser funnene over at det fortsatt er mye å jobbe med for å sikre at alle elever opplever et godt og inkluderende læringsmiljø. Vi må bl.a. jobbe mer med å forebygge, avdekke og håndtere mobbing og krenkelser. Utdanningsdirektoratet har sammen med Fylkesmannen i hvert fylke identifisert skoler og kommuner som må jobbe mer intensivt med mobbing og læringsmiljø. Vi følger opp alle kommunene gjennom et eget prosjekt, og noen får tilbud om veiledning. Framover vil vi også utvikle flere tilbud om kompetanseutvikling og støtte til det arbeidet skoleeiere og skoler gjør for å sikre elevene et godt og inkluderende læringsmiljø.

Trivsel i barnehagen

På samme måte som det har vært viktig å utvikle og kommunisere et tydelig kunnskapsgrunnlag for læringsmiljøfeltet i skolesammenheng, er det behov for å utvikle og systematisere kunnskapen om hvilke forhold som er grunnleggende for å skape et godt læringsmiljø i barnehagen. Læringsmiljøsentret utarbeidet etter oppdrag fra oss en synteserapport om barnehagens læringsmiljø i 2015. Sektors stemme og involvering av ulike aktører er

en viktig del av kunnskapsinnhenting. Høsten 2015 arrangerte vi regionale konferanser, blant annet for å få innspill fra praksisfeltet.

🕒 KVALITETSVURDERING, DOKUMENTASJON OG ANALYSE

PRØVE- OG EKSAMENSORDNINGER

Prøveadministrasjon

PAS2 har som mål å sikre sikker, effektiv og lettfattelig administrasjon av eksamen og prøver. Gevinstene fra prosjektet skal være reduserte administrasjonskostnader, bedre omdømme og reduserte IT-kostnader. Det vil bli gevinster for Utdanningsdirektoratet og for fylkesmenn, men de store gevinstene vil være ute i sektoren, fordi det er der de store brukergruppene av PAS2 finnes: hos skoler, i kommuner og fylkeskommuner og blant sensorer.

Nasjonale prøver

Nasjonale prøver ble gjennomført uten problemer. I år kan skoler og kommuner for første gang sammenlikne sine egne resultater i regning og engelsk med fjorårets. Det betyr at det i årene som kommer, blir lettere for rektorer og kommuner å se effekten av lokale lærings- og utviklings tiltak. For første gang la vi til rette for gjennomføring på nettbrett. Dette gjør at skoler som bruker nettbrett i sin undervisning, får bedre forutsetninger for å gjennomføre prøvene på en enkel måte.

Vi er bekymret over at det i enkelte kommuner er mange elever som ikke har deltatt på prøvene. Dette gjelder ikke elever som er fritatt, men elever som av andre årsaker

ikke har gjennomført prøvene. Dette kan tyde på dårlige rutiner og systemer for gjennomføringen. Det er spesielt mange som ikke registrerer resultater på leseprøvene. Vi forventer at dette vil bedre seg neste år når leseprøvene blir elektroniske.

En ny analyserapport for nasjonale prøver ble lansert i administrasjonssystemet PAS i 2014. Denne analyse-rapporten har blitt videreutviklet i år. Sammen med analyse-rapporten har lærere og skoler fått tilgang til bedre lærerveiledninger som gir hjelp til å følge opp resultatene overfor den enkelte elev, i klassen og på skolen.

Udir har gjennomført en medieanalyse av nasjonale prøver. Vi har ennå ikke resultatene fra 2015, men inntrykket er at debatten rundt nasjonale prøver blir stadig mer nyansert og konstruktiv. Det er få saker om rangering. Lokalt er det mange nyhetssaker som handler om kvalitetsutvikling.

Karakter- og læringsstøttende prøver

Frivillige karakterstøttende og læringsstøttende prøver ligger i prøvebanken. Prøvebanken gjennomgår nå en oppgradering for å gjøre den mer brukervennlig og gi bedre resultatrapporter. Vi forventer at bruken av de frivillige karakterstøttende og læringsstøttende prøvene vil øke når prøvebanken blir enklere å bruke for lærere.

Kartleggingsprøver

Det har foregått en mediedebatt rundt formålet og bruken av kartleggingsprøver, særlig knyttet til øving før prøvene. Utdanningsdirektoratet har vært tydelige på formålet med kartleggingsprøvene. Vi vurderer at det er viktig å fortsette å understreke forskjellen mellom kartleggingsprøver og nasjonale prøver.

Eksamen

Eksamen ble gjennomført uten problemer. Både trykking, pakking og forsendelse av eksamensoppgaver og kandidatbesvarelser forløp som normalt både våren og høsten 2015.

Direktoratet har høy beredskap under eksamensgjennomføringene og håndterer alle henvendelser fortløpende, men antall henvendelser er relativt få og har vært sterkt fallende de siste årene. Dette er etter vår vurdering et uttrykk for at alle som arbeider med eksamen, både sentralt og lokalt, har en profesjonell og godt planlagt gjennomføring.

Gjennom 2015 har vi arbeidet med å utvikle en ny elektronisk tjeneste for administrasjon av eksamen, og høsten 2015 ble en minimumsversjon tatt i bruk. Gjennomføringen har vært svært god med lite behov for brukerstøtte og få feilmeldinger om den nye tjenesten.

Våren 2015 var gjennomsnittskarakteren lav for matematikk eksamen i grunnskolen og eksamen i praktisk matematikk i videregående opplæring. Resultatene har de siste årene vært svake. Dette bekymrer oss, og vi har sammen med Nasjonalt senter for matematikk i utdanningen evaluert noen eksamener. Vi vil bruke resultatene fra evalueringen til å styrke kvalitetssikringsarbeidet med eksamen.

Forsøket med tilgang til Internett under eksamen er nå avsluttet. Hensikten med forsøket har vært å se om Internett kan fungere som hjelpemiddel på linje med andre hjelpemidler. Dette var viktig å undersøke fordi mange av læremidlene, oppslagsverkene og ressursene elevene bruker i opplæringen, etter hvert er nettbaserte, og mange skoler bruker ulike ressurser og informasjon fra nettet aktivt i opplæringen. I all hovedsak blir forsøket vurdert som vellykket, og et stort flertall av elevene mener ordningen bør videreføres for alle elever, men ikke nødvendigvis i alle fag. Dette mener også et flertall av lærerne, mens sensorene på sin side er mer delt i sitt syn. Erfaringene fra forsøket vil være en del av vårt kunnskapsgrunnlag når vi skal utvikle eksamen videre de nærmeste årene.

STANDPUNKTVURDERING

I Norge er det slik at de aller fleste karakterene på elevenes vitnemål er standpunkt karakterer fastsatt av elevens lærer. Flere forskningsrapporter har over tid belyst og problematisert at det er for store forskjeller i fastsetting av standpunkt karakterer. Det betyr at standpunkt vurderingen i Norge er for variert og tilfeldig, noe som betyr at karakterene på elevenes vitnemål ikke uttrykker det samme.

Utdanningsdirektoratet mener det er et stort behov for å heve lærernes kompetanse i standpunkt vurdering, blant annet for å ivareta elevenes rettsikkerhet og sikre samfunnet pålitelig informasjon om norske elevers kompetanse etter endt opplæring. De neste årene ønsker vi derfor å satse på å styrke lærernes kompetanse i standpunkt vurdering.

VURDERING FOR LÆRING

Forskning viser at lærernes vurderingspraksis har stor innvirkning på elevenes læring, og at satsingen *Vurdering for læring* (VFL) har ført til endret vurderingspraksis. Samtidig er det til dels store forskjeller. Gapet synes å øke mellom de lærerne og skolene som har en god vurderingspraksis, og de som ikke gir elevene de samme læringsmulighetene. Alle fylkeskommuner, 261 kommuner og 78 frittstående skoler har til nå deltatt i satsingen, som i hovedsak er samlingsbasert og innrettet mot skoleeiernivået. Tilbudet videreføres til 2017. Nytt av året er et nettbasert kompetansetilbud i vurdering som er skolebasert, dvs. innrettet mot hele skoler. Formålet er å bidra til kollektive lærings- og utviklingsprosesser på skolen ved å støtte skoleledere i å drive utviklingsprosesser, og lærere i å videreutvikle vurderingspraksisen i klasserommet. Tilbudet, som er en såkalt MOOC, rekrutterte 218 skoler med til sammen 6350 lærere og skoleledere på få måneder.

INTERNASJONALT ARBEID

Deltakelse i internasjonalt arbeid

Utdanningsdirektoratet deltar i en rekke internasjonale prosjekter, komiteer, nettverk og arbeidsgrupper. Nytt i 2015 er strategien for direktoratets internasjonale arbeid *Internasjonal strategi 2015-2020*, en strategi som understreker at det internasjonale arbeidet skal bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget i og om norske barnehager og norsk grunnopplæring.

Vi deltar aktivt i internasjonalt forsknings- og indikator-samarbeid i OECD og i IEA, en uavhengig internasjonal sammenslutning av forskningsinstitusjoner og statlige forskningsetater. Norge deltar også i EU-prosjekter, spesielt på området fag- og yrkesopplæring. Direktoratet bidrar med innspill til Eurydice om barnehager og grunnopplæringen. Vi rapporterer til Eurydice på mange områder og bruker hvert år mye tid og ressurser på dette. I 2015 har vi gjort Eurydice-rapportene tilgjengelige på intranettet vårt, men bruken av data og temarapporter er liten i forhold til arbeidsmengden som kreves for å samle informasjon i tråd med retningslinjene fra Eurydice.

Rapporter fra internasjonale undersøkelser

OECD publiserte 15. september temarapporten *Student,*

computers and Learning (SCL). Dette er en PISA-rapport fra PISA 2012 som baserer seg på data fra en tilleggsundersøkelse der norske elever deltok. Tilleggsundersøkelsen ble gjennomført samtidig med hovedundersøkelsen og med samme utvalg som PISA 2012.

ILS og IKT-senteret publiserte en nasjonal analyse-rapport fra ICILS 2013, (*International Computer and Information Literacy Study*), i november 2015. PISA (SCL) og ICILS gir tilsynelatende motstridende resultater på en del spørsmål. Dette kan i hovedsak forklares ved at PISA benytter andre og bredere kategorier som i mindre grad enn ICILS klarer å fange opp detaljer. For eksempel skårer Norge svært høyt på elever som rapporterer at en datamaskin ble brukt i matematikktimen i den siste måneden, mens Norge skårer lavt på et lignende ICILS-spørsmål hvor det spørres om «bruk av PC i undervisningen siste uke».

Vår vurdering er at innholdet i rapporter fra internasjonale undersøkelser blir mer relevant dersom fokuset flyttes fra rangering av land, til hva vi kan lære faglig og bruke i utviklingen av egen praksis. Vi vil derfor prioritere å bestille kortere temarapporter som går i dybden på utvalgte temaer, framfor heldekkende rapporter om norske resultater. Denne tilnærmingen muliggjør også målgruppetenkning, f.eks. med spissede rapporter rettet mot lærere og lærerutdanningen.

Rekruttering av skoler til internasjonale undersøkelser

I 2015 har TIMSS, TIMSS Advanced, PISA og ICCS og PIRLS field trail blitt gjennomført. I november 2014 ble det obligatorisk deltakelse for skoler og elever som blir trukket ut til å være med i de internasjonale undersøkelsene. Skoler som blir trukket ut til å delta, trenger ikke lenger å innhente samtykke fra elevene og elevenes foreldre, og dette har lettet skolenes arbeidsbyrde. Det har vært svært få negative reaksjoner på bestemmelsen om obligatorisk deltakelse.

Deltakelse i ny internasjonal undersøkelse for styreere og ansatte i barnehage

KD besluttet i 2015 at Norge skal delta i en ny undersøkelse, Early Childhood Education and Care (ECEC) Staff Survey, i regi av OECD. Undersøkelsen bygger på erfaringer fra TALIS og skal gjennomføres i 2018.

ECEC Staff Survey vil blant annet være en nyttig in-

formasjonskilde for å få kunnskap om barnehagepersonalets utdanning og kompetanseutvikling, hvordan sikre et godt miljø for læring og trivsel i barnehagen og å motivere personalet og rekruttere og beholde ansatte i barnehagen. Undersøkelsen skal utvikle et internasjonalt rammeverk for analyse og vurdering av hva som faktisk skjer i barnehagene, og kunne bidra til å skape policy-relevante diskusjoner om utviklingen av barnehagefeltet.

Erfaringer blant annet fra gjennomføringen av Spørsmål til Barnehage-Norge i 2014 tyder på at det kan bli en utfordring å oppnå en svarprosent som tilfredsstillende OECDs krav til deltakelse i internasjonale sammenlikninger. Utdanningsdirektoratet vurderer at det må gjøres en ekstra innsats for å motivere aktørene i sektoren i forkant, slik at et tilstrekkelig antall barnehager og ansatte deltar i undersøkelsen.

Utdanningsdirektoratets bidrag til å markere norsk ståsted internasjonalt

OECD har en betydelig satsing på utdanningsfeltet når det gjelder indikatorutvikling, komparative studier, landgjennomganger på prioriterte områder og mer utviklingsrettede prosjekter.

I 2015 arrangerte Norge en PISA-metodekonferanse for forskere og politikkkutformere. PISA har hatt betydning for politikk- og metodeutviklingen i mange land. På konferansen ble viktige metodiske problemstillinger drøftet. En slik metodekonferanse har ikke tidligere vært arrangert, og tiltaket ble godt mottatt av deltakerne.

I internasjonale fora som CERI har Norge etterspurt synergier mellom de prosjektene og studiene OECD setter i gang. I 2015 har dette spesielt handlet om ulike initiativ knyttet til testing av sosio-emosjonelle ferdigheter.

Internasjonale besøk

Det er stor interesse internasjonalt for norsk barnehage og skole, og Utdanningsdirektoratet tok imot 16 internasjonale delegasjoner i 2015. Vi prioriterer først og fremst representanter for nasjonale og regionale utdanningsmyndigheter og internasjonale samarbeidspartnere, men får en rekke henvendelser også fra andre grupper. I 2015 har blant annet fag- og yrkesopplæring, rektorutdanningen og demokrati og menneskerettigheter stått på agendaen under besøkene.

FORVALTNING

LOKALT INITIERTE FORSØK

Opplæringsloven § 1-4 om forsøk er ikke en ordinær unntakshjemmel. Det innebærer at hjemmelen ikke kan benyttes bare med den begrunnelse at de vanlige reglene ikke passer i den situasjonen en står overfor. I begrepet forsøk ligger det at hensikten må være å finne ut hva en selv og andre kan lære ved å prøve ut alternative ordninger på det aktuelle området. På grunnlag av de erfaringer som gjøres, kan det så være aktuelt å endre regelverket.

Direktoratet opplever en økt interesse, særlig blant fylkeskommunene, for å gjennomføre lokalt initierte forsøk. Vi erfarer at gjennomførte, evaluerte forsøk kun unntaksvis fører til endringer i regelverket. Dette kan ha sammenheng med at de lokalt initierte forsøkene gjennomføres i for liten skala, eller at forsøket kun dekker et lokalt behov. Direktoratet anbefaler at lokalt initierte forsøk gjennomføres i en større skala enn i dag, f.eks. ved at flere fylkeskommuner deltar i det samme forsøket.

Friskoler

Utdanningsdirektoratet har ansvar for saksbehandling av søknader om godkjenning av nye skoler og om driftsendringer etter friskoleloven, opplæringsloven §§ 2-12 og 3-11 og voksenopplæringsloven kap. 4.

Som i 2014 har svært mange søknader vært mangelfulle, og vi har innhentet supplerende informasjon fra søkerne. Dette krever ressurser fra vår side og medvirker til at saksbehandlingstiden blir lengre. Søknader mottatt før 1. april 2014, er med få unntak behandlet før 1. april 2015. Høsten 2015 er det behandlet rundt 25 søknader etter privatskoleloven som kom innen 1. april 2015. Stortinget vedtok ny friskolelov våren 2015. Dette førte til en ekstraordinær søknadsfrist, 15. august 2015, for de to nye grunnlagene i loven. På bakgrunn av den nye loven som ble vedtatt, og det merarbeidet det medførte, bevilget Kunnskapsdepartementet penger til en ny stilling på friskolefeltet. Dette har medvirket til at det ikke har blitt lengre saksbehandlingstid enn det har vært tidligere år.

Tre av skolene ble godkjent etter den midlertidige dispensasjonshjemmelen. To av de nye grunnskolene er ungdomstrinn ved eksisterende videregående skoler. Søknader om driftsendringer gjelder f.eks. endringer i

TABELLEN NEDENFOR VISER EN OVERSIKT OVER VÅRT ARBEID MED SØKNADER I 2014 OG 2015

	2014	2015
Søknader nye skoler	51	55
Godkjente grunnskoler	21	28
Godkjente vgs	6	2
Avslåtte nye skoler	24	23
Søknader om driftsendringer	40	65
Klager	34	24
Søknader etter voksenopplæringsloven kap.4	2	10
Søknader etter «20-dagarsregelen».	22 søknader, 53 elever	10 søknader, 24 elever
Godkjente § 2-12 skoler	1	0

«Tilsynene bidrar til et trygt og likeverdig barnehage- og opplæringstilbud av høy kvalitet»

læreplaner, elevtall, driftstillatelser, dispensasjoner og skolepenger.

Noen av de 24 klagen på avslag er omgjort i Udir, andre er oversendt KD for endelig klagebehandling. Dette er klager knyttet til søknader om oppretting av nye skoler og endringer ved eksisterende skoler. Klagen gjelder vedtak etter både friskoleloven og voksenopplæringsloven. Vi har ikke godkjent nye skoler etter voksenopplæringsloven kapittel 4 i 2015, men eksisterende skoler har fått godkjent nye tilbud, og noen har fått godkjent at de kan flytte skolen til en annen del av landet.

Fortsatt fokus på læring i tilsynet

Et treffsikkert tilsyn er et effektivt virkemiddel for å bidra til å sikre barn og unge et tilbud i samsvar med Stortingets intensjoner om et trygt og likeverdig barnehage- og opplæringstilbud av høy kvalitet.

Vi har også i 2015 hatt fokus på å kombinere tilsyn og veiledning for å skape endring. Tilbakemeldinger fra fylkesmannsembeter, kommuner og skoleledere viser at

et lærende tilsyn oppfattes som positivt. I Difis rapport om statlig styring av kommunene (2015:19) skriver Difi at holdningen til tilsynet på grunnskoleområdet synes å ha endret seg de senere årene. Informanter på alle nivåer i Difis intervjuer gir tilbakemelding om at dagens tilsynsmetodikk er bedre egnet til å nå målsettingen om gode kommunale tjenester.

Tilsynsresultatene viser at læring i tilsynene fører til at skoleeiere og barnehagemyndighet raskere korrigerer det som avdekkes i tilsyn. Hvordan vi planlegger og gjennomfører tilsynene, har stor betydning for resultatene vi oppnår. Vi er derfor opptatt av at både vi og fylkesmannsembetene gjør gode analyser av hvordan vi bør utforme tilsynene innenfor rammen av vår felles metode, slik at tilsynene våre gir mest mulig effekt. Utdanningsdirektoratet har i 2015 jobbet videre med å lage gode analyser som grunnlag for å gjennomføre tilsynene effektivt og treffsikkert.

Tilsynsresultatene er et viktig bidrag til kunnskapsgrunnet

Vi ser at funn fra tilsynene er en viktig kilde til informasjon om regelverksetterlevelsen. Funnene er viktige for videre politikkutforming og for skoleeiere, barnehagemyndigheter og skolers utviklingsarbeid. Funnene gir også viktig informasjon til elever og foreldre, slik at de kan være pådrivere for regeletterlevelse. I 2015 har vi jobbet med hvordan vi formidler funnene fra tilsynene på en lettforståelig og oversiktlig måte. Vi viser i denne sammenheng til

oppsummeringsrapportene «Et trygt og likeverdig tilbud av høy kvalitet» og «Det er styrets ansvar». Vi viser også til tilsynsrapporter på udir.no hvor alle rapporter fra våre tilsyn med frittstående skoler blir publisert.

Internasjonalt samarbeid

Samarbeid med andre europeiske tilsynsorganer er en viktig arena for å lære av andre og bidra til kompetanseheving i andre land. Høsten 2015 var Utdanningsdirektoratet vertskap for SICI (the standing international conference of inspectorates of education). Workshopen handlet om kommunikasjon og betydningen av god kommunikasjon for å skape endring hos skoler og kommuner. Til sammen deltok 100 personer fra 22 delstater og land. Samlingen fikk strålende tilbakemeldinger fra deltakerne.

Fylkesmannens tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet

I embetsoppdraget for 2015 var det krav fra oss om at fylkesmennenes tilsynsaktivitet skulle være på samme nivå som i 2014. I 2014 ble det på landsbasis gjennomført 109 tilsyn på barnehageområdet. Vi satte ikke krav til tema, men tilsynene skulle baseres på risikovurderinger. Våre vurderinger av fylkesmennenes resultater og funn fra tilsynene blir tilgjengelige i løpet av våren 2016.

Vi har jobbet videre med å sikre en likere rettslig forståelse mellom fylkesmannsembetene. Dette skal bidra til en likere tilsynspraksis ut mot barnehagemyndighetene. På den måten ønsker vi å øke kvaliteten på barnehagemyndighetens tilsyn overfor den enkelte barnehage. Vi har kartlagt embetenes praksis ved å gå gjennom 86 tilsynsrapporter. Gjennomgangen avdekket ulikheter mellom embetene. Embetene fikk presentert resultatene fra gjennomgangen, med fokus på hvordan de kunne jobbe for å sikre en mer lik rettslig forståelse dem imellom. De ble oppfordret til å jobbe videre med dette på regionsnivå, og fikk egne midler fra oss til dette arbeidet. Alle regionene har jobbet med dette i ettertid.

Arbeidet med en tilsynssatsing på barnehageområdet er påbegynt. Forberedelsene vil etter planen være ferdige ved utgangen av 2016. Satsingen består av to hovedkomponenter, veiledning og tilsyn. Vi viser i denne sammenheng til oppsummeringen av tilsynsresultatene fra 2014, som viser at kombinasjonen av tilsyn og veiledning fører til raskere retting. Vi vurderer derfor at

det er hensiktsmessig med en tilsvarende tilnærming i tilsynssatsingen på barnehageområdet.

Det er opprettet en arbeidsgruppe med representanter fra fylkesmannsembetene og direktoratet. Den har representanter fra de fire regionene som er ansvarlige for å involvere og informere embetene i sin region underveis. Formålet med denne organiseringen er å stimulere til økt regionsamarbeid, og bygge kompetanse i regionene. I 2015 har arbeidsgruppen ferdigstilt et utkast til tilsynsmateriale om barnehagemyndighetens virkemiddelbruk. Videre arbeid i 2016 vil ha særlig fokus på veiledningsmateriale til barnehagemyndigheten og pilotering av tilsynsmateriale.

Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannens tilsyn i 2015 kan deles i to hovedtyper:

- 1 Felles nasjonale tilsyn
- 2 Egeninitierte tilsyn. De egeninitierte tilsynene kan være både planlagte og hendelsesbaserte tilsyn.

I 2015 har vi stilt krav om at halvparten av tilsynene som gjennomføres, skulle være felles nasjonale, og halvparten egeninitierte. Denne prioriteringen gir embetene et lokalt handlingsrom. Direktoratet vurderer at denne fordelingen er hensiktsmessig. Samtidig ser vi at vi nå er på et kritisk minimum for å kunne opprettholde et felles nasjonalt tilsyn, og ikke minst gjennomføre nok tilsyn til å holde tilsynskompetansen ved like. Derfor er vi opptatt av at embetene følger opp aktivitetskravene til tilsynene. Vi viser til at fylkesmannens rolle som rettssikkerhetsmyndighet tilsier et visst omfang og en viss frekvens av tilsyn. Hverken tilsynsresultater eller data fra klagesaker viser et mindre behov for tilsyn.

I evalueringen av Utdanningsdirektoratet (Rapport 2015:17) sier 86 prosent av utdanningsdirektørene at de er helt eller delvis enige i at Utdanningsdirektoratet bidrar til å høyne kvaliteten i fylkesmannens utøvelse av myndighetsoppgaver (regelverksopplæring, tilsyn, klagesaksbehandling).

Rapporten viser også til at vi har stått for en positiv utvikling av våre produkter. Informantene viser blant annet til en mer systematisk og bedre tilpasset tilsynsmetodikk.

Egeninitierte tilsyn

Aktivitetskravene for 2015 tilsvarte aktivitetskravene i

2014. I 2014 gjennomførte fylkesmannsembetene 119 egeninitierte tilsyn. De har frist til 28. februar 2016 med å rapportere om tilsynsaktiviteten for 2015. Våre vurderinger av resultater og funn fra de egeninitierte tilsynene vil være tilgjengelige i løpet av våren 2016.

Felles nasjonalt tilsyn med kommunale og frittstående skoler

Kravet til gjennomføring av tilsyn i 2015 tilsvarte kravet i 2014. I 2014 gjennomførte fylkesmennene 121 felles nasjonale tilsyn med temaet «skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen». Sentrale kontrollområder i tilsynet er:

- › rektors ansvar for opplæringen i fag
- › undervisvurdering
- › forvaltningskompetanse
- › skolebasert vurdering

I tillegg har vi gjennomført seks felles nasjonale tilsyn med de frittstående skolene i 2015.

Vi vurderer at felles nasjonalt tilsyn er et relevant virkemiddel for å imøtekomme de utfordringene som flyktningssituasjonen medfører, samtidig som tilsynet setter fokus på skolens ansvar for å ivareta alle elever ved skolen.

Formålet med felles nasjonalt tilsyn er å bidra til å sikre at skolene arbeider med alle elevers utbytte av opplæringen, uavhengig av om de følger ordinært opplæringsløp, eller har behov for et spesielt opplæringsløp, for eksempel i form av særskilt språkopplæring.

Vi er opptatt av at våre virkemidler bidrar til å gjøre kommunene gode. Selv om mange kommuner nå står overfor krevende oppgaver, er vårt oppdrag å bidra til å sikre at kommunenes ambisjonsnivå samsvarer med regelverkets krav. Her er tilsyn et sentralt virkemiddel.

Skoleeierperspektivet inn i felles nasjonalt tilsyn

Vi har begynt på forberedelse av fase to av felles nasjonalt tilsyn. Fase to omfatter undersøkelser på skoleeiernivå. Formålet med fase to er å bidra til å skape refleksjon

og endring hos skoleeiere, og å tydeliggjøre skoleeiers ansvar for å følge regelverket. Ved å ta utgangspunkt i de tilsynene som allerede er gjennomført på skoler, kan skoleeiere lettere identifisere både styrker og svakheter ved egen skoleadministrasjon, basert på konkrete resultater fra egne skoler. For offentlige skoler vurderer vi dessuten at denne innretningen av tilsynet fører til at tilsynene med en skole i kommunen får større overføringsverdi til de øvrige skolene i kommunen.

Utdanningsdirektoratets øvrige tilsyn med frittstående skoler

Vi har gjennomført tilsyn med 45 frittstående skoler i 2015, inkludert de felles nasjonale tilsynene. Vi har prioritert å føre en rekke omfattende tilsyn bestående av flere temaer. Denne prioriteringen har ført til at vi ikke har nådd ut til like mange skoleeiere som i 2014. Vi vurderer at dette har vært en nødvendig og riktig prioritering ut fra risikobildet. Resultatene fra tilsynene blir oppsummert i en egen rapport 1. mars 2016.

Et av hovedfunnene våre i oppsummeringen av tilsyn med frittstående skoler i 2014, var at styrene må profesjonaliseres og være mer bevisste på sitt ansvar. I 2015 har vi derfor satt i gang en tilsynssatsing rettet mot styrets ansvar. Resultatene fra de første tilsynene med dette temaet vil foreligge i 2016.

I 2015 har vi også foretatt tilsyn med årsregnskapet for alle de 314 frittstående skolene⁶. Denne gjennomgangen gjør vi for å:

- › markere at vi følger med på hver enkelt skoles økonomiforvaltning, og på hvordan skolen disponerer statstilskudd og skolepenger
- › få oversikt over økonomien i sektoren som helhet
- › få kunnskap som vi benytter i våre risikovurderinger

Vi har utviklet RefLex, det nettbaserte egenvurderingsverktøyet for regeletterlevelse, som vi lanserte for offentlige skoleeiere i 2015. Dette verktøyet blir tilgjengelig for frittstående skoleeiere i 2016. Vi har opplevd en etterspørsel etter dette verktøyet fra de frittstående skolene.

⁶ Skoler godkjent etter friskoleloven og skoler godkjent etter kapittel 4 i voksenopplæringsloven

I flere tilsyn i 2015 har vi derfor utviklet manuelle egenvurderingsskjemaer, slik at de frittstående skolene skal få samme mulighet som de offentlige skolene til å vurdere egen praksis. Vi mener at egenvurderingsmetodikken vil bidra til å øke regelverksetterlevelsen innenfor de temaene som verktøyet omfatter.

Vårt tilsyn med folkehøgskoler

Vi har i 2015 ikke gjennomført tilsyn med folkehøgskoler.

RETTFERDSVEDERLAG

Direktoratet behandler søknader om rettfærdsvederlag som gjelder grunnopplæringen, og utarbeider tilrådinger som danner grunnlag for innstilling til vedtak. Endelig vedtak blir fattet av Stortingets rettfærdsvederlagsutvalg. I 2015 har direktoratet mottatt 193 nye søknader. Det er produsert 222 tilrådinger.

De ordinære skolesakene er de dominerende. Andre saksgrupper utgjør en svært liten del av søknadene. Det totale tallet på utsendte tilrådinger i 2015 er lavere enn året før.

Ordinære skolesaker inneholder blant annet anførsler om mangelfull skolegang, at skolen ikke har varslet barnevernet om kritikkverdige hjemmeforhold, eller at skolen ikke har grepet inn ved mobbing. Om lag 25 % av søknadene har anførsler om manglende inngripen ved mobbing, og i halvparten av disse er søkerne født etter 1980.

Det totale tallet på innkomne søknader er en del lavere enn forrige år, og består i all hovedsak av ordinære skolesaker. Den totale restansen ved årsskiftet var 177 saker. Utdanningsdirektoratet har som mål at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for rettfærdsvederlagssøknader

ikke skal overskride tolv måneder. Dette målet er nådd. En del av søknadene omhandler yngre søkere som har avsluttet sin skolegang på 2000-tallet. Søknader fra yngre søkere inneholder gjerne mer dokumentasjon og ofte flere anførsler enn øvrige søknader. Dette gjør disse søknadene mer tidkrevende å behandle, noe som påvirker den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden.

De fleste av våre søkere er personer som har kommet dårlig ut i møtet med det offentlige, og svært mange er uføretrygdet. Vi er derfor opptatt av å ordlegge oss på en slik måte i våre tilrådinger at søkerne opplever å bli tatt på alvor.

GODKJENNING AV YRKESKVALIFIKASJONER

I 2015 har direktoratet mottatt 743 søknader om godkjenning av utenlandske yrkeskvalifikasjoner. Det er fattet 718 vedtak.

Trenden er at søkere fra de største landene har gått noe tilbake, og at søkerne er mer jevnt fordelt på land. Danmark og Polen er fortsatt på topp til tross for at søknadsmengden har gått litt tilbake. Sverige, Spania, Ukraina og Litauen har gått tilbake. USA, Belgia, Bulgaria, Canada, Filippinene og Serbia har hatt økning. Vi har også hatt enkeltsøkere fra land vi ikke hadde søkere fra forrige år, for eksempel fra Syria, Tadsjikistan, Tanzania, Montenegro og Mosambik.

For å få godkjenning som lærer må søkerne ha en lærerutdanning som ikke avviker vesentlig fra den norske i lengde og innhold. I tillegg må søkerne blant annet fremvise politiattest fra de to siste landene de oppholdt seg i før de kom til Norge. Mange av søkerne utenfor EØS har en fireårig lærerutdanning fra hjemlandet, men

RETTFERDSVEDERLAGSTILRÅDINGER FORDELT ETTER SAKSGRUPPER DE FEM SISTE ÅR

	2011	2012	2013	2014	2015
Ordinære skolesaker	505	340	251	277	207
Elever i atferdsskoler (St.meld. nr. 24 (2004-2005))	91	44	17	22	12
Samer og kvener (St.meld. nr. 44 (2003-2004))	35	15	7	3	1
Romanifolk/tatere	39	19	7	2	2
Totalt antall tilrådinger	670	418	282	304	222

VEDTAK I UTENLANDSKE YRKESKVALIFIKASJONER

	2014			2015		
Antall vedtak innenfor EØS	566			493		
Antall vedtak utenfor EØS	180			225		
Antall vedtak i lærersaker		461			480	
Antall vedtak i barnehagesaker		279			238	
Andre saker		6				
Antall vedtak godkjent			547			527
Antall vedtak avslått			173			167
Antall vedtak utligningstiltak			15			12
Antall vedtak henlagt/trukket			8			12
Antall vedtak godkjent etter utligningstiltak			3			
Totalt antall vedtak	746	746	746	718	718	718

SØKNADSMENGDE FORDELT PÅ LAND FOR LÆRERE OG MORSMÅLSLÆRERE

	2014		2015
Polen	89	Polen	69
Sverige	25	Sverige	18
Danmark	23	Danmark	17
Storbritannia	21	Storbritannia	25
Romania	21	Romania	21
Ukraina	24	USA	32
Spania	23	Litauen	29
		Russland	25
		Serbia	20

SØKNADSMENGDE FORDELT PÅ LAND FOR STYRERE/PEDAGOGISKE LEDERE

	2014		2015
Danmark	119	Danmark	101
Polen	44	Polen	35
Sverige	23	Sverige	13
Tyskland	13	Tyskland	11
Ukraina	13	Litauen	8

får avslag fra oss fordi NOKUT ikke godkjenner det første året av høyere utdanning i mange land. For enkelte søkere er det vanskelig å skaffe politiattest, og spesielt er dette vanskelig for politiske flyktninger og asylsøkere.

🕒 TILSKUDDSFORVALTNINGEN ER MED PÅ Å STYRKE KVALITETEN OG MANGFOLDET I OPPLÆRINGEN

Innenfor utdanningsfeltet har bruken av tilskudd økt både i form av antall ordninger og i omfanget av den enkelte ordning. Utdanningsdirektoratets portefølje var i 2015 på 6866 mrd. kroner⁷. Dette er en økning fra 2014 på 9,2 %. Eksempel på hva som bidrar til veksten, er økninger i antall frittstående skoler og i nye ordninger som er kommet til, f.eks. tilskudd til lærertetthet.

De største mottakerne av tilskudd er frittstående skoler, kommuner og offentlige skoleeiere, folkehøgskoler og barnehager. I tillegg blir det gitt tilskudd til mange mindre formål som tilskudd til særskilte skoler og til ulike organisasjoner.

For noen av ordningene har Utdanningsdirektoratet delegert ansvaret for forvaltningen til fylkesmennene. Dette gjelder noen landsomfattende ordninger, for eksempel opplæring innenfor kriminalomsorgen og for samisk i grunnopplæringen. Alle tilskuddsordninger for barnehagesektoren, skolesektoren og andre ordninger blir omtalt i direktoratets årlige rapport om tilskuddskontrollen.

Tilskuddskontroll og tilskuddsindikatorer

Med den mengden av tilskuddsordninger direktoratet forvalter, har vi ikke kapasitet til å gjennomføre evalueringer av alle ordningene. Direktoratet har derfor utviklet en metode for å kunne klassifisere ordningene i ulike risikoklasser. Dette er gjort for å kunne sette inn kontroller og analyser på de ordningene hvor risikoen er størst. Klasse 1 er de med lav risiko, klasse 2 er de med middels risiko og klasse 3 er de med høy risiko. Inndelingen er basert på indikatorer knyttet til følgende områder:

- Kvantitative mål: omfanget av tilgjengelige data om ordningen

- Internkontroll: kontroll gjennom lowerk/forvaltning, rapportering, revisorkontroll, tilsyn
- Ekstern markeds kontroll: kontroll gjennom mekanismene i et åpent marked, eksempelvis konkurranse knyttet til elevgrunnlag
- Incentivproblem: muligheten er til stede for at rammeverk og midler kan misbrukes

I 2015 viser inndelingen at 93 % av porteføljen ligger i kategori 1 og 2. I forhold til 2014 er dette en økning på 3 %. Økningen skyldes at noen av de ordningene som var for nye til å bli vurdert i 2014, nå er tatt med i vurderingen. I tillegg har nye vurderinger gitt endring i tidligere klassifiseringer. Tre ordninger var ikke med i årets vurdering. Disse har i hovedsak en innretning som er lite egnet til å klassifisere. Eksempel på en slik ordning er «Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskolereform».

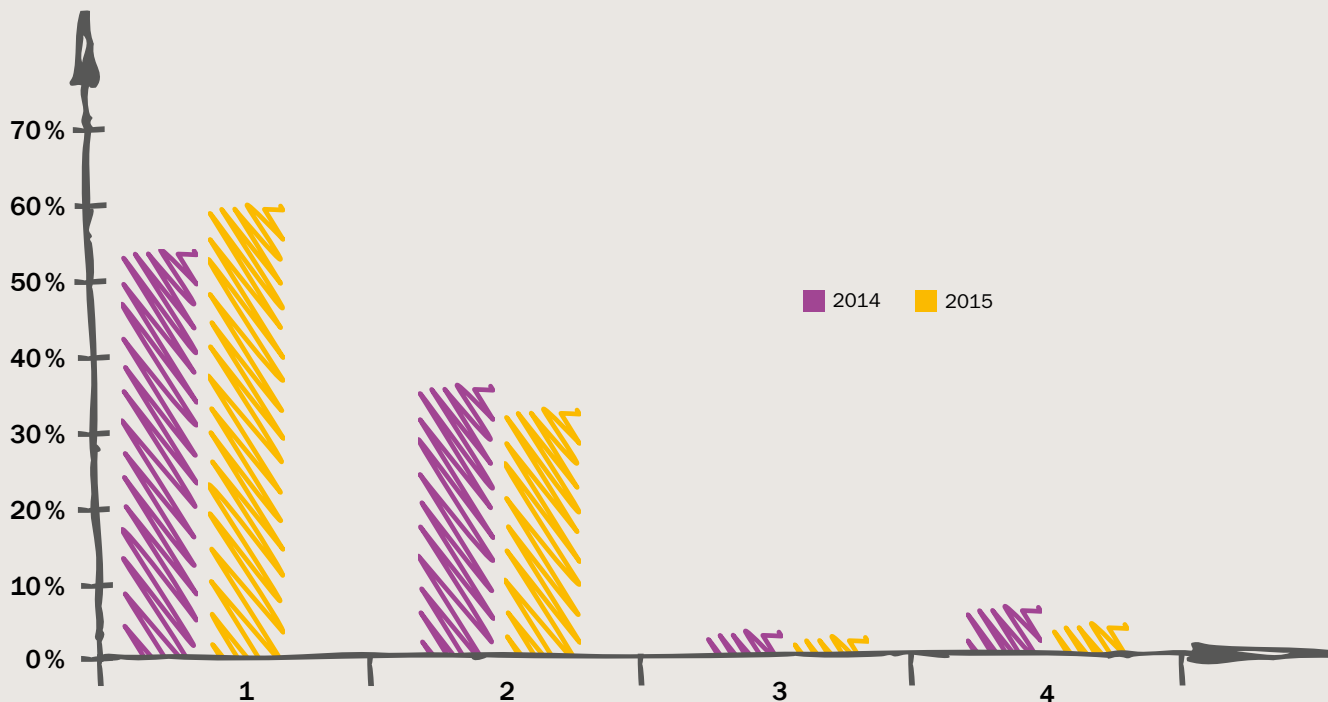
Denne måten å vurdere tilskuddsordningene på gir oss en god oversikt over risikobildet ved tilskuddsporteføljen. Vi kan også si noe om hvilke effekter vi kan se av enkeltordninger, der vi har gjort mer detaljerte analyser ved hjelp av tilskuddsindikatorene. Et eksempel på en slik vurdering for en enkeltordning er den analysen som ble gjort for ordningen «tilskudd til opplæring av barn og unge i asylmottak og omsorgssenter». Her ble data samlet inn gjennom en spørreundersøkelse hos de kommuner som har mottak eller omsorgssenter. Undersøkelsen viste at de fleste barn og unge kommer raskt ut i opplæring i kommunene. Dette er bra og viser at ordningen har en god styringseffektivitet, selv om det kan være utfordringer knyttet til lærerkompetanse og flerspråklig opplæring/fagopplæring. I 2015 har flyktningssituasjonen gitt ytterligere utfordringer på dette området både kapasitetsmessig og faglig.

Elektronisk forvaltning

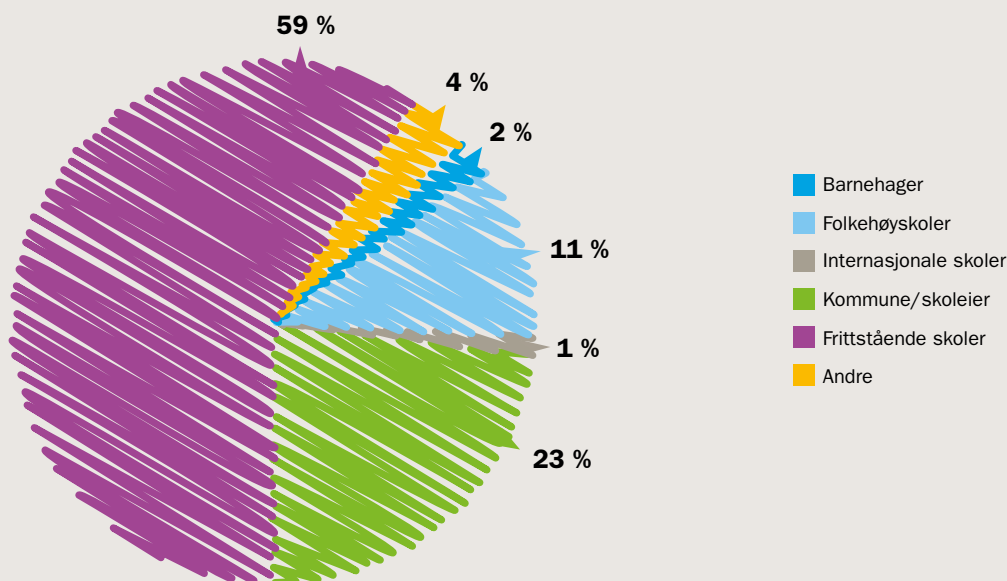
For å effektivisere forvaltningen, fjerne tidstyver og gjøre det enklere for de som mottar tilskudd, har vi fortsatt satsingen på elektronisk forvaltning. Foruten å gi mottakerne av tilskudd en enklest mulig hverdag, gjør den elektroniske forvaltningen at vi kan spore alle transaksjoner av utbetaling tilbake til grunnlaget for den enkelte

⁷ Omfatter tildelingene på de tilskuddspostene som Udir og Fylksmannen forvalter.

FIGUR 4 ANDEL TILSKUDDSMIDLER
RISIKOKLASSER

FIGUR 5 TILSKUDD 2015
TOTALT

utbetaling, enten dette er en elevtelling eller en direkte søknad. For tilskuddsmottakerne er det etablert en selvbetjeningsløsning «TAVLA», hvor den enkelte kan se sitt tilskudd, tilskuddsgrunnlag og betingelsene for tilskuddet gitt i tilskuddsbrev. I TAVLA kan også tilskuddsmottakerne avgi sine pålagte rapporteringer, se sine godkjenninger og se hvilke kontroll- og tilsynsaktiviteter som foretas overfor den enkelte tilskuddsmottaker. TAVLA er i 2015 utvidet til også å omfatte de tilskudd som går til kommuner, fylkeskommuner og folkehøgskoler.

Den elektroniske forvaltningsløsningen er i 2015 også benyttet til utbetalinger knyttet til kompetansesatsingen innen grunnopplæringen. Dette var utbetalinger og tilskuddsbrev som tidligere ble håndtert av fylkesmennene. Ved at vi også har tatt hånd om dette i forvaltningsløsningen, har fylkesmennene fått frigjort kapasitet, samtidig som forvaltningen er blitt mer enhetlig. I 2016 vil kompetansesatsingen på barnehageområdet også bli tatt inn i den elektroniske forvaltningen.

Visualisering og mer offentlighet

I 2015 lanserte vi en tjeneste kalt «VIZ». Dette er en tjeneste som visualiserer hvem som får hvilke tilskudd, og hvor i landet de holder til ved hjelp av en karttjeneste. Her kan de for eksempel innenfor en kommune se hvilke typer tilskudd kommunen får. Dersom de har friskole innenfor sin kommune, vil de også se hvilke skoler dette er, hva disse skolene får i tilskudd, og hvor mange elever de har. Tjenesten viser data detaljert på den enkelte aktør og aggregerte via kommune, fylke og opp til nasjonalt nivå. Tjenesten avlaster i stor grad etterspurt informasjon fra presse, organisasjoner og andre interesserte, og er en del av den meroffentligheten som vi praktiserer.

Evalueringer

Vi har i 2015 fått i oppdrag å evaluere opplæringen i kriminalomsorgen. Det har vært tilbudskonkurransen, og leverandør er valgt. Evalueringen skal sluttføres innen utgangen av 2016. I tillegg har vi i 2015 startet evaluering av tilskudd til barn og unge asylsøkere og tilskudd til leirskoleopplæring. Dette er ordninger som i dag er forvaltet av fylkesmennene, og evalueringen skal se på hvordan disse kan forenkles (fjerne tidstyver) og trekkes inn til en sentral forvaltning, slik at fylkesmennene får frigjort kapasitet.

Nye ordninger

Vi har fått forvaltningsansvaret for tre nye tilskuddsordninger i 2015.

- › Kap. 226 post 63 Tilskudd til tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsats fra 1. – 4. trinn
- › Kap. 227 post 76 Tilskudd til Norsk håndverksinstitutt og Foreningen Norden
- › Kap. 231 post 70 Tilskudd til svømming i barnehager, prøveprosjekt frivillige organisasjoner

Ordninger som går ut

En ordning har gått ut av direktoratets forvaltningsansvar i 2015.

- › Kap. 227 post 73 Tilskudd til opplæring i Kenya. ✕

OPPLÆRING AV ASYLSØKERE

Mot slutten av året ble det etablert en tverrsektoriell ressursgruppe i forbindelse med den omfattende flyktningstrømmen til Europa, og da også til Norge.

I løpet av 2015 mottok Norge over 30 000 asylsøkere, og mange av disse var barn i opplæringspliktig alder. Utdanningsdirektoratet har jobbet bredt med flere ulike tiltak for å bidra til at rettighetene til barna blir oppfylt:

Kartlegging

I en uoversiktlig situasjon med svært mange flyktninger som kommer til landet, er det viktig å skaffe seg oversikt over antallet barn og unge i opplæringspliktig alder som befinner seg på ulike typer mottak. En spørreundersøkelse er utviklet og sendt til alle kommuner som har noen form for mottak, og til alle fylkeskommuner. Formålet er å kartlegge i hvilken grad kommunene har god oversikt over behovet og et relevant tilbud. Spørringen vil bli gjennomført regelmessig i tiden framover, og dette vil forhåpentlig vise en positiv utvikling.

Tilgang til digitale læremidler

I den aktuelle situasjonen er det krevende for mange kommuner å tilby opplæring til alle de nyankomne elevene. Det er derfor behov for å lage nettbaserte opplæringsressurser til de barna som ikke får et ordinært skoletilbud i utgangspunktet. De samme ressursene kan også støtte et ordinært skoletilbud. Dette omfatter bilder, lydfiler, artikler og andre digitale læringsressurser på ulike språk, noe som kan sette kommunene i bedre stand til å tilby opplæring til asylsøkende barn. Videreutvikling av disse ressursene vil skje i 2016, og det skal lanseres en portal med navnet Skolekassa hvor disse opplæringsressursene legges ut.

Informasjon

Udir har opprettet en nettside med relevant informa-

sjon for dem som jobber med flyktninger i barnehager og på skoler. På nettsiden finner du blant annet råd, informasjon og ressurser om hvordan barnehager og skoler kan ta imot nyankomne barn og foreldre på en god måte. Informasjonen er utviklet av ulike direktorater og organisasjoner.

Lærerpool

I noen kommuner og fylkeskommuner kan lærermangel føre til at barna som kommer til Norge, ikke får den opplæringen de har rett til. Udir startet i 2015 arbeidet med en lærerpool, der lærerkrefter som vil jobbe med asylsøkende barn og unge, kan melde seg inn, samtidig som kommuner og fylkeskommuner kan søke blant de ressursene som har meldt seg. Dette tilbudet ble tilgjengelig for skoleeierne tidlig i 2016.

Kompetanseheving

Udir har planlagt og foreslått flere ulike tiltak for å bidra til utvikling av lærerkompetanse i tråd med skoleeiernes behov. Dette er samlinger og opplæringstiltak som kan bidra til at elevene lærer seg norsk og fag raskt, og at de blir godt integrerte. Det videre arbeidet i 2016 vil avklare hvor mange av disse tiltakene vi finner rom for innenfor våre økonomiske rammer.

Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge

Tilskuddsordningen skal bidra til finansiering av grunnopplæring og videregående opplæring av barn og unge som søker opphold og som har rett og/eller plikt. Ordningen begrenses til dem som oppholder seg lovlig i landet i påvente av å bli bosatt, og gjelder inntil de fyller

4007

asylsøkerbarn i grunnskolealder bodde på et mottak eller omsorgssenter per 16. desember. På samme tidspunkt var det også 3 700 asylsøkerungdom i alderen 16-18 år.

18 år eller har fullført i løpet av det skoleåret de fyller 18 år. Rapporteringen fra fylkesmennene 3. tertial 2015 viser at det var 3251 elever i grunnskolen og 53 elever i videregående opplæring som utløste statstilskudd i skoleåret 2014/2015.

Den omfattende flyktningstrømmen fra Europa høsten 2015 vil ha store konsekvenser for denne tilskuddsordningen i 2016. Opplæring i skoleåret 2015/2016 utløser statstilskudd i 2016. ✕

SÆRSKILTE AKTIVITETER I 2015

Tabellen under viser en oversikt over de aktivitetene som Kunnskapsdepartementet har bedt oss utføre i 2015.

Udir skal	Status
Følge opp og videreutvikle strategien Kompetanse for fremtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020	Fylkesmannen har fått tildelt midler til individuelle og kollektive kompetansetiltak i kommuner og barnehager. Det er etablert et fagskoletilbud Barn med særskilte behov. Vi har tildelt midler til veiledning av nyutdannede barnehagelærere. Vi har utviklet støtteressurser til barnehagenes arbeid med rammeplanen og kompetansestrategien.
Bidra i oppfølgingen av OECDs Country Policy Review av Norges barnehagesektor, som legges frem våren 2015	Vi har bidratt i oppfølgingen i forbindelse med bl.a. ny stortingsmelding om barnehage.
Forberede tiltak til støtte for sektor ved implementering av revidert Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver	Tiltaket er forskjøvet til 2016 i påvente av Meld. St. Udir har deltatt aktivt i arbeidet med meldingen som legger grunnlaget for en revidert rammeplan. Viser til TB 2016.
Starte opp longitudinell studie om minoritets-språklige barn som har hatt gratis kjernetid i barnehagen	Vi har inngått avtale om oppdraget med SSB. Første delrapport vil foreligge høsten 2016.
Ivareta og koordinere 0-24-samarbeidet, herunder oppfølgingen av arbeidet med de faglige anbefalingene	Udir koordinerer samarbeidet. Se omtalen på side 43.

Udir skal	Status
Utarbeide forslag til forskriftsendringer i forbindelse med ny friskolelov	Vi er i gang med et omfattende forskriftsarbeid for å fastsette rammene. Se side 49.
Utvikle relevant informasjonsmateriell og veiledning for bruk av tolk i barnehage og grunnopplæring	Vi følger opp og er i rute med gjennomføringen av tiltakene. Se omtale på side 26.
Bidra i arbeidet med Program for bedre gjennomføring i videregående opplæring	FYR: Fylkene gjennomførte egne lokale skoleringsdager våren 2015, og Udir gjennomførte tre nasjonale skoleringer høsten 2015 (ca. 1200-1300 deltakere). Vi har fått gode tilbakemeldinger på både form og innhold på de nasjonale skolingene.
Starte opp gjennomgang av tilbudsstrukturen på yrkesfaglige utdanningsprogram	De ni faglige rådene skal presentere en anbefaling om hvordan den nye tilbudsstrukturen bør se ut. Vi har i tillegg opprettet fem yrkesfaglige utvalg, som skal ta utgangspunkt i bransjens behov for kvalifiserte fagarbeidere, og vurdere hvordan endringer i arbeidsmarkedet påvirker fag- og yrkesopplæringen.
Foreta en kritisk gjennomgang av rapporteringen i GSI og komme med forslag som reduserer omfanget av rapportering	Se s. 33

OPPDRAGSBREV

Dette er en oversikt over oppdrag som er besvart i løpet av 2015, men de er ikke nødvendigvis avsluttede oppdrag.

Oppdragsbrev 2015	Svar sendt
31-15	
Handlingsplan for svømming (2016-2020) og forslag til ferdighetsprøve	15.12.2015
29-15	
Sekretariat for offentlig utvalg om høyt presterende elever	21.10.2015
27-15	
Oppdatere veilederen Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner	10.12.2015
25-15	
Direktoratet bes om å utlyse et forskningsoppdrag som kan styrke kunnskapsgrunnlaget om kompetanseutvikling for yrkesfaglærere	15.12.2015
21-15	
Over fire semestre, organisere og gjennomføre bruk av et system for vurdering for profesjonsutvikling i skolen og sørge for at erfaringene med dette systematiseres og føres tilbake til skolene. Oppstart høsten 2015	15.12.2015
15-15	
Forsøk med utvidelse av antall eksamener på 10. årstrinn	15.09.2015
12-15	
Forskriftsendringer i to puljer knyttet til vedtagelse av endringer i privatskoleloven (ny friskolelov)	01.08.2015

Oppdragsbrev 2015	Svar sendt
10-15	
Etablering av tilskuddsordning for svømmeopplæring i barnehagene	01.06.2015
08-15	
Endringer i forskrift til opplæringsloven kapittel 14 om krav til kompetanse ved tilsetning og undervisning	09.04.2015
07-15	
Revidere indikatorer om lærerkompetanse i GSI	01.09.2015
06-15	
Endringer i struktur og læreplaner i matematikk i videregående opplæring	10.06.2015
03-15	
Bidra til og bistå faglig råd for bygg- og anleggsteknikk, elektro, restaurant- og matfag og teknikk og industriell produksjon i gjennomføring av pilot om innflytelse over læreplaner Vg3	01.02.2015
02-15	
Overganger fra studieforberedende til yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående opplæring	01.10.2015
01-15	
Foreslå en prosjektplan for en innføring av merkeordning for lærebedrifter	13.02.2015

Oppdragsbrev fra 2014 som er besvart i 2015	Svar sendt
35-14	
Kartlegge undervisningstimer med kvalifiserte lærere i videregående skoler	31.12.2015
33-14	
Ny nasjonal strategi for lesing og skriving 2015 – 2019 i barnehage og grunnopplæring	13.03.2015
32-14	
Gjennomgang av landslinjeordningen	27.02.2015
31-14	
Evaluere stipendordning for lærere som tar videreutdanning gjennom Kompetanse for kvalitet.	15.12.2015
29-14	
Forslag til rammeverk for samisk fjerundervisning	01.03.2015
28-14	
Utvikling av læreplaner i fordypning i matematikk	30.04.2015
27-14	
Være sekretariat for arbeidsgruppe for lærervurdering, fase 2	02.03.2015
26-14	
Endring av kompetansemål om svømming i læreplan for kroppsøving	30.04.2015
25-14	
Gjennomføre undersøkelser av tilbudet til barn under opplæringspliktig alder med særlige behov for hjelp og støtte	15.05.2015
24-14	
Gjennomføre en undersøkelse om tidsbruk i barnehagen	25.09.2015
23-14	
Revidere forskrift om politiattest i henhold til barnehageloven av 16. desember 2005 nr. 1509	01.05.2015
03-14	
Innføring av arbeidslivsfag	01.06.2015

Oppdragsbrev fra 2013 som er besvart i 2015	Svar sendt
19-13	
Delta i arbeidsgruppe for å vurdere nytteverdi for grunnopplæringen av programvare for talestyring og diktering	04.12.2015
05-13	
Vurdere behovet for og eventuelt utvikle en veileder for elever som har bruk for alternativ og supplerende kommunikasjon ASK i grunnopplæringen og opplæring for voksne	19.05.2015
06-13	
Planlegge, igangsette og følge opp tiltaket Målrettet støtte og veiledning til kommuner og deres skoler som har vedvarende høye mobbetall	24.03.2015
27-13	
Arbeide for at skaderegistreringen i Norsk Pasientregister gir relevante data for personulykker/-skader i barnehage fra og med 2015 - I tillegg vurdere behov for koblinger mot Dødsårsaksregisteret	19.01.2015
33-13	
Gjennomføring av tiltak i Meld. St. 20 (2012-2013) - På rett vei	08.12.2015

«Vi lykkast ikkje idet vi har formidla informasjon ut i sektorane – vi oppnår resultat idet brukarane våre nyttar informasjonen til å løyse oppgåver til beste for barn, elevar og lærlingar.»

Del IV

Styring og kontroll i verksemda

Verksemdsstyring	68
Sikkerheit og beredskap	69
Offentlege innkjøp	70
Kompetanseutvikling for medarbeidarar	70
Likestilling	71
Lønnsfordelinga mellom kjønna	71
Koordinere lærlingordninga	71
Helse-, miljø- og sikkerheitsarbeid	71
IKT	71
Kampen mot tidstjuvane	72
Informasjonsoppgåver	74
Skoleval	77

STYRING OG KONTROLL I VERKSEMDA

Vi har blitt meir profesjonelle i vår interne og eksterne styring det siste året, og vi vil fortsetje denne utviklinga i 2016.

VERKSEMDSSTYRING

Internstyring

I 2015 gjennomførte Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT) ei ekstern evaluering av direktoratet på oppdrag frå KD.

I den iverksetjande rolla får Udir positive vurderingar i Difis rapport. Det gjeld både frå KD, som gir til dels svært positiv omtale av direktoratets fagkompetanse og evne til å løyse faglige oppdrag, og det gjeld frå informantar i sideordna organ. Frå sektoren kan vi mellom anna syne til at kommunane gir Udir gode resultat på påstanden om at styringa no er meir prega av fagleg innsikt. I «Omdømmeundersøkelsen» seier 93 prosent seg heilt eller delvis samde i at direktoratets arbeid held eit godt fagleg nivå, og det er òg positiv respons på Udir som «utviklingsagent», f.eks. ved at 87 prosent er heilt eller delvis samde i at Udir gir dei nyttige verktøy i deira jobb (Ipsos MMI 2012).

Rapporten frå Difi er altså positiv til direktoratets arbeid, men peiker på eit forbetringspotensial knytt til bl.a. mål- og resultatstyring, plan- og strategiarbeid og brukarretting. Difi nemner også behovet for å tydeleggjere direktoratets rolle knytt til det systemansvaret vi har som ei verksemd mellom departement og barnehage- og skoleeigarar. Ein naturleg konsekvens av evalueringa er at rapporten blir følgd opp i eiga verksemd og i samarbeid med KD i 2016.

Vi gjennomfører mange av aktivitetane i verksemdsstyringa med høg kvalitet i dag, til dømes rekneskapsrapportering og dokumenthandtering. Men dei ulike aktivitetane i styringa vår kan og bør vi i større grad sjå i samanheng. I 2015 har vi særleg arbeidd for å få

ei tettare kopling mellom fagleg aktivitet og økonomi/ressursbruk.

Arbeidet med å vidareutvikle verksemdsstyringa held fram i 2016, med særleg fokus på å ferdigstille og implementere ny strategi, utarbeide samanhengande målhierarki i samarbeid med departementet og DFØ, og vidareføre arbeidet med å kople mål og fagleg aktivitet med ressursbruk.

I 2016 vil vi også jobbe vidare for å implementere risikovurderingar som ein del av den heilskaplege styringa.

Etatsstyring og fagstyring

Vi arbeider framleis med å forbetre styringa av verksemdene som vi har ein styringsrelasjon til. Vi legg vekt på å få ein mest mogleg lik struktur, samtidig som vi tek omsyn til ulikskapar mellom verksemdene. Vidareutvikling av mål og resultatstyring, inkludert utvikling av styringsparameter, held fram i dialog med den enkelte verksemda. Direktoratet legg særleg vekt på at etatsstyringa skal bidra til at verksemdene trekkjer i same retning, opp mot sektormåla.

Vurdering av måloppnåing for Udirs underliggjande etatar blir formidla gjennom eigne rapportar med leveringsfrist 30. april 2016. I tillegg til å vurdere måloppnåing i den enkelte verksemda vurderer vi det samla bidraget opp mot sektormåla for barnehagen og skolen.

Etatsstyring av Statped

I omstillingsperioden har det vore ei forventning om at Udir følgjer opp Statped tett. Samtidig har det vore ein ambisjon for Udir å utvikle gode mål og resultatstyring, med fokus på overordna styring og tilstrekkeleg hand-

lingsrom. Statped og Udir har i fellesskap vidareutvikla mål og indikatorar som vi på sikt ventar skal gi god styringsinformasjon.

Omstillinga er primært ei kvalitetsreform, men fordi ho også inneber ei organisatorisk endring, har Statped hatt merksemda retta mot struktur- og systemendringar i omstillingsperioden.

Omstilling er ofte knytt til usikkerheit og risiko. Det har vore utfordrande for Statped å halde fristar for ulike leveransar i 2015. Dette gjeld spesielt for arbeidet med FoU. Det har vore gjennomført to etatsstyringsmøte og fleire kontaktmøte. I styringsdialogen har mellom anna relasjonsbygging og rolleavklaring mellom direktoratet og Statped vore eit utviklingsområde.

Etatsstyring av fylkesmennene

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for styringa av Fylkesmannen innanfor barnehagen og grunnopplæringa. Styringa har dei siste par åra hatt ei positiv utvikling. Difi-rapporten frå 2015 konkluderer med at fylkesmennene er tilfredse med styringa vår, og tilfredsheita har auka dei siste åra.

I 2015 har vi arbeid med å leggje til rette styringskriva og styringa vår til det nye styringssystemet frå KMD. Hovudprinsippa i det nye styringssystemet byggjer på at vi skal utforme overordna mål og leggje til rette for mindre detaljert styring og færre rapporteringskrav. Tilbakemeldingane frå fylkesmennene på førebels tildelingsbrev frå KMD på våre to sektorområde, er samrøystes positive. Vi har lagt vinn på å redusere omfanget av oppgåver og rapporteringskrav og å halde styringa på eit overordna nivå. Dette for å leggje til rette for betre samordning av sektorområda og for å opne opp for større fleksibilitet for embeta til å velje verkemiddel tilpassa dei ulike lokale utfordringane i fylka. Det nye styringssystemet skal setjast ut i livet i 2016, og erfaringar vi haustar i det kommande året, blir det viktig å følgje med på for å sikre gode tilpassingar.

Styringsmøta, AU- og stormøta er vidareførte med same frekvens som tidlegare. I 2015 har vi brukt store delar av stormøta/kontaktmøta til å drøfte felles utfordringar og til korleis vi kan leggje til rette ansvars- og oppgåvefordelinga, verkemiddel, kapasitet og kompetanse på heile barnehage- og opplæringsområdet.

Etatsstyring av dei statlege samiske styra

Vi starta eit arbeid knytt til mål og resultatstyring våren 2015 med styringsparameter med tilhøyrande indikatorar i eit samarbeid med styra. Skolane og tillitsvalde vart også trekte inn i arbeidet. Arbeidet er utsett til resultatet av Stortingets behandling av St.prp. nr. 1 (2015-2016) ligg føre. Det betyr at resultatata av dette arbeidet, og om det vil bidra til betre effekt av vår styring, vil bli synlege etter ei tids innsamling av styringsinformasjon frå styringsparametra.

Fagstyringa av dei nasjonale sentra for kvalitet i opplæringa

Utdanningsdirektoratet sende sluttrapporten om organisering, styring og finansiering av dei nasjonale sentra til Kunnskapsdepartementet i januar 2015 (Oppdrag 14-14). Usikkerheit om kva som blir den endelege avgjerda om framtidig organisering av sentra, har prega sjølvsemda i sentra, men også styringsrelasjonen mellom direktoratet og sentra i 2015.

I utarbeidinga av oppdragsbrev til sentra for 2015 vart det lagt større vekt på å formulere tydelege mål og krav til resultatata. Dette er følgt opp gjennom styringsdialogen med det enkelte senteret.

Nokre av sentra har over år hatt mindre forbruk og dermed opparbeidd ei betydeleg restmiddelbeholdning. Økonomistyring er derfor eit dominerande tema i styringa av sentra, både i fellessamlingar for senterleiarane og i styringsdialogmøta.

SIKKERHEIT OG BEREDSKAP

ROS-analysar

Sikkerheits- og beredskapsarbeidet i Utdanningsdirektoratet blir gjennomført i samsvar med eForvaltningsforskrifta, den nasjonale strategien for informasjonssikkerheit med tilhøyrande handlingsplan for informasjonssikkerheit i statsforvaltninga, styringsdokument for arbeidet med samfunnssikkerheit og beredskap i kunnskapssektoren og norsk lovverk.

Direktoratet gjennomførte i 2015 e-læringsprogram for bevisstgjerding og kompetanseutvikling for alle tilsette og for leiarar i verksemda i samarbeid med NORSIS og Difi.

Gjennomføring og evaluering av kriseøving i 2015

Den 30. november gjennomførte direktoratet kriseøving i form av ei diskusjonsøving. Deltakarane var direktørgruppa og nøkkelpersonell i beredskapsarbeidet. Målet for øvinga var å øve på å ta raske avgjerder i ein krisesituasjon (ut frå planar og proaktivitet), medvit og kompetanseutvikling om eiga rolle i ein krisesituasjon (roller og ansvar), handtering av pårørande og intern og ekstern kommunikasjon. Øvinga er evaluert både av dei som øvde og av observatørane i etterkant av øvinga. Det blir arbeid vidare med forbetningspunkta i 2015.

Er styringssystem for informasjonssikkerheit (SSIS) innført?

Direktoratet har eit styringssystem for informasjonssikkerheit som er basert på ISO 27001:2013 og 27002:2013, og det er tilpassa dei behov verksemda har. Direktoratet fekk i 2015 tilsynsrapporten frå Kunnskapsdepartementet etter tilsynet 19. november 2014 med samfunnssikkerheits- og beredskapsarbeidet i direktoratet. Konklusjonen i rapporten var at Utdanningsdirektoratets styringssystem var heilskapleg, velfungerande og godt forankra i leiinga og blant dei tilsette.

Revidert rettleiing i beredskapsplanlegging for alvorlege hendingar i barnehagar og utdanningsinstitusjonar

Direktoratet har i 2015 samarbeidd med mellom andre Politidirektoratet og Helsedirektoratet om å revidere rettleiinga i beredskap og krisehandtering for barnehagar, skolar og andre utdanningsinstitusjonar. Ho skal vere eit hjelpemiddel for kommunar, barnehagar, skolar, fagskolar og høgare utdanningsinstitusjonar som treng å forbetre beredskapsplanane sine, og syte for at planane omfattar alvorlege hendingar. Rettleiinga finst på www.udir.no og har lenkjer til døme på beredskapsplanar, sjekklister og relevante dokument for beredskapsarbeidet.

Direktoratet undersøker jamleg statusen på beredskapsarbeidet i sektoren. Dette vart sist gjort i undersøkingane «Spørsmål til Skole-Norge» og «Spørsmål til Barnehage-Norge» hausten 2015. Her vart mellom anna sektorane spurde om i kva grad rettleiingane i beredskapsplanlegging gir nyttig informasjon. Ved den siste undersøkinga hausten 2015 svarte 84 % av skoleleiarane

som kjenner rettleiingane, at dei gir nyttig informasjon i stor eller i svært stor grad.

Scenario om skoleskyting som ein del av Nasjonalt risikobilde 2015

Utdanningsdirektoratet har medverka til å utarbeide «Risikoanalyse av skoleskyting i Nordland» som inngår i Nasjonalt risikobilde (NRB) 2015. Scenarioanalysen er laga i eit samarbeid mellom DSB, Utdanningsdirektoratet, Politidirektoratet, Helsedirektoratet og lokale og regionale aktørar. Gjennom risikoanalysen får myndighetene og relevante aktørar større kunnskap om medverkande faktorar til at skoleskyting skjer, korleis dei kan førebyggjast, og kor sannsynleg det er for ei slik hending i ein norsk skole.

OFFENTLEGE INNKJØP

For å oppfylle reglane i lov og forskrift om offentlege innkjøp har Utdanningsdirektoratet etablert ei tverrfagleg gruppe som hjelper til ved innkjøp. Innkjøpsgruppa består av ressursar med juridisk og innkjøpsfagleg kompetanse. Innkjøpspolicy, interne rutinar og malar er oppdaterte og tilgjengelege på direktoratets intranett.

KOMPETANSEUTVIKLING FOR MEDARBEIDARAR

Vi gjennomfører ulike tiltak som del av ei kompetanseutviklingspakke for medarbeidarane. Introduksjonskurs gjennomfører vi inntil tre gonger i året, og PULS og Byråkratskolen er framleis ein del av kompetansetilbodet. I 2015 etablerte vi eit nytt tilbod, Prosjektskolen.

Prosjektskolen er eit kompetanseutviklingstilbod til medarbeidarane som vart gjennomført med 27 deltakarar for første gong hausten 2015. Tilbakemeldingar frå medarbeidarar, resultat frå undersøkingar og tiltak i styringsdokument låg til grunn for opprettinga av tilbodet, medrekna medarbeiderundersøkinga våren 2015, intern evaluering (CAF) våren 2015 og Strategisk tiltaksplan for IT 2014-2016. Prosjektskolen tok utgangspunkt i Prosjektvegisaren, Difis anbefalte prosjektmodell, og tilpassa tilbodet med eigne eksempel, utfordringar og erfaringar. Tema som roller og ansvar, fasar og avgjerdepunkt, verktøy og teknikkar og samanhengen mellom prosjekt og linje var sentrale delar. Gjennomføringa gjekk

over tre samlingar med tilhøyrande gruppeoppgåver og individuelle oppgåver mellom samlingane. Tilbodet held fram med ei ny gjennomføring hausten 2016 etter gode tilbakemeldingar, både på sjølv opplæringstilbodet og på nytteverdien for i medarbeidarane i arbeidskvardagen.

LIKESTILLING

Utdanningsdirektoratet bruker rettleiaren *Statlige virksomheters likestillingsredegjørelser etter aktivitets- og rapporteringsplikten* som verktøy i rapporteringa om likestilling. Ettersom rettleiaren tilrår å bruke tal frå Statens sentrale tenestemannsregister (SST) i rapporteringa, blir utgreiinga om likestilling ettersom når desse tala ligg føre våren 2016. Vi har ei bevisst haldning til likestillingsspørsmål, spesielt ved rekruttering og vurdering av lønn.

LØNNSFORDELINGA MELLOM KJØNNA

Gjennomsnittleg lønnstrinn i Utdanningsdirektoratet er 66 ved utgangen av 2015. Lønnsfordelinga mellom kjønn er etter måten jamn, og vi har ikkje grunnlag for å seie noko anna enn at det kjem av individuelle forskjellar i lønnsfastsetjinga. Menn har no gjennomsnittleg eitt lønnstrinn meir i lønn enn kvinner, og det er viktig at det ikkje utviklar seg lønnsforskjellar som er kjønnsrelaterte. Gjennomsnittleg lønnstrinn for menn er på 66, mens gjennomsnittleg lønnstrinn for kvinner er 65 ved utgangen av 2015.

KOORDINERE LÆRLINGORDNINGA

Utdanningsdirektoratet har hausten 2015 tre lærlingar i kontor- og administrasjonsfaget og to lærlingar i IKT-servicefaget. Utdanningsdirektoratets ambisjon er å ha fire lærlingar i kontor- og administrasjonsfaget og to lærlingar i IKT-servicefag. I tillegg har Utdanningsdirektoratet eit samarbeid med Statens Hus på Hamar der ein lærling har noko av opplæringstida si i Avdeling for læringsmiljø og rådgiving. I 2015 har to lærlingar teke fagbrev i kontor- og administrasjonsfaget.

HELSE-, MILJØ- OG SIKKERHEITSARBEID

Målet for HMS-arbeidet i Utdanningsdirektoratet er å

arbeide systematisk og målretta for å sikre eit godt arbeidsmiljø for alle tilsette. HMS-handboka blir revidert jamleg og skal sikre at arbeidet med arbeidsmiljø, helse og sikkerheit blir teke vare på i samsvar med krava som er fastsette i lover og forskrifter. Handboka er lett tilgjengeleg for alle tilsette via HR-portalen på intranettet vårt. Arbeidsmiljøutvalet (AMU) har fire faste møte i året. AMU består av tre representantar frå dei tilsette og tre representantar frå leiinga i Utdanningsdirektoratet. I tillegg er bedriftshelsetenesta representert som ein rådgjevar i alle møta i AMU.

Utdanningsdirektoratet er delt inn i fem verneområde: tre i Oslo, eit på Hamar og eit i Molde. Hovudverneombodet er fast medlem av AMU.

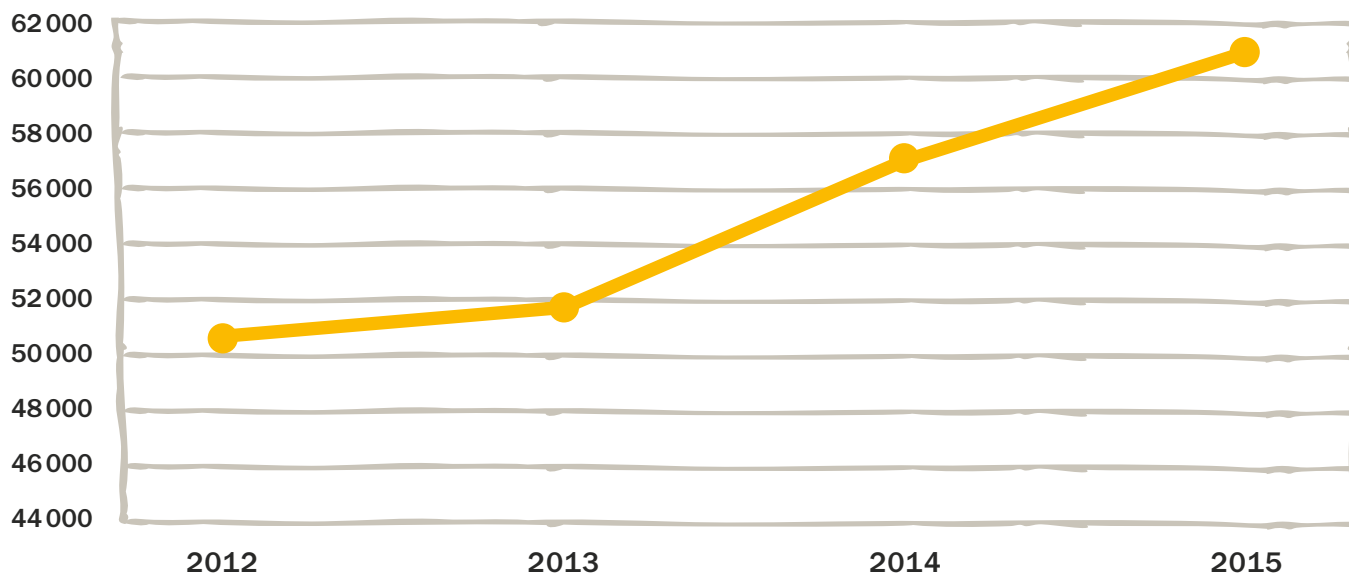
IKT

IT-avdelingane har i dag styrings- og leveranseansvar for dei store sektorsystema, for eiga og outsourca drift og for IT-tenestene i Utdanningsdirektoratet. IT jobbar saman med ulike fagavdelingar for å vidareutvikle nye initiativ som krev IT-støtte. IT-området har vakse kraftig i Utdanningsdirektoratet dei seinare åra, og vi har no ein systemportefølje på over 60 system i drift og nær 40 IT-baserte verktøy. I tillegg har vi fleire større parallelle IT-prosjektløp.

Gjennom dei åra som har gått sidan Utdanningsdirektoratet vart oppretta, har verksemda blitt stadig meir IT-intensiv, og store delar av kjerneverksemda er fundert på og kritisk avhengig av ei velfungerande IT-drift. I tida framover vil truleg dette biletet forsterkast.

På denne bakgrunn er det sett i gang eit arbeid for å utforme og operasjonalisere ein strategisk tiltaksplan for IT. Denne tiltaksplanen har primært eit internt formål, der ein ønskjer å profesjonalisere området. Stikkord i denne samanheng er å få fram vedtekne ambisjonar, prioriteringar, ansvarsdelingar og styringsprinsipp på IT-området.

I 2015 har IT-avdelinga fokusert på å etablere, forbetre og profesjonalisere drifta og organisere sikkerheita rundt dei store etatssystema som PAS, PGS, GREP, Skoleporten og Udir.no. Dette er dels oppnådd ved outsourcing og dels ved etablering av nye køyreplattformer og rutinar i eigen organisasjon. IT-avdelinga har delteke i prosjektarbeidet for desse og andre løysingar, og sit med ansvaret for prosjektleiing for fleire av løysingane. I denne saman-

FIGUR 6 JOURNALFØRT

heng samarbeider IT-avdelinga tett med fagavdelingane i direktoratet.

Internkontrollsystemet for behandlinga av personopplysningar i direktoratet (i samsvar med personopplysningslova) er vidareutvikla i 2015. Stadig fleire av direktoratets fagprosessar er understøtta og heilt avhengige av IT-utvikling og IT-systemstøtte. Ei heilskapleg oversikt som ein del av eit framtidig system for IT-porteføljestyling gjer at vi i dag har profesjonalisert delar av styringa av IT-porteføljen i direktoratet. Gjennom å etablere og innføre eit internkontrollsystem for behandlinga av personopplysningar i direktoratet har vi ei fullstendig oversikt over kva slags personopplysningar som blir forvalta i dei ulike IT-systema, og korleis denne forvaltninga skjer. Vi har òg gjennom denne etableringa fått plassert ansvar og eigarskap til dei ulike personopplysningane, og dei IT-systema som inneheld personopplysningar etter personopplysningslova, er melde til Datatilsynet.

KAMPEN MOT TIDSTJUVANE

Utdanningsdirektoratet har eit kontinuerleg arbeid med å oppdage og fjerne tidstjuvar, både interne og eksterne. På det interne området har det i 2015 framleis handla mykje om ei rad tiltak for meir stabil drift på alle interne og eksterne system. Vidare har vi halde fram arbeidet med fornying, forenkling, automatisering og effektivisering av

alle prosessane (sjå døme under 8.1 og 8.2). Eksternt har direktoratet arbeidd med ein meir brukarvennleg struktur på udir.no, med fleire nettbaserte ressursar, saman med vidareutvikling av populære tenester som til dømes UBAS (felles påloggingssystem), RefLex (eigenvurderingsverktøy for regeletterleving for skolar og skoleeigarar) eller Tavla (felles løysing for tilskott og prosjektmiddel).

Innsyn og journalføring

Innsyn

Behandling av innsynskrav er ei tidskrevjande oppgåve. Det er likevel verdt å merke seg det låge avslagstalet: Utdanningsdirektoratet er ei open verksemd, og vi er raske med å levere dokument som publikum ønskjer tilgang til.

Journalføring – auka effektivisering

Journalføring av dokument og handtering av innsynskrav er, saman med handteringa av e-postmottaket, sentrale delar av den daglege drifta til arkivtenesta. I perioden 2012-2015 har talet på journalførte dokument vore stadig aukande. Samtidig kjem stadig fleire av desse journalpostane inn via integrasjonar med faste oppsett som gjer at arkivtenesta likevel greier å kontrollere og journalføre dei store dokumentmengdene. Eit aukande tal med registrerte journalpostar tyder på betre dokumentfangst. Det vil seie at vi truleg dokumenterer dei transaksjonar og vedtak som direktoratet gjer, på ein betre måte no enn vi gjorde før.

FIGUR 7

INNSYNSKRAV

2012 - 2015

Mogleg med vidare effektivisering – automatisert journalføring

Direktoratet har i mange år fått tak i og utvikla spesialiserte saksbehandlingssystem som bruker ePhorte til arkivering. Enkelte av desse integrasjonane har ein slik kvalitet at fleire av dei kan levere ferdig journalførte dokument til ePhorte, og kvalitetskontrollen gjennomfører arkivet når den offentlege journalen skal publiserast. Dette er nødvendig for at arkivtenesta skal kunne handtere den stadig aukande mengda dokument til journalføring.

INFORMASJONSOPPGÅVER

I 2015 har direktoratet brukt mykje ressursar på å samordne og brukarrette kommunikasjonen betre. Vi har ein aukande oppgaveportefølje, og sektorane har mange oppgåver å løyse. Derfor er forenkling, tilgjengelegheit og klarere relevans for barnehage- og skolesektoren blitt viktigare enn nokon gong. Vi lykkast ikkje idet vi har formidla informasjon ut i sektorane – vi oppnår resultat idet brukarane våre nyttar informasjonen til å løyse oppgåver til beste for barn, elevar og lærlingar.

Da må informasjonen frå Udir vere lett å finne, enkel å forstå og brukbar i kvardagen. Brukarretting kan for mange kjennast som eit krevjande kompromiss med det faglege. Etter kvart innser dei fleste at brukarretting ikkje er det same som å gi det faglege på båten. Rommet for forenkling og samordning er stort sett langt større enn vi trur. Føresetnaden for dette arbeidet er at vi tek brukarane våre på alvor. Det vil ikkje seie at vi er «einige» i eitt og alt, men går inn i ein likeverdig dialog med barnehagar og skolar, og saman finn vi ut korleis vi kan hjelpe dei med å løyse oppgåvene og nå sektormåla.

Det er vi som må bevege oss i første omgang. Og vi dreg stadig oftare ut og oppsøker lærarar, skoleleiarar og skoleeigarar der dei jobbar, for å sjå korleis dei nyttar informasjonen frå oss. Vi lyttar til dei – mellom anna gjennom forum som den praktiske skole- og skoleeigarkvardagen. Vi spør: Kvar fungerer informasjonen som kjem frå oss - og kvar fungerer han ikkje? Kva treng de frå oss?

I interninformasjonen snur vi litt på det, vender blikket den andre vegen og inviterer dei inn til oss. Barnehagelærarar, lærarar, rektorar og skoleeigarar med driv og løysingsfokus har besøkt oss på allmøta i 2015 og fortalt oss korleis det er «der ute». Kva går under vår

byråkratiske radar? Kvar er vi «spot on»? Korleis fekk dei det til – å løfte ein barnehage, ein klasse, ein skole? Da er det dei som er «inne», mens vi står utanfor og lærer. Det er brukarretting.

Udir.no

Nettredaksjonen har det siste året arbeidd med å samle og systematisere data og kunnskap om bruken av noverande udir.no, og å utvikle og strukturere eit helt nytt udir.no på bakgrunn av dette. Vi ser at mange er tilfredse med nettsida, men at vi har nokre utfordringar. I hovudsak går funna ut på at vi har for *mykje* informasjon. Innhaldet på nettsida er for fragmentert og fortel i for liten grad om heilskap, samanheng og dei overordna verdiane i det vi jobbar med.

Funna nettredaksjonen har gjort, går òg att i funna frå Regelverk i praksis og i erfaringar mange tilsette i direktoratet har fått i møte med sektoren. I tillegg ser vi at Difis evaluering av oss speglar av funna. Difi tilrår mellom anna at vi må bli flinkare til å brukarrette innhaldet vårt. Vi tek utgangspunkt i oppgåvene i sektoren når vi tilpassar, strukturerer og utviklar innhald. Det er altså ikkje vår interne organisering eller kva for roller folk i sektoren har, som skal styre strukturen på nettsida.

Redaksjonen skal syte for at innhaldet fungerer etter formålet og heng saman. For å oppnå dette samarbeider vi på tvers av avdelingar om innhald som fleire har ein fagleg eigarskap til. Ved hjelp av folk i sektoren identifiserer vi «kjernetema» som vi i direktoratet treng å informere om. Ved å samle denne informasjonen unngår vi å beskrive det same temaet på mange ulike stader og på ulike måtar. Dermed får vi ei nettside som blir langt meir oversiktleg for brukarane og enklare og mindre tidkrevjande for oss å halde oppdatert.

Udir.no er vår viktigaste kanal mot sektorane våre. Nettsida er samtidig eit av verkemidla som kan medverke til på den eine sida å løfte barnehagar og skolar opp på minimumskrava i regelverket, og på det andre sida motivere og inspirere dei som allereie har eit forsvarleg system, til å arbeide godt med kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling.

Udir i sosiale medium i 2015

Vi har brukt sosiale medium sidan 2009. I 2015 utvida vi repertoaret med ein blogg. No er vi eit team på fire som følgjer opp dei sosiale media våre.

VÅRE VIKTIGSTE IT-SYSTEMER

NETTSIDER

- Udir.no
- Skoleporten
- Barnehagefakta
- Statistikkportalen
- Fibel (intranett)
- Facebook, Twitter

EKSAMENSGJENNOMFØRING OG INNRAPPORTERING

- **PAS** Administrasjon av prøver og eksamen, og innlogging til alle systemene.
- **PGS-D** Dette er eksamensnemdenes samarbeidsområde der oppgavene utarbeides.
- **PGS-A** Her laster kandidaten ned oppgaven og laster opp besvarelsen.
- **PGS-F** Her henter skolene ut forberedelsesmaterieill til eksamen
- **PGS-C** Her utarbeides, gjennomføres og rettes digitale prøver

BRUKERUNDERSØKELSER

- Elevundersøkelsen
- Foreldreundersøkelsen
- Lærerundersøkelsen
- Lærlingundersøkelsen
- Lærerbedriftundersøkelsen

KOMPETANSEUTVIKLING

- Rektorutdanning
- Videreutdanning

DATAINNSAMLING

- GSI Data om grunnskolen
- BASIL Data om barnehager
- Innsamlingsportalen – statistikkdata

SKOLEUTVIKLING

- Ståstedsanalysen
- Organisasjonsanalysen

TILSKUDDSFORVALTNING

- Elektronisk tilskuddsforvaltning

DATABASER/GRUNNLAGSREGISTRE

- GREP Læreplaner
- NSR Nasjonalt skoleregister
- NBR Nasjonalt barnehageregister
- UBAS Brukertilgangssystem

Vi går inn i året med **11 000** følgjarar på Twitter og **8700** følgjarar på Facebook.

Vi har heile **15 700** følgjarar på Twitter og **10 880** følgjarar på Facebook.

Vi bruker dei for å forsterke kommunikasjonen og dialogen med brukarane, og for å lytte, vere tilgjengelege, positive og oppklarande. Vi prøver å bruke styrkane i dei ulike media.

På Facebook er vi først og fremst opptekne av å få fram positive og nyttige historier om barnehagar, skolar og fagopplæring. Twitter bruker vi i hovudsak for å svare på spørsmål og kommentarar og for å støtte debattar med faktainformasjon. På bloggen har vi litt meir plass. Der deler vi erfaringar, statistikk, nye løysingar og er opne for korleis vi kan gjere ting enklare, smartare og meir forstålege. Vi får positive tilbakemeldingar frå følgjarane våre fordi vi er til stades og svarer på spørsmål.

Kva for saker slår an?

Årets mest populære sak på Facebook kom allereie 8. januar. Det var nyttårsløftet vårt om berre å bruke godkjende lærebedrifter så sant det er mogleg. Det som kjenneteiknar saker som slår an:

- › Vi er positive og snakkar fram enkeltpersonar, tiltak og meiningar, til dømes når vi gratulerer med verdas lærardag eller deler barnehagefilmar.
- › Vi blir opplevde som nyttige og gir tips, til dømes om tilbod om vidareutdanning for lærarar.
- › Vi er tydelege, har meiningar og kan oppklare. Døma er når vi deler tilrådingane våre om skolegudstenester, og når vi blogggar om vurdering og oppmøte. Bloggen vart til etter spørsmål på Twitter: «Viss ein elev er borte frå alle timane, men til stades på alle vurderingane, skal eleven da ha karakter i faget?».

Kampanjen: «Har dere lærling?»

For å gjere det nye lærlingmerket kjent jobba vi med ein kampanje på slutten av 2015. Kampanjen skulle vise fram sjølve merket og gjere det kjent. Vi skulle gjere noko med folks handlingar og ikkje berre haldningar. Vi ville motivere lærebedriftene til å setje opp merket.

På seks veker fekk Facebooksida «Har dere lærling?» nærmare 7 000 følgjarar, og ho medverka til å skape dialog mellom lærebedrifter og lærlingar. Sida vart ein suksess og var riktig bruk av verkemiddel for å nå målgruppa. Denne kampanjen viser at dette er ein enkel og effektiv måte å mobilisere målgruppa på. Vi ser òg behovet for å vere til stades på sosiale medium for å svare på spørsmål frå lærlingar, deira foreldre og bedrifter.

Les meir om Merkeordninga på side 31.

Intranettet Fibel

Fibel, intranettet i Udir, er ein viktig kanal for samarbeid og samhandling. I tillegg er Fibel sentral for internkommunikasjonen i organisasjonen. Fibel er startside for alle tilsette, og i tillegg til nyheiter og informasjon om organisasjonen finn dei tilsette verktøy dei treng for å gjere jobben sin på ein effektiv måte. I 2015 har vi mellom anna etablert ein ny verksemdskalender for Utdanningsdirektoratet på framsida av Fibel. Alle tilsette kan sjølve publisere i kalenderen. Føremålet med kalenderen er gi alle tilsette ei betre oversikt over verksemdsområdet vårt. Vi får gode tilbakemeldingar på nytteverdien av denne funksjonen.

Talet på elevar
i grunnskolen:

618 996

SKOLEVAL

Om lag 150 000 elevar i vidaregåande opplæring deltok i skolevalet 2015 i samband med kommune- og fylkestingsvalet. Det er ein liten nedgang frå stortingsvalget i 2013, men 13 000 fleire enn ved førre kommune- og fylkestingsval i 2011. 80 prosent av skolane gjennomførte valet på papir etter tilråding frå Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Skolevala er ein levande måte å lære om samfunn og demokrati på, og dei gir ungdomspolitikarane ei unik moglegheit til å komme i kontakt med elevane. Etter ein periode med minkande politisk interesse på 90-talet, tyder skolevalsundersøkingane på at den politiske interessa er stigande.

Media gir skolevalet stor merksemd og hentar resultatata frå samfunnsveven.no straks dei er klare. I perioden 8. til 11. september var over 43 000 unike brukarar innom samfunnsveven.no.

NSD er arrangør og koordinator for skolevalet frå 2012-2021. ✕

A child wearing a bright yellow long-sleeved shirt is painting a red apple on a blue surface. The child's hands are visible, and there is a small green smudge on the left hand. The background is a light-colored wall with a large red circle. The text is overlaid on the bottom left of the image.

«Innsikt i eiga læring og sjølvregulering er ein føresetnad for å kunne tileigne seg ny kunnskap. Ingen kan meistre framtidas krav til kompetanse utan dette fundamentet.»

Del V

Vurdering av framtidsutsikter

VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER

Den nye strategien for 2016-2019 og dei fire måla svarer på dei viktigaste utfordringane vi står framfor i dei nærmaste åra. Mykje er usikkert, men vi kan seie med sikkerheit at vår viktigaste oppgåve framleis vil vere å medverke til at barn og unge får den omsorga og den opplæringa dei har rett til.

1. Tiltaka våre er erfarings- og kunnskapsbaserte og inngår i ein heilskapleg portefølje

Det første målet i strategien uttrykkjer at vi er eitt direktorat, og at vi skal samarbeide godt internt for å sikre at tiltaka våre heng saman. Vi må våge å vere faglege. Vi må kunne stå for avgjerdene våre – fordi dei er baserte på kunnskap. Våre sektorar er best tente med at verke- midla er tydelege og heng saman. Her må vi i enda større grad inkludere og tilby digitale løysingar. Vi må styrkje vår interne ITK-kompetanse og sikre at brukarane får gevinsten.

2. Tiltaka våre er tilpassa behovet til brukarane og forankra hos barnehage- og skoleeigarar

For at statlege tiltak skal ha effekt, er det viktig at vi stadig oftare tenkjer betre brukartilpassing, dialog og forankring rundt våre verkemiddel. Dette finn vi gode døme på i denne årsrapporten. Vi har rulla ut store nasjonale tiltak og lagt til rette for digitalisering av tilboda våre. Over tid er det utvikla gode datakjelder, og det er samla inn eit rikt datamateriale til bruk i kvalitetsvurderinga på barnehage-, skole- og skoleeigarnivå. Vår vurdering er at vi no må prioritere verktøy og tiltak som styrkjer dei som har ansvaret for og moglegheit til å betre kvaliteten i barnehagane og i opplæringa.

Vi har gode erfaringar med lærande nettverk, og vi vil prøve ut fleire slike modellar i åra som kjem. Nettverk som arbeidsform handlar om å etablere strukturar og arbeidsformer som medverkar til å utvikle felles kompetanse og endre praksis. Vi må halde fram med å styrkje den skole-

baserte kompetanseutviklinga. Vekslinga mellom læringsarenaer som eigen skole, nasjonale samlingar og nettverk med andre kan vere eit effektivt verkemiddel, men det ser ut som om skolane har ulike behov for dei ulike arenaene. Dette må vi ta omsyn til når vi designar eit nasjonalt tilbod.

Barnehage og skole får mykje merksemd i media. Og det er bra. Samfunnet og foreldra aukar presset og set krav til kvalitet og handling når noko går gale eller ikkje held mål. Det er mange barnehagar, skolar og kommunar som strever med læringsmiljøet – det er eit komplekst tema som vedrører alle, og det finst heller ikkje ei enkel «opp-skrift» for å lykkast. Det er mange skolar og kommunar som prøver seg med ulike tiltak – og sjølv om intensjonen er god, kan dei feile. Men den aller største feilen er å ikkje gjere noko som helst.

Barnehagar og skolar må jobbe meir med å førebyggje, avdekkje og handtere mobbing. Som direktorat bør vi vere i forkant – både fagleg og administrativt. Eit døme på eit tilpassa og differensiert tilbod er at vi saman med Fylkesmannen identifiserer skolar og kommunar som må jobbe meir intensivt med læringsmiljøet. Vi følgjer opp fleire av kommunane, og nokre av dei får tilbod om rettleiing. Framover vil vi òg utvikle fleire tilbod om kompetanseutvikling og støtte til det arbeidet skoleeigarar og skolar gjer for å sikre elevane eit godt og inkluderande læringsmiljø - fritt for mobbing og krenkingar.

3. Tiltaka våre har fremja læringa for barn, unge og vaksne

Dette tredje målet inneber at same kva for satsingar vi er ein del av, og kva for prosjekt vi har på gang, arbeider vi

---

«Vi veit at utdanningssektoren er tent med å tenkje i store, lange linjer, og det er få område i vårt samfunn som er meir avhengige av langsiktige planar enn barnehagen, skolen og fagopplæringa.»

---

for at alle barn, unge og vaksne skal utvikle kompetanse og bli gode samfunnsborgarar. Dersom alle elevane kunne lese og skrive når dei begynner på ungdomstrinnet, er ein viktig føresetnad for å gjennomføre og bestå vidaregåande opplæring til stades.

Målet er at elevane skal lære å lære, og at dei skal bli medvitne til eiga læring. Å tenkje over korleis dei lærer, skal kunne ruste dei til å løyse problem på ein reflektert måte. Innsikt i eiga læring og sjølvregulering er ein føresetnad for å kunne tileigne seg ny kunnskap. Ingen kan meistre framtidens krav til kompetanse utan dette fundamentet.

Korleis kan vi styrkje dei grunnleggjande ferdigheitene slik at elevane kan lære å lære? Læreplanverket er sjølv kjernen i Kunnskapsløftet. Men det kan sjå ut som om læreplanen og det lokale arbeidet med læreplanar er problematisert i for stor grad. Vi ser at mange skolar uttrykkjer frustrasjon og etterlyser klarare føringar for dette arbeidet. Men kva inneber lokalt arbeid egentleg? Vi må kommunisere kva god læreplanforståing er, og korleis læreplanane skal fungere som styringsdokument, slik at intensjonane i LK06 i større grad blir realiserte i praksis. Dette gjeld òg for fag- og yrkesopplæringa. Både i skolar og bedrifter er det behov for å kommunisere kva lokalt arbeid med læreplanar inneber (SOL-rapporten på side 45).

I løpet av hausten 2015 kom det mange flyktningar til landet vårt – og fleire vil etter alt å dømmе komme. Vi har jobba raskt og effektivt i samarbeid med andre etatar for å få fleire tiltak på plass (sjå DEL II, side 58). Barn og unge som kjem til Noreg som asylsøkjjarar, har dei same rettane og pliktene som andre barn og unge i Noreg. Det er lova. Men lova seier lite om vår medkjensle med andre.

4. Vi har brukt og utvikla handlingsrommet vårt som direktorat

---

Dette er det fjerde og siste målet i strategien vår. Det handlar om korleis vi som eit modent og moderne fagdirektorat skal prioritere og utvikle handlingsrommet. Det inneber at vi må kunne stå for våre eigne prioriteringar og val. Målet skal heile tida vere å medverke til at alle barn og unge opplever tryggleik og meistring, slik at dei kan møte framtidens krav til kompetanse.

I desse dagar har dette målet i tillegg fått eit anna og eksternt aspekt. Rapporten til Svein Gjedrem og Sven Ole Fagernæs viser tydeleg kor fragmentert kunnskapssektoren er organisert. Han består av altfor mange institusjonar og verkemiddel, og tida er moden for å konsolidere og tydeleggjere verkemiddelapparatet. Vi veit at utdanningssektoren er tent med å tenkje i store, lange linjer, og det er få område i vårt samfunn som er meir avhengige av langsiktige planar enn barnehagen, skolen og fagopplæringa.

Dersom Udir blir ein del av ei ny organisering av kunnskapssektoren, så er vi budde på omstilling. ✕

«Utdanningsdirektoratet skal medverke til at barnehagen og grunnopplæringa når dei sektor-måla som er sette for dei.»

Del VI

Årsrekneskap

KOMMENTAR FRÅ LEIINGA TIL ÅRSREKNESKAPEN 2015

Formål

Utdanningsdirektoratet vart oppretta i 2004 og er underlagt Kunnskapsdepartementet.

Utdanningsdirektoratet er eit ordinært, statleg forvaltningsorgan som fører rekneskap i samsvar med kontantprinsippet, slik det går fram av prinsippnoten til årsrekneskapen.

Utdanningsdirektoratet skal medverke til at barnehagen og grunnopplæringa når dei sektormåla som er sette for dei. Dei overordna sektormåla for barnehagen og grunnopplæringa skal danne grunnlaget for prioritering av faglege mål og område og for utvikling av nye tiltak eller verkemiddel.

Utdanningsdirektoratet har etatsstyringsansvar for det statlege, spesialpedagogiske støttesystemet (Statped) og for styra for statlege skular som gir opplæring etter opplæringslova. Utdanningsdirektoratets styringsansvar inneber bl.a. utarbeiding av styringsdokument, tildeling av midlar, styringsdialog, vurdering av måloppnåing og å sjå styringa i samanheng.

Stadfesting

Årsrekneskapen er lagd fram i samsvar med reglar om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 frå Finansdepartementet og krav frå Kunnskapsdepartementet i hovudinstruksen for økonomiforvaltninga i Utdanningsdirektoratet. Vi meiner rekneskapen gir eit dekkjande bilete av Utdanningsdirektoratets disponible løyvingar, rekneskapsførte utgifter, inntekter, eigendelar og gjeld.

Vurderingar av vesentlege tilhøve

Utdanningsdirektoratet har samla disponert tildelingar på utgiftssida á kr 10 282 270 000.

I tillegg har Utdanningsdirektoratet utgiftsført

kr 11 470 000 på framand kapittel på tildelt belastningsfullmakt frå Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Etter fullmakt frå Finansdepartementet har vi utgiftsført betalt meirverdiavgift på kapittel 1633 Nettoordning statleg betalt meirverdiavgift, post 01 driftsutgifter med kr 76 151 566.

Kr 7 351 501 759 av tildelinga gjeld tilskottsmidlar og andre overføringar frå staten.

Driftsutgifter rapporterte til løyvingerekneskapen utgjer kr 783 147 905. Av dette utgjer lønn og sosiale utgifter 28,9 % og andre utbetalingar til drift 71,1 %. Andre utbetalingar til drift inneheld ein betydeleg del utgifter til konsulentar og andre kjøp av tenester frå eksterne. På IT-området nyttar vi eksterne konsulentar til bl.a. prøveutvikling, PAS/PGS (prøveadministrasjonssystem/prøvegjenomføringssystem), produksjon av nasjonalt gitte eksamenar, utvikling av nytt statistikkssystem og systemstøtte for heilskapleg forvaltningsløyving innafor tilskottsforvaltninga.

Utdanningsdirektoratet har totale inntekter rapporterte til løyvingerekneskapen på kr 80 006 390. Av dette utgjer 84,2 % tilskott og overføringar frå andre statlege verksemder, og 15,8 % er sals- og leigeinnbetalingar.

Oppstillinga av løyvingerapporteringa viser ein del avvik, men har ei naturleg forklaring, da dei vesentlege avvika kjem av tildelingar og fullmakter som er gitt til andre statlege verksemder (Statped, styra for statlege skular og fylkesmenn) i samsvar med tildelingsbrevet frå Kunnskapsdepartementet.

I tillegg har det vore nokre mindre avvik mellom tildelte midlar på utgiftssida og rekneskapsførte utgifter som går fram av note B. Utdanningsdirektoratet søkjer om overføringar innanfor 5 %-regelen og med tilvising til stikkordet «kan overføres».

Vurderingar av endringar frå 2014 til 2015

Inntekter på ca. 4,7 mill. kroner frå utleigd arbeidskraft vart i 2014 førte som andre refusjonar på lønn. Frå 2015 er dette ført som salsinntektstenester. Viser til note 1 og 2. Andre utgifter til drift er reduserte frå kr 731 774 247 i 2014 til kr 556 433 459 i 2015, noko som i det alt vesentlege kan forklarast med rettare artskontobruk i 2015. Praksisen i 2014 var at ein stor del av prosjektstøtta til universitets- og høgskulesektoren vart ført som kjøp av utviklingstenester for skulesektoren. Dette er i 2015 ført som overføring til forvaltningsorgan med særskilde fullmakter. Viser til note 3 og 7.

Tilskottsforvaltninga og andre overføringar frå staten auka med kr 1 150 977 701 eller 18,6 % frå 2014 til 2015. Årsaka til dette er at Utdanningsdirektoratet hausten 2015 overtok utbetalinga til kommunane knytt til vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar. Tidlegere var dette gitt som belastningsfullmakt til fylkesmennene, og derfor ikkje bokført i rekneskapen vår. Ei anna årsak er ein ny tilskottspost i 2015, tidleg innsats i skulen gjennom auka lærarinnsats frå 1. – 4. trinn. Viser til note 7.

Tilleggsopplysningar

Nettoordninga for budsjettering og rekneskapsføring av meirverdiavgift for ordinære, statlege forvaltningsorgan vart sett i verk frå 1. januar 2015. Det fører til at tal frå 2014 er inklusive meirverdiavgift, mens tal frå 2015 er eksklusive meirverdiavgift. Det inneber at tala for dei respektive åra ikkje kan samanliknast direkte.

Ny kontoplan vart innført i 2014. Erfaringar i løpet av 2014 har ført til at vi har gjort nokre endringar frå 2015, noko vi meiner inneber ein riktigare bruk av kontoplanen. Vesentlege endringar er omtalte under overskrifta vurderingar av endringar frå 2014 til 2015.

Riksrevisjonen er ekstern revisor og stadfestar årsrekneskapen for Utdanningsdirektoratet. Årsrekneskapen er ikkje ferdig revidert per d.d., men revisjonsmeldinga ligg truleg føre i løpet av 2. kvartal 2016. Meldinga er unnateke det offentlege fram til Stortinget har fått Dokument 1 frå Riksrevisjonen. Meldinga vert publisert på udir.no så snart dokumentet er offentleg. ✕

Petter Skarheim

Petter Skarheim
Utdanningsdirektoratet

PRINSIPPNOTE TIL ÅRSREKNESKAPEN

Årsrekneskapen for Utdanningsdirektoratet er utarbeidd og lagd fram etter nærare retningslinjer fastsette i avgjerder om økonomistyring i staten («avgjerdene»), fastsette 12. desember 2003 med endringar, seinast 5. november 2015. Årsrekneskapen er i samsvar med krav i avgjerdene punkt 3.4 .1, i nærare avgjerder i rundskrivet frå Finansdepartementet R-115 og i eventuelle tilleggskrav fastsette av eige departement.

Oppstillinga av løyingsrapporteringa omfattar ein øvre del med løyingsrapportering og ein nedre del som viser beholdningar som verksemda står oppførte med i kapitalrekneskapen. Oppstillinga av artskontorrapporteringa har ein øvre del som viser kva som er rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemdar, og ein nedre del som viser grupper av kontoar som inngår i mellomverande med statskassa. Oppstillinga av løyingsrapporteringa og artskontorrapporteringa er utarbeidd med utgangspunkt i avgjerdene punkt 3.4.2 – dei grunnleggjande prinsippa for årsrekneskapen:

- a. Rekneskapen følgjer kalenderåret
- b. Rekneskapen inneheld alle rapporterte utgifter og inntekter for rekneskapsåret
- c. Utgifter og inntekter er førde i rekneskapen med brutto beløp
- d. Rekneskapen er utarbeidd i tråd med kontantprinsippet

Oppstillinga av løyings- og artskontorrapporteringa er utarbeidd etter dei same prinsippa, men gruppert etter ulike kontoplanar. Prinsippa korresponderer med krav i avgjerdene punkt 3.5 til korleis verksemdene skal rapportere til statsrekneskapen. Sumlinja «Netto rapportert til løyingsrekneskapen» er lik i begge oppstillingane.

Utdanningsdirektoratet er knytt til konsernkontoordninga

til staten i Noregs Bank i samsvar med krava i avgjerdene punkt 3.8.1. Ordinære forvaltingsorgan (bruttobudsjetterte verksemdar) får ikkje tilført likviditet gjennom året. Ved årets slutt vert saldoen nullstilt på den enkelte oppgjerskontoen ved overgangen til nytt år.

Løyingsrapporteringa

Løyingsrapporteringa viser rekneskapstal som Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsrekneskapen. Det vert stilt opp etter kapitla og postar i løyingsrekneskapen som Utdanningsdirektoratet har fullmakt til å disponere. Oppstillinga viser alle finansielle eigendelar og forpliktingar Utdanningsdirektoratet står oppført med i kapitalrekneskapen til staten. Kolonnen samla tildeling viser kva Utdanningsdirektoratet har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrevet for seg og underlagde verksemdar for kvar kombinasjon av kapittel/post.

Mottekne fullmakter til å belaste kombinasjonen av kapittel/post i ei anna verksemd (belastningsfullmakter) vert ikkje viste i kolonnen for samla tildeling, men er omtalte i note B til løyingsrapporteringa. Utgiftene knytte til mottekne belastningsfullmakter er bokførte og rapporterte til statsrekneskapen og vert viste i kolonnen for rekneskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkluderte i kolonnen for samla tildeling, men vert ikkje bokførte og rapporterte til statsrekneskapen frå Utdanningsdirektoratet sjølv. Avgitte belastningsfullmakter vert bokførte og rapporterte av verksemda som har fått belastningsfullmakta, og vert difor ikkje viste i kolonnen for rekneskap. Dei avgitte fullmaktene kjem fram i note B til løyingsoppstillinga.

Artskontorrapporteringa

Artskontorrapporteringa viser rekneskapstal Utdanningsdirektoratet har rapportert til statsrekneskapen

etter standard kontoplan for statlege verksemder. Utdanningsdirektoratet har ein trekkrett for disponible tildelingar på konsernkonto i Noregs bank. Tildelingane skal ikkje inntektsførast og vert difor ikkje viste som inntekt i oppstillinga.

Mottekne fullmakter til å belaste kombinasjonen til ei anna verksemd av kapittel/post (belastningsfullmakter) vert ikkje viste i kolonnen for samla tildeling, men er omtalte i note B til løyvingsoppstillinga. Utgiftene knytte til mottekne belastningsfullmakter er bokførte og rapporterte til statsrekneskapen og vert viste i kolonnen for rekneskap. Note 8 til artskontorrapporteringa viser skilnader mellom avrekning med statskassa og mellomverande med statskassa. ✕

OPPSTILLING AV LØYVINGSRAPPORTERING FOR REKNESKAPSÅRET 2015

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst
0220	Utdanningsdirektoratet	01	Driftsutgifter
0220	Utdanningsdirektoratet	21	Særskilde driftsutgifter
0220	Utdanningsdirektoratet	70	Tilskott til læremiddel o.a.
0222	Statlege grunnsk. og vidaregåande skular og grunnskuleinternat	01	Driftsutgifter
0222	Statlege grunnsk. og vidaregåande skular og grunnskuleinternat	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald
0223	Sametinget	50	Tilskott til Sametinget
0225	Tiltak i grunnopplæringa	01	Driftsutgifter
0225	Tiltak i grunnopplæringa	21	Særskilde driftsutgifter
0225	Tiltak i grunnopplæringa	60	Tilskott til landslinjer
0225	Tiltak i grunnopplæringa	62	Tilskott til dei kommunale sameskulane i Snåsa og Målselv
0225	Tiltak i grunnopplæringa	63	Tilskott til samisk i grunnopplæringa
0225	Tiltak i grunnopplæringa	64	Tilskott til opplæring av barn og unge som søker opphald i Noreg
0225	Tiltak i grunnopplæringa	66	Tilskott til leirskuleopplæring
0225	Tiltak i grunnopplæringa	67	Tilskott til opplæring i finsk
0225	Tiltak i grunnopplæringa	68	Tilskott til opplæring i kriminalomsorga
0225	Tiltak i grunnopplæringa	69	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskulereforma
0225	Tiltak i grunnopplæringa	70	Tilskott til opplæring av lærlingar og lære kandidatatar med særskilde behov
0225	Tiltak i grunnopplæringa	71	Tilskott til kunst- og kulturarbeid i opplæringa
0225	Tiltak i grunnopplæringa	74	Tilskott til organisasjonar
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	21	Særskilde driftsutgifter
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	22	Vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	50	Nasjonale senter i grunnopplæringa
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	60	Tilskott til kommunar og fylkeskommunar
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	62	Tilskott for auka lærartettleik
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	63	Tidleg innsats i skulen gjennom auka lærarinnsats på 1.-4. trinn
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa	70	Tilskott til NAROM
0227	Tilskott til særskilde skular	60	Tilskott til Murmanskskulen
0227	Tilskott til særskilde skular	61	Tilskott til vaksenopplæring i Andebu kommune
0227	Tilskott til særskilde skular	62	Tilskott til Fjellheimen leirskule
0227	Tilskott til særskilde skular	70	Tilskott til Den franske skulen i Oslo
0227	Tilskott til særskilde skular	71	Tilskott til internatdrifta ved Krokeide vidaregåande skule
0227	Tilskott til særskilde skular	72	Tilskott til Røde Kors Nordisk United World College
0227	Tilskott til særskilde skular	73	Tilskott til opplæring i Kenya
0227	Tilskott til særskilde skular	74	Tilskott til Signo grunnsk. og vidaregåande skule og Briskeby vidaregåande skule
0227	Tilskott til særskilde skular	75	Tilskott til opplæring i rusinstitusjonar
0227	Tilskott til særskilde skular	76	Tilskott til Foreningen Norden og Norsk håndverksinstitutt
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	70	Frittstående grunnskular
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	71	Frittstående vidaregåande skular
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	72	Frittstående skular godkjende etter kap. 4 i vaksenopplæringslova
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	73	Frittstående grunnskular i utlandet
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	74	Frittstående vidaregåande skular i utlandet
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	75	Frittstående skular for funksjonshemma elevar
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	76	Andre frittstående skular
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	77	Den tyske skulen i Oslo
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	78	Kompletterande undervisning

Note	Samla tildeling	Rekneskaper 2015	Meirutgift (-) og mindretgift
A,B	258 306 000	262 091 037	-3 785 037
A,B	150 917 000	149 702 515	1 214 485
A,B	55 899 000	54 986 316	912 684
A,B	98 716 000	786 763	97 929 237
A,B	1 452 000	0	1 452 000
A,B	40 331 000	40 331 000	0
A,B	21 885 000	0	21 885 000
A,B	101 166 000	0	101 166 000
A,B	202 772 000	202 772 000	0
A,B	23 003 000	23 003 000	0
A,B	52 985 000	5 185 000	47 800 000
A,B	125 000 000	0	125 000 000
A,B	44 887 000	0	44 887 000
A,B	7 632 000	640 500	6 991 500
A,B	256 167 000	0	256 167 000
A,B	222 194 000	222 194 179	-179
A,B	79 684 000	77 473 846	2 210 154
A,B	25 594 000	25 594 000	0
A,B	17 932 000	16 932 000	1 000 000
A,B	684 889 000	468 550 383	216 338 617
A,B	1 024 197 000	696 500 274	327 696 726
A,B	91 069 000	85 976 000	5 093 000
A,B	39 662 000	39 662 000	0
A,B	384 077 000	383 518 167	558 833
A,B	150 000 000	149 999 524	476
A,B	7 921 000	7 921 000	0
A,B	2 179 000	2 179 000	0
A,B	4 951 000	4 951 000	0
A,B	5 899 000	0	5 899 000
A,B	7 356 000	7 356 000	0
A,B	25 427 000	0	25 427 000
A,B	32 069 000	32 069 000	0
A,B	347 000	347 278	-278
A,B	41 324 000	41 324 000	0
A,B	10 330 000	9 192 000	1 138 000
A,B	3 587 000	3 587 000	0
A,B	1 874 817 000	1 874 817 693	-693
A,B	1 499 246 000	1 497 211 666	2 034 334
A,B	143 717 000	143 647 018	69 982
A,B	114 498 000	98 324 934	16 173 066
A,B	19 857 000	17 806 626	2 050 374
A,B	255 897 000	253 549 713	2 347 287
A,B	46 438 000	46 436 988	1 012
A,B	15 558 000	15 557 555	445
A,B	31 361 000	31 202 104	158 896

Utgifts-kapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	79	Toppidrett
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	80	Friskuleorganisasjonar
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	81	Elevutveksling til utlandet
0228	Tilskott til frittstående skular o.a.	82	Kapitaltilskott til friskular, kapital- og husleigetilskott
0230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	01	Driftsutgifter
0230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	21	Særskilde driftsutgifter
0230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald
0231	Barnehagar	21	Særskilde driftsutgifter
0231	Barnehagar	50	Tilskott til samiske barnehagetilbod
0231	Barnehagar	63	Tilskott til tiltak for å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn i førskulealder
0231	Barnehagar	70	Tilskott for symjing i barnehagane, prøveprosjekt frivillige organisasjonar
0253	Folkehøgskular	70	Tilskott til folkehøgskular
0253	Folkehøgskular	71	Tilskott til Folkehøgskulerådet
0253	Folkehøgskular	72	Tilskott til nordiske folkehøgskular
0258	Tiltak for livslang læring	21	Særskilde driftsutgifter
0288	Internasjonale samarbeidstiltak	21	Særskilde driftsutgifter
0711	Helse og omsorgsdep, særskilde driftsutgifter	74	Helse og omsorgsdep, særskilde driftsutgifter
0719	Helse og omsorgsdep, særskilde driftsutgifter	21	Helse og omsorgsdep, særskilde driftsutgifter
0821	Busetjing av flyktningar og tiltak for innvandrarar	62	Busetjing av flyktningar og tiltak for innvandrarar
1633	Nettoføring for mva i staten	01	Nettoføring for mva i staten

Sum utgiftsført

Inntektskapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst
3220	Utdanningsdirektoratet	01	Inntekter frå oppdrag
3220	Utdanningsdirektoratet	02	Salsinntekter o.a.
3222	Statlege grunn- og vidaregåande skular og grunnskuleinternat	02	Salsinntekter o.a.
3225	Tiltak i grunnopplæringa	04	Refusjon av ODA-godkjende utgifter
3230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	01	Inntekter frå oppdrag
3230	Statleg spesialpedagogisk støttesystem	02	Salsinntekter o.a.
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter
5700	Arbeidsgivaravgift	72	Arbeidsgivaravgift

Sum inntektsført**Netto rapportert til løyvingerekneskapan****Kapitalkontoar**

Konto	Tekst
60053801	Noregs Bank KK / innbetalingar
60053802	Noregs Bank KK / utbetalingar
702832	Endring i mellomverande med statskassa

Sum rapportert**Behaldningar rapporterte til kapitalrekneskapan (31.12)**

Konto	Tekst
702832	Mellomverande med statskassa

Note	Samla tildeling	Rekneskapen 2015	Meirutgift (-) og mindretgift
A,B	40 250 000	40 249 500	500
A,B	714 000	713 999	1
A,B	1 839 000	1 839 000	0
A,B	20 330 000	20 329 857	143
A,B	646 407 000	35 235 391	611 171 609
A,B	43 377 000	0	43 377 000
A,B	10 170 000	0	10 170 000
A,B	283 492 000	115 737 032	167 754 968
A,B	15 660 000	15 660 000	0
A,B	134 339 000	134 338 650	0
A,B	10 000 000	0	10 000 000
A,B	766 716 000	766 716 000	0
A,B	4 683 000	4 683 000	0
A,B	598 000	598 000	0
A,B	300 000	196 011	103 989
A,B	200 000	200 000	0
		2 500 000	
		6 770 000	
		2 200 000	
		76 151 566	
	10 282 270 000	8 217 497 084	

Samla tildeling	Rekneskapen 2015	Meirinntekt og mindreinntekt (-)
3 948 000	6 945 342	2 997 342
1 159 000	5 686 048	4 527 048
10 143 000	0	-10 143 000
67 375 000	67 375 000	0
43 377 000	0	-43 377 000
14 734 000	0	-14 734 000
	11 481 137	
	27 242 281	
140 736 000	118 729 808	
	8 098 767 276	

	108 858 444	
	-8 206 714 676	
	-911 044	
	0	

2015	2014	Endring
-13 371 200	-12 460 156	-911 044

NOTE A FORKLARING AV SAMLET TILDELING 2015

Kapittel og post	Overført frå i fjor	Tildelingar i år	Samla tildeling
022001	2 593 000	255 713 000	258 306 000
022021	3 573 000	147 344 000	150 917 000
022070	421 000	55 478 000	55 899 000
022201	1 769 000	96 947 000	98 716 000
022245		1 452 000	1 452 000
022350		40 331 000	40 331 000
022501		21 885 000	21 885 000
022521		101 166 000	101 166 000
022560		202 772 000	202 772 000
022562		23 003 000	23 003 000
022563	840 000	52 145 000	52 985 000
022564		125 000 000	125 000 000
022566		44 887 000	44 887 000
022567		7 632 000	7 632 000
022568		256 167 000	256 167 000
022569		222 194 000	222 194 000
022570		79 684 000	79 684 000
022571		25 594 000	25 594 000
022574		17 932 000	17 932 000
022621	34 295 000	650 594 000	684 889 000
022622	3 253 000	1 020 944 000	1 024 197 000
022650		91 069 000	91 069 000
022660		39 662 000	39 662 000
022662		384 077 000	384 077 000
022663		150 000 000	150 000 000
022670		7 921 000	7 921 000
022760		2 179 000	2 179 000
022761		4 951 000	4 951 000
022762		5 899 000	5 899 000
022770		7 356 000	7 356 000
022771		25 427 000	25 427 000
022772		32 069 000	32 069 000
022773		347 000	347 000
022774		41 324 000	41 324 000
022775		10 330 000	10 330 000
022776		3 587 000	3 587 000
022870		1 874 817 000	1 874 817 000
022871		1 499 246 000	1 499 246 000
022872		143 717 000	143 717 000
022873		114 498 000	114 498 000
022874		19 857 000	19 857 000
022875		255 897 000	255 897 000
022876		46 438 000	46 438 000
022877		15 558 000	15 558 000
022878		31 361 000	31 361 000
022879		40 250 000	40 250 000

Kapittel og post	Overført frå i fjor	Tildeling i år	Samla tildeling
022880		714 000	714 000
022881		1 839 000	1 839 000
022882		20 330 000	20 330 000
023001	7 575 000	638 832 000	646 407 000
023021		43 377 000	43 377 000
023045	1 526 000	8 644 000	10 170 000
023121	7 298 000	276 194 000	283 492 000
023150		15 660 000	15 660 000
023163		134 339 000	134 339 000
023170		10 000 000	10 000 000
025370		766 716 000	766 716 000
025371		4 683 000	4 683 000
025372		598 000	598 000
025821		300 000	300 000
028821		200 000	200 000

NOTE B FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREKNING AV MOGLEG OVERFØRBART BELØP TIL NESTE ÅR

Kapittel og post	Stikkord	Meirutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre etter avgitte belastnings- fullmakter (-)	Meirutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Meirinntekter / mindreinntekter(-) etter Meirinntekts- fullmakt (justert for eventuell mva.)
022001		-3 785 037		-3 785 037	5 616 532
022021	Kan nyttast under post 70	1 214 485	-1 910 000	-695 515	2 997 342
022070	Kan nyttast under post 21	912 684		912 684	
022201		97 929 237	-97 896 307	32 929	325 822
022245	Kan overførast	1 452 000	-1 452 003	-3	
022501		21 885 000	-22 137 901	-252 901	
022521		101 166 000	-98 081 762	3 084 238	
022563	Kan overførast	47 800 000	-46 204 599	1 595 401	
022564		125 000 000	-111 501 775	13 498 225	
022566		44 887 000	-43 245 394	1 641 606	
022567		6 991 500	-6 898 405	93 095	
022568		256 167 000	-256 166 880	120	
022569		-179		-179	
022570		2 210 154		2 210 154	
022574		1 000 000		1 000 000	
022621	Kan overførast	216 338 617	-167 360 228	48 978 389	
022622		327 696 726	-307 608 515	20 088 211	
022650		5 093 000		5 093 000	
022662		558 833		558 833	
022663		476		476	
022762		5 899 000	-5 822 313	76 687	
022771		25 427 000	-25 427 000	0	
022773		-278		-278	
022775		1 138 000		1 138 000	
022870	Overslagsløyving	-693		-693	
022871	Overslagsløyving	2 034 334		2 034 334	
022872	Overslagsløyving	69 982		69 982	
022873	Overslagsløyving	16 173 066	-15 242 348	930 718	
022874	Overslagsløyving	2 050 374	-1 830 358	220 016	
022875	Overslagsløyving	2 347 287		2 347 287	
022876	Overslagsløyving	1 012		1 012	
022877	Overslagsløyving	445		445	
022878		158 896		158 896	
022879		500		500	
022882		143		143	
023001		611 171 609	-607 275 085	3 896 524	3 623 418
023021		43 377 000	-45 043 899	-1 666 899	1 666 899
023045	Kan overførast	10 170 000	-6 624 995	3 545 006	
023121	Kan overførast	167 754 968	-133 686 126	34 068 842	
023170		10 000 000	-6 204 950	3 795 050	
025821		103 989		103 989	

*Maksimalt beløp som kan overførast, er 5 % av løyvinga for året på driftspostane 01–29, unntateke post 24 eller sum av løyvingane dei siste to åra for postar med stikkord

Omdisponering frå post 01 til 45 eller til post 01/21 frå neste års løyving	Innsparingar(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mogleg overførbart beløp berekna av verksemda
		1 831 495	12 785 650	1 831 495
398 000		2 699 827	7 367 200	2 699 827
-398 000		514 684	112 643 000	514 684
		358 752	4 847 350	358 752
		-3	2 863 000	0
		-252 901	1 094 250	0
		3 084 238		
		1 595 401	103 718 000	1 595 401
		13 498 225		
		1 641 606		
		93 095		
		120		
		-179		
		2 210 154		
		1 000 000	41 896 000	1 000 000
		48 978 389	1 334 489 000	48 978 389
		20 088 211		
		5 093 000	184 628 000	5 093 000
		558 833		
		476		
		76 687		
		0		
		-278		
		1 138 000		
		-693		
		2 034 334		
		69 982		
		930 718		
		220 016		
		2 347 287		
		1 012		
		445		
		158 896		
		500		
		143		
		7 519 942	31 941 600	7 519 942
		0		
		3 545 006	23 958 000	3 545 006
		34 068 842	478 406 000	34 068 842
		3 795 050		
		103 989		

det «kan overførast.» Sjå rundskriv R-2 for meir detaljert informasjon om overføring av ubrukte løyvingar.

FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER

Mottekne belastningsfullmakter

Utdanningsdirektoratet har fått ei belastningsfullmakt frå Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet på kr 2 200 000 på kapittel/post 082162 og ei belastningsfullmakt frå Helse- og omsorgsdepartementet på kr 9 270 000 på kapittel/post 071921 . Begge belastningsfullmaktene er nytta i sin heilskap.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsførde av andre)

Utdanningsdirektoratet har gjeve belastningsfullmakter innanfor fleire kapittel/postar i 2015. Mottakarar av belastningsfullmaktene er fylkesmenn, Statped, Sameskulen Midt-Noreg og dei Samiske vidaregåande skolane. Statped, Sameskulen Midt-Noreg og dei Samiske vidaregåande skulane er tildelte midlane ved at dei har fått tildelingsbrev frå Utdanningsdirektoratet.

Fordelinga ser slik ut:

Kapittel og post	Belastningsfullmakt Fylkesmenn	Utgiftsført Fylkesmenn	Meirutgift (-) og mindreutgift
022201	907 000	559 595	347 405
022501	21 840 000	22 137 901	-297 901
022521	100 453 000	98 081 762	2 371 238
022563	47 800 000	46 204 599	1 595 401
022564	124 449 000	111 501 775	12 947 225
022566	43 625 000	43 245 394	379 607
022567	6 991 000	6 898 405	92 595
022568	256 167 000	256 166 880	120
022621	167 463 755	162 325 011	5 138 744
022622	313 430 652	307 608 515	5 822 137
022762	5 899 000	5 822 313	76 687
022771	25 427 000	25 427 000	0
022873	15 722 000	15 242 348	479 652
022874	3 051 000	1 830 358	1 220 642
023001	*	1 111 686	-1 111 686
023121	146 097 600	133 686 125	12 411 475
023170	9 999 000	6 204 950	3 794 050
Sum utg.	1 289 322 007	1 244 054 617	45 267 390

* Statped har avgitt belastningsfullmakt på kr 1 011 000 vidare til fylkesmannen i Oslo/Akershus og i Hedmark.

Kapittel og post	Belastningsfullmakt Statped	Utgiftsført Statped	Meirutgift (-) og mindreutgift
022021	1 910 000	1 910 000	0
022621	8 373 000	5 035 217	3 337 783
022622	499 100		
023001	607 388 000	606 163 399	1 224 601
023021	43 377 000	45 043 899	-1 666 899
023045	10 170 000	6 624 995	3 545 005
Sum utg.	671 717 100	664 777 510	6 440 490
322002	1 159 000	1 089 484	-69 516
323001	43 377 000	45 043 899	1 666 899
3230 02	14 734 000	18 357 418	3 623 418
Sum innt.	59 270 000	64 490 801	5 220 801

Kapittel og post	Belastningsfullmakt Samiske skular	Utgiftsført Samiske skular	Meirutgift (-) og mindreutgift
022201	97 109 000	97 336 712	-227 712
022245	1 452 000	1 452 003	-3
022622	1 039 950	0	1 039 950
Sum utg.	99 600 950	98 788 715	812 235
3222 02	10 143 000	10 468 822	325 822
Sum innt.	10 143 000	10 468 822	325 822

Utdanningsdirektoratets meir-/mindreutgift er korrigert for utgifter rapporterte av mottakarar av belastningsfullmakter. Det er i tillegg korrigert for meir-/mindreinntekt etter meirinntektsfullmakt frå desse på kapittel/post 022001 (jf. 322002 på Statped), 022201 (jf. 3222 02, Samiske skular), 023001 (jf. 3230 02 på Statped) og 023021 (jf. 323001 på Statped).

OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERING FOR 2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapporterte til løyvingerekneskapen			
innbetalinger frå tilskott og overføringar	1	67 375 000	51 558 000
Sals- og leigeinnbetalinger	1	12 631 390	4 800 724
Sum innbetalinger frå drift		80 006 390	56 358 724
Driftsutgifter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Utbetalinger til løn	2	226 714 445	214 932 059
Andre utbetalinger til drift	3	556 433 459	731 774 247
Sum utbetalinger til drift		783 147 905	946 706 307
Netto rapporterte driftsutgifter		703 141 515	890 347 583
Investerings- og finansinntekter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Innbetaling av finansinntekter	4	-10 278	-7 092
Sum investerings- og finansinntekter		-10 278	-7 092
Investerings- og finansutgifter rapporterte til løyvingerekneskapen			
Utbetaling til investeringar	5	6 661 383	13 828 026
Utbetaling av finansutgifter	4	8 787	4 493
Sum investerings- og finansutgifter		6 670 169	13 832 520
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		6 680 447	13 839 611
Innkrevjingsverksemd og andre overføringar til staten			
Innbetaling av skattar, avgifter, gebyr m,m,	6	11 062 337	7 675 578
Sum innkrevjingsverksemd og andre overføringar til staten		11 062 337	7 675 578
Tilskottsforvaltning og andre overføringar frå staten			
Utbetalinger av tilskott og stønader	7	7 351 501 759	6 200 524 058
Sum tilskottsforvaltning og andre overføringar frå staten		7 351 501 759	6 200 524 058
Inntekter og utgifter rapporterte på felleskapittel			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		403 392	392 141
Arbeidsgivaravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		27 242 281	26 380 401
Nettoføringsordninga for meirverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		-76 151 566	0
Sum rapporterte utgifter på felleskapitler		-48 505 893	26 772 542
Netto rapportert til løyvingerekneskapen		8 098 767 276	7 070 263 132
Oversikt over mellomverande med statskassa			
Eigedelar og gjeld		2015	2014
Fordringar		12 765	45 657
Skuldig skattetrekk		-9 306 658	-9 450 321
Skuldige offentlege avgifter		-182 866	-367
Anna gjeld		-3 894 441	-3 055 126
Sum mellomverande med statskassa	8	-13 371 200	-12 460 156

NOTE 1 INNBETALINGAR FRÅ DRIFT

	31.12.2015	31.12.2014
Innbetalinger frå tilskott og overføringar		
Tilskott og overføringar frå andre statlege verksemdar	67 375 000	51 558 000
Sum innbetalinger frå tilskott og overføringar	67 375 000	51 558 000
Salgs- og leieinnbetalinger		
Salsinntekt varer, utanfor avgiftsområdet	62 086	140 850
Salsinntekt tenester, utanfor avgiftsområdet	11 679 050	3 899 574
Hus-/framleigeinntekter, egne/andre leigde bygg	890 254	760 300
Sum sals- og leieinnbetalinger	12 631 390	4 800 724
Sum innbetalinger frå drift	80 006 390	56 358 724

NOTE 2 UTBETALINGAR TIL LØN

	31.12.2015	31.12.2014
Løn	183 358 919	178 231 122
Arbeidsgivaravgift	27 242 281	26 380 401
Sjukepengar og andre refusjonar(-)	-6 455 642	-11 802 705
Honorarar, styre, råd og utval	19 541 868	18 449 207
Andre ytingar	3 027 019	3 674 034
Sum utbetalinger til løn	226 714 445	214 932 059
Talet på årsverk:	286	290

NOTE 3 ANDRE UTBETALINGAR TIL DRIFT

	31.12.2015	31.12.2014
Note 3 Andre utbetalinger til drift		
Husleige	31 170 851	29 416 576
Vedlikehold og ombygging av leigde lokale	398 263	1 513 790
Andre utgifter til drift av eigedom og lokale	5 806 285	7 404 661
Reparasjon og vedlikehold av maskinar, utstyr m.m.	95 895	111 936
Mindre utstyrsinnkjøp	696 145	1 324 742
Leige av maskinar, inventar og liknande	8 983 096	10 637 820
Kjøp av tenester -utvikl av progr.v, IKT-løsn m.m.	92 421 315	110 461 480
Kjøp av tenester til løpande driftsoppgåver, IKT	45 944 889	44 532 652
Kjøp av forskning, evaluering, kartlegging etc.	88 490 567	91 960 535
Kjøp av utviklingstenester for skulesektoren	160 260 972	298 605 769
Refusjon til kommunar og fylkeskommunar for innleigd personell	18 722 817	15 869 783
Andre kjøp av tenester frå eksterne	10 596 107	7 727 053
Reiser og diett egne tilsette	6 252 003	7 243 051
Reiseutgifter eksterne	12 100 542	16 524 964
Trykksaker	12 208 516	25 720 805
Møte, kurs og seminar egne tilsette	3 831 133	3 783 154
Kurs, seminar og møter for eksterne	51 759 016	47 389 702
Telefoni og datakommunikasjon, samband, internett og porto	1 639 348	3 182 002
Andre driftsutgifter	5 055 699	8 363 772
Sum andre utbetalinger til drift	556 433 459	731 774 247

NOTE 4 FINANSINTEKTER OG FINANSUTGIFTER

	31.12.2015	31.12.2014
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	-10 278	-7 092
Sum innbetaling av finansinntekter	-10 278	-7 092
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	8 787	4 493
Sum utbetaling av finansutgifter	8 787	4 493

NOTE 5 UTBETALING TIL INVESTERINGAR

	31.12.2015	31.12.2014
Utbetaling til investeringar		
Immaterielle eigendelar og liknande	1 610 269	2 018 219
Datamaskiner (PCar, serverar m.m.)	4 912 145	9 076 989
Inventar	133 333	2 553 299
Andre utgiftsførde investeringar	5 635	179 520
Sum utbetaling av finansutgifter	6 661 383	13 828 026

NOTE 6 INNKREVJINGSVERKSEMD OG ANDRE OVERFØRINGAR TIL STATEN

	31.12.2015	31.12.2014
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)	11 062 337	7 675 578
Sum innkrevjingsverksemd og andre overføringer til staten	11 062 337	7 675 578

NOTE 7 TILSOTTSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGAR FRÅ STATEN

	31.12.2015	31.12.2014
Overf. til forv.organ med særskilde fullmakter	476 783 563	206 421 544
Overføringer til andre stateige rekneskapar	300 000	300 000
Tilskott til kommunar - Auka lærartettleik	383 518 167	2 435 660
Tilskott til kommunar - Vidareutdanning for lærarar og skuleleiarar	344 879 323	0
Tilskott til kommunar - Tidleg innsats i skulen 1-4 trinn	149 999 524	0
Tilskott til kommunar - Barnehagar - Tilskott til betre språkforståing	134 338 650	130 172 725
Tilskott til kommunar - Anna	279 944 812	279 761 318
Tilskott til fylkeskommunar	502 369 898	727 771 018
Tilskott til ikkje-finansielle føretak - Læremiddel	55 149 814	55 210 025
Tilskott til ikkje-finansielle føretak - Signo og Briskeby	31 745 000	31 423 000
Tilskott til ikkje-finansielle føretak - Anna	4 283 500	49 460 500
Tilskott til finansielle føretak	856 239	6 524 000
Tilskott til ideelle organisasjonar - Private grunnskular	1 948 617 329	1 837 120 760
Tilskott til ideelle organisasjonar - Private vidaregåande skular	1 654 759 057	1 592 068 085
Tilskott til ideelle organisasjonar - Folkehøgskular	771 997 000	744 043 000
Tilskott til ideelle organisasjonar - Anna	572 863 300	523 720 170
Tilskott til statsforvaltninga	4 430 000	8 250 000
Tilskott til utlandet	34 666 582	5 842 253
Sum Tilskottsforvaltning og andre overføringer frå staten	7 351 501 759	6 200 524 058

NOTE 8 SKILNADEN MELLOM AVREKNING MED STATSKASSA OG MELLOMVERANDE MED STATSKASSA

	31.12.2015 Spesifisering av bokført avrekning med statskassa	31.12.2015 Spesifisering av rapportert mellomverande med statskassa	Skilnad
Omløpsmiddel			
Kundefordringar	236 523	0	236 523
Andre fordringar	12 765	12 765	0
Sum	249 288	12 765	236 523
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	247	0	247
Skuldig skattetrekk	-9 306 658	-9 306 658	0
Skuldige offentlege avgifter	-182 866	-182 866	0
Anna kortsiktig gjeld	-3 894 441	-3 894 441	0
Sum	-13 383 718	-13 383 965	247
Sum	-13 134 430	-13 371 200	236 770

Anna kortsiktig gjeld

Utdanningsdirektoratet får oppdragsmidlar frå EU, Nordisk ministerråd og Utanriksdepartementet mfl. til bruk i ulike internasjonale prosjekt i 2015. På grunn av faseforskyving i aktivitetar vil store delar av kostnaden til desse prosjekta først komme i 2016 og 2017. Difor har Utdanningsdirektoratet valt å overføre ledige midlar på slike oppdragsmidlar frå 2015 til 2016.

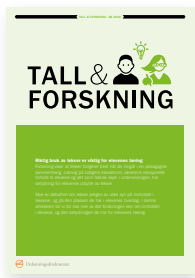
Et utvalg av våre utgivelser i 2015

Utdanningsspeilet
→ udir.no/utdanningsspeilet

Utdanningsspeilet presenterer tall og analyse av barnehager og grunnsopplæringen i Norge.

Tall&Forskning
→ tallogforskning.udir.no

Tall og forskning om aktuelle tema i utdanningssektoren.

Årsrapport 2014
→ arsrapport2014.udir.no

Årsrapporten gir deg et bilde av vårt bidrag til å skape en bedre barnehage og en bedre opplæring for barn, unge og voksne.

Udir barnhagemagasinet 2015
→ [magasinet.udir.no/
barnehage](http://magasinet.udir.no/barnehage)

Et magasin om kompetanseutvikling i barnehagen. Magasinet formidler hvilke muligheter ansatte har for å heve kompetansen sin og hvordan barnehagen selv kan jobbe med utvikling. Dette magasinet kom ut for første gang i 2014 og ble meget godt mottatt i sektoren.

Udir skolemagasinet 2015
→ magasinet.udir.no/skole

Et magasin med studiekatalog. Målgruppen er styrere og lærere og magasinet formidler mulighetene og studietilbudene for videreutdanning. Magasinet inneholder mye inspirerende og lærerikt stoff som har vist seg å treffe målgruppen på en god måte.

Vetuva 2015
→ udir.no/vetuva

Vetuva er et magasin for alle som jobber i barnehagen. Det baserer seg på skandinavisk forskning om barnehager og blir distribuert til alle landets barnehager.

Utdanningsdirektoratet skal bidra til at barn, unge og voksne får et godt og likeverdig tilbud i barnehage, skole og opplæring.

Årsrapporten inneholder seks deler som gir et bilde av våre utfordringer og resultater for året 2015.

- ⊙ **Del I** Leders beretning oppsummerer årets resultater og utfordringer
- ⊙ **Del II** beskriver samfunnsoppdraget, organisasjonen og vår rolle i forvaltningen
- ⊙ **Del III** inneholder beskrivelser og vurderinger av mål, aktiviteter og resultater
- ⊙ **Del IV** omhandler intern og ekstern styring og beskriver våre informasjonsoppgaver
- ⊙ **Del V** skisserer hvordan vi vil løse oppgaver og utfordringer i årene som kommer
- ⊙ **Del VI** inneholder årsregnskapet og viser hvordan vi disponerte midlene i 2015

arsrapport2015.udir.no

facebook.com/Utdanningsdirektoratet

twitter.com/udir

Schweigaards gate 15 B
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.udir.no

